No. ११५२ क

Title वामकेश्वर तन्त्रम्

Author

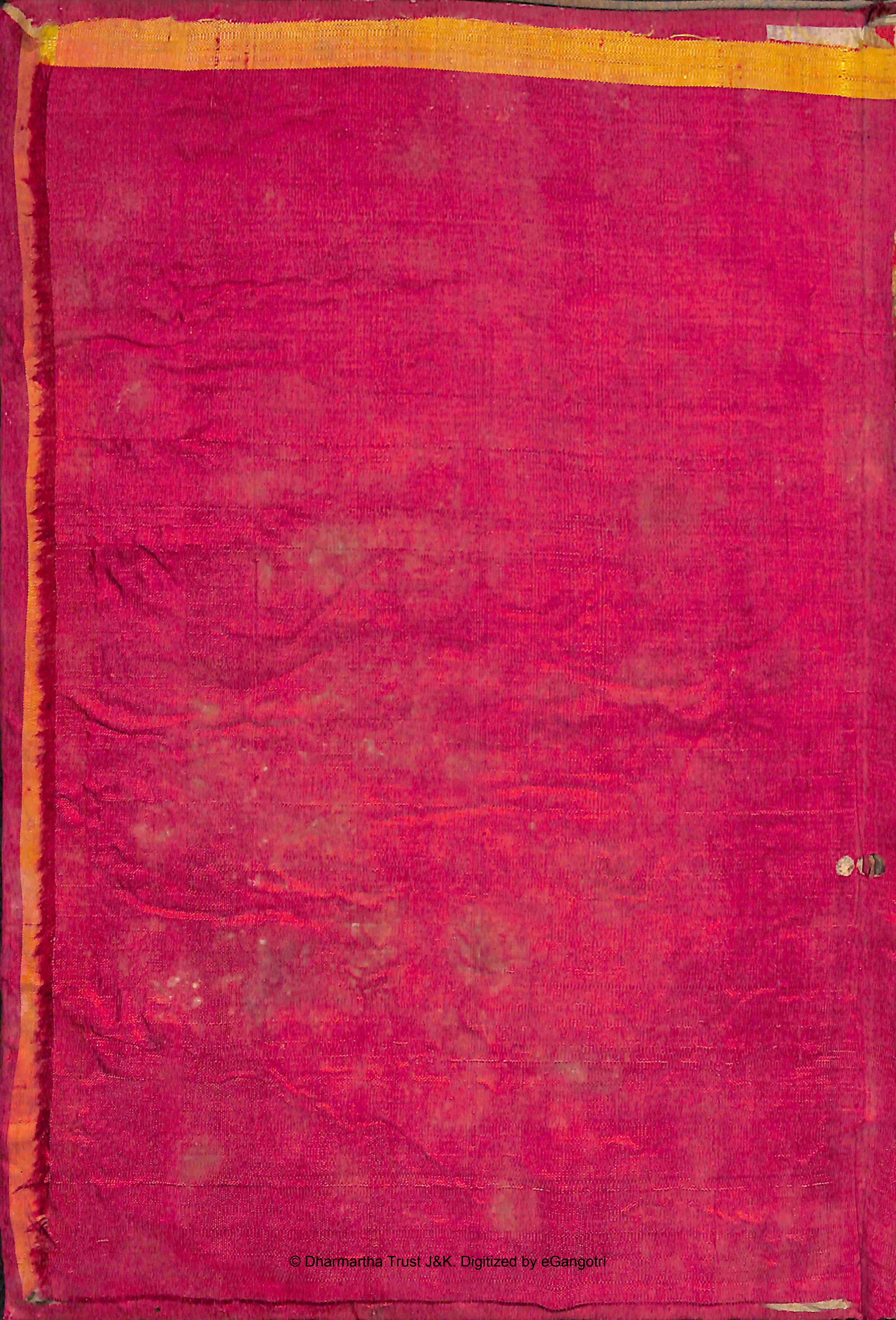
Extent ६३ पत्र Age

Subject तन्त्र

वामकेश्वरतंत्र

नं० ११५२

३१

नं० ११५२ - क
मालनोत्खर तन्त्र
पृ० पत्रादि
समाप्त

कवि/ज्ञानदर्पः

5618
/63

𑆮𑆳𑆩𑆑𑆼𑆯𑇀𑆮𑆫𑆠𑆁𑆠𑇀𑆫

वा॰ नं॰ ८

ॐ श्रीगणेशाय नमः श्रीगुरवे नमः ॐ स्वस्वा
भिभावपरिज्नेभणसारचक्रचक्रेश्वरीमयन
यानवभास्वरूपा भ्राभासयेन्महानुदेवि त्रिपुरा
स्तसर्वसर्वात्मकत्वकलनेन निजान्तराणाम्
दै॰ जयंति परमा[illegible]नविज्ञानामृतनिर्भराः पूर्वे
श्रीदीपिकाचार्यप्रमुखागुरवो मम परकृत
ऊकल्पनामयतिमिरांध्यापोहं [illegible]यमनाक् ।
श्रीवामकेश्वरमततन्त्रयोजनं प्रतं मम मोदमोयायाम् ॥
रहस्यलक्ष्मनपरानुजिह्वलापरतयावतिना
यथिमिनरहस्येन छास्त्रगभीकारेण भक्तिना
वनम्यात्मीनः प्रश्नेन समुचितं नमस्कारेण नम
स्कारं करोति तंत्रावतारकः ॥ ॐ गणेशागुरू
नत्वा योगिनीराशिरूपिणीं देवीं मंत्रमयीं नौ
विवृता नित्यादि पाठः मि मातृकापीठरूपिणीं ॥ रहस्यविद्यामातृका
परेति पश्चभिरस्तानस्वरूपां भगवतीं मातृका
मन्यत्रया सा शक्तिर्जगद्धात्रीकथिताः समवा
यिनीत्यादिनोक्ता मिह्णापि त्रिपुरापरमा शक्ति
त्रिये॰ रयाजानातादिनः स्थूलसूक्ष्मविभागेन त्रैलो । ला॰
क्यात्यंतिमातृकेत्यादिना वक्ष्यमाणस्वरूपां गुरु
भिरपि । चितिः प्रत्यवमर्शात्मा परावाक्स्वरसो
दिता स्वातंत्र्यमेतन्मुख्यं तदैश्वर्यं परमात्मनः सा
स्फुरत्ता महासत्ता देशकालाविशेषिणी सैषासा

रणतया प्रोक्तास्तद्धृदये परमेष्ठिन इत्यादिना निरूपि
तो परा हि परामर्शसारां परां परमेश्वरीं वाच्यवा
चकात्मनो विश्वस्य जननीं स्वातन्त्र्यात्मिकां शक्ति
मेकाकिनी रमाम्यहमिति वचनादास्यास्तदेक
रूपेणावस्थाचेन्महेश्वरः महेश्वरत्वं संवित्त्वं
तदस्यास्तद्धृदयादिवदित्याद्युक्तयुक्त्या च वहिरुल्लि
लसिषयोन्मिषन्ती श्रीमन्त्ररवाहनदत्तस्यूलि
ला कचटतपयशा गणेशग्रहाधीशनक्षत्ररा
शीश्वरी योगिनीवाच्यगर्भत्वादि भक्त्या गणा
ष्टेषोवर्गाष्टकीरजीवत्रयस्तुकषानेश्वराया।
वर्गाक्रमेणोक्तयितानाग्रहषट्कयुक्ताः इन्दोर्मु
खस्य च सितासितपक्षयोगत्वादोपतापजन
कौकथितोयश्रीविस्तायुक्तात्तदीशाग्रहा द्वा
दशामण्डलभगणस्तत्रार्थे स्थिरनोरविर्नाथाः क
र्कटतः प्रतिलोमाक्रुष्टीनयान्येपिनद्यानादित्यु
केः पार्णयेणसाक्षात्त्वनदपि ष्ठानेनतत्राणि
योगिन्यस्तत्तद्ग्रहादियोगभाक्त्वात्तिपदाया।
स्तिथ्यपञ्चाहत्यात्तदवलंबनेनैर्दीयमानाज्ञाम्या
याश्चपिशाष्टायोमेघायाश्चतद्रूपिणी कालः।
सूर्यादिसंचार इति महाग्रहदिनत्तत्तणकाला।
रूपतयाप्रस्फुरंती तिमिरार्थः नकेवलमेव याव
देशा रूपतयापि प्रस्फुरंती नागर पीठरूपिणी मि

वा॰ तं॰ २

ति पीठशब्देन पीठस्थमातृकाप्रोक्ता इति सकल
जगदाधारमात्रवाचित्वेप्यत्र तदविनाभावित्वा
द्देशाध्वाक्षिप्यते इति देशरूपतयाप्यवभासमा
नामित्यर्थः अयमत्राशयः पूर्ववद्धि संवित्स्वातंत्र्या
त्स्वयमेव विश्वमवविभासयिषुः मूर्तिवैचित्र्यतो
देशक्रममाभासयत्यसौ क्रियावैचित्र्यनिर्भासा
त्कालक्रममपीश्वर इति दिशा मूर्तिवैचित्र्यावभा
स्थूल॰ सनेन परसूक्ष्मतया कलातत्त्वभुवनात्मना प्रस्फु
रंती देशाध्वानमवभासयति क्रियावैचित्र्यनिर्भा
सनेनापि वर्णमंत्रपदात्मना कालाध्वानमपीति
षड्विधमप्यध्वानमखिलविश्वरूपतया प्रस्फुरंती
ति यदाहुः तत्र क्रियाभासनं यत्सोध्वा काल उ
च्यते वर्णमंत्रपदाभिख्यमत्रास्ते ध्वत्रयं स्फुटं । य
त्तु मूर्त्यवभासांशः स देशाध्वा निगद्यते कलातत्त्व
पुराभिख्यमंतर्भूतमिह त्रयं त्रिकाध्यायत्रप्येकं।
स्थूलं सूक्ष्मं परं वपुः यतोस्ति तेन सर्गोयमध्वा ष
ड्विध उच्यते इति । एतदपि ध्यानत्वेनापीयमेवाव
भासनमाह मंत्रमयीमिति मंत्रशब्देन चात्र सम
स्तशिवादयः सकलांताः प्रमातार उपलक्ष्यंते इति
निखिलरुद्रक्षेत्रज्ञादिमयतयाप्यवभासमानामि
त्यर्थः तदेवं प्रमातृप्रमेयादिरूपतोभयमयत्वेप्यप्रच्यु
तप्राच्यस्वरूपैवेयमित्याह देवीमिति एवमपि।

परप्रमात्रेकस्वरूपस्वप्रकाशपरसंविदात्मनैव
द्योतमानं नौमि देहादिमितप्रमातृत्वाग्रणीभावे
न चिन्मयानन्दघासमाविशामीत्यर्थः इदं प्रकृतं।
स्वार्थस्याविशेषांतरं तद्यथानुपपत्तेप्यस्यार्थस्याभिधान
मेव नाव तत्प्रमायं तत्राप्यपशाहार्थक एकत्वेनाव।
लोपनीतमसंगतप्रायं चैतदिति कश्चात्कश्चम्
यम्भलोपशशाद्वाप्यानेगकारस्यतावत्तनीयात्मा।
कसंख्येयमात्राभिधायित्वे चित्वलक्षणसंख्याभि
धानाभावात्तत्परार्थप्रत्यायकत्वं तत्रापिस्वामि।
पदेनैवगतार्थत्वात्प्रार्थमेतदुपादानं पकैवद्वि प०
अरलक्षणस्वकावयवप्रतिपादयोवर्ततेसवैना।
मेतद्० वत्तेवसिद्धइतिकिं[illegible]पादनेन यदागमः तत्रैक
मुख्येकमध्ये हि दशानेचतुर्दश चतुर्दशादशाहंह
मश्चावेकमहेश्वरीति प्रत्यक्षस्वामिपदेनमध्यमात्र
मुच्यते वर्णपदेनतत्[illegible]वमिति चेत्तत्रोभयथापिम
ध्यावतिरेकेणैवास्यार्थस्य स्वयंसिद्धिः नाप्यतप
ति त्वेनैक तत्र दशाग्रावगमत्तस्यादिवत्त्वानित्वदशा।
त्वलक्षणसंख्याभिधायकत्वाभावात् मनपवदशा
नामप्यताणामेकः पतिः यदागमः तत्रियानेजस्ता
तस्मात्मनोत्ते शामजायतेति बुद्धीन्द्रियगणपतिः।
नामनस इत्यपि भवतेवोक्तं गणपतितितिथिरपिसंख्ये
यस्याभिधायकैवनंतसंख्येया इति नास्यात्रापिचत

वा॰ तं॰ ३ 3

देशुरवाचकत्वमित्युक्तप्राये गणपयोरीशाणे॰
नयेमनेनापि षोडशारहृयप्रसज्यते नचेष्टेनहि
वक्तितमेकस्येव षोडशारस्येष्टेः गणेशशब्दस्य
केनव्यापारेणेवमर्थमभिदधत इतितावदुक्तम्
व्यक्त्यादानो तत्रापि संख्येयमेवावगम
यतिनसंख्यामितिचेन्न रूपिप्रक्रान्तार्थोनुपप॰
त्तिरेचेतिनसातानिविलचक्रावयवप्रतिपा
दनेसिद्धेत् किंचगणेशशब्दप्रौढोपहास्यापत्तेन।
तत्रागीचसप्तविंशतिः कथंनवचक्रकलाश्र
णिमालचिमामहिमेशित्ववशित्वप्रकामिनाग्र
क्तिः इच्छामोतन्स्मरश्चेहानन्तसिद्धयस्तत्र इत्याद्यु
क्त्यदेवासिद्धेर्गुह्यास्रवियाख्याशावमियानव्रत्स
हूतेइतिस्वामितयावर्णतयानर्द्यादितयातदिक
त्तित्वेनगणपतितिथिरूपतयाविधेशतयाक्रम
क्रमतः गणपयोरीशाणीनयालोकेशतयातथा
चनवचक्रे शक्तिगुणवस्तदशदशामनुवस्त॰
कृतिवत्स्वागणेशपदं चक्रकलाद्यगणेशा।
श्रुकेषुचवाचकाग्रहानवस्त ननत्वग्राणनिवस्यपि
सिद्धिक्षुद्रास्त्वियात्वित्पाद्युक्तमिवेति लोकम
हतयासंभाव्यमानानामेववृश्यमानेसर्वेषांक
णिकडकमिवप्रतिभासतइतिस्थालीपुलाका।
न्यायेनेपदेवास्तां एवंगणेशादिगणनयापिच

त्वात्रिंशत्कोणत्वादिव्याप्योनमध्ययोश्चिह्नप्राय
मेवेति किमनेनापि ग्रंथविस्तारकारिणा प्रकृता
नुपयोगिनां च पर्यालोचितेन मर्मस्थानेषु पुनः
प्रतिपादनमेतत्मात्पर्यालोचनं सर्वथाकरिष्य त्य॰
तोन्यथाशङ्कानिरेवकुष्मनी निश्चल मतिविस्तरे
ण एवं संसारैकनिमित्ताय संसारैकविरोधिने
नमः संसाररूपाय निःसंसाराय शंभवे इति मह
गुरूदितदृष्ट्या एवंविधषड्विधाध्वरूपे संसारमादि
ला भोव्यपुनरपिविच्छिद्यतिरोभावयतीत्युक्तिद
र्शयत्कारिणमस्याः प्रदर्शयितुमाह ॥ प्रणमामि
महादेवीं मातृकां परमेश्वरीं कालहल्लोहलोला
लकलनाशमकारिणीं ॥ तस्याः पूर्वमेयस्त्रा
कालः स्यात्परमावधिः नित्योनित्योदितोदेविश्वका
लस्वनकल्पते यथायः कलयेत्सर्वं व्यापित्वाघय
रावधिं त्रुट्यादिभिः कलाभिश्चदेशधाने चराचरं
मित्याद्युक्तिरूपितस्वरूपस्य कालस्य योहल्लोहल
सकालः सामरस्यंमुत्प्रकर्षाप्रकर्षस्पन्दसा
म्यात्मकाविभागस्वभावो वस्याविशेषलस्य उल्ला
लः । अपरः षोडशोयावत्कालः समादशः परः प
रात्परस्त्वयः कालः सप्तयेष्टादशः प्रभुरित्यागुक्ता
नित्यदितवनिमेषात्मकानि विस्फूर्जितानि तेषां
कलनात्तज्जदाभासभेदाहितक्रमाक्रमस्तथा

वा॰ तं॰ ४

वच्छेदाभासां प्रमकारिणीं । सर्वत्राभासभेदोपि
भवेत्कालक्रमाकरः विच्छिन्नभासः शून्यादेर्मातु
र्भास्यस्य नो सकृत् । इत्याद्युक्तयुक्त्या परिमितशून्या
दिप्रमातृता विलापनेन सर्वो ममायं विभव इत्येवं
परिजानतः विश्वात्मनो विकल्पानां प्रसरेपि महे
श्वरतेत्याद्यनुसंधानभाजनमनुग्राह्यजनमखंडप॰
रिपूर्णपरसंविदात्मककालाकलितेपरे धाम्नि वि॰
श्रामयंतीमत एव महादेवीं महत्त्वेनापरिच्छिन्नपर
संविदेकघनतया द्योतमानामत एव परमेश्वरीं श्रु
तिडुद्धेटकारिस्वातंत्र्यशालिनीं मातृकां प्रणमामी
तिवाक्यार्थः न केवलमेवं यावदनेनः सिद्धिदानप्रव
णत्वमपीयमित्याविष्कर्तुमाह । यदन्तरैकमात्रेपि सं
स्थि स्थितेस्पर्धते नरः रवितार्क्ष्येन्दुकंदर्पशंकरानलविष्णु
भिः यदक्षरशशिज्योत्स्नामण्डितं भुवनत्रयं वंदे॰
सर्वेश्वरीं देवीं महाश्रीसिद्धमातृकां । यस्या वाग्भ
वादावेकस्मिन्नप्यक्षरमात्रे वक्ष्यमाणेकेकाक्षरसा
धनप्रक्रियया संसिद्धे नरोपि रव्यादिभिः स्पर्धते ना॰
न॰ त्समा एव जायते ऽस्पर्धः यदहस्पति । ततो भवति वे
दविद्वैनतेय इवापरः इति ततो भवति देवेशि सर्वा
ङ्गंगानुमानिनां रमणीनां सार्थको देवि वाध्यको मद
नाधिक इति । इष्टव्याधिग्रहानेकडाकिनीरूपिका
गणैः भूतप्रेतपिशाचौघैस्त्रिनेत्र इव दर्पणे इति ।

हृत्पूपते साधकोत्तमः। सर्वयोगिनिहृदै ज्वलमा
वकसन्निभ इति एनामेव श्रीराज्ञविद्यां त्रैलोक्य·
मोहिनी त्रैलोक्यमोहने रूपम कार्षीभगवानूवि
विति च अनलकन्दर्पघोरैर्वैववचनाद्रवीन्द्रैरथ्य
तदर्थसिद्धमिति एष श्लोके वक्रवचनार्थयोऽपि·
लभ्यते इति वाक्यस्यादेरपि ग्रहणं पठस्यति। सो
पिसंज्ञायते वाग्मी वाचस्पतिरिवापर इत्य पव।
चात्र वाक्यतिन्ताभ्यूहने निर्विवधनमनुग्रहणात्वे
नवाच्यं किंत्वन्तरमात्र संसिद्धिफलप्रतिपादने।
प्रक्रान्तस्य कांडस्याकांडन्यायेन चक्रत्रयं समाराध
नफलाभिधानस्यकोऽवसर इति वाच्यं। यतोऽत्रवे·
ष्यानरोदशकैर्वेदशाकिरणशतान्वितोदिनेशा
नः भुवनाज्ञाद्रकृद्विड्दशजातिविषतयोगरू।
डः मदनोऽपि दशावस्थाविधास्थानान्वितोऽपिवा
गीशः दशादिक्स्वामीशंभुर्दशधाशानरुद्रश्चतदे
हः विस्फर्दशावतारो विविधमहाभूत[illegible]रूहे।
थाः कमलजवाक्यतियामलमन्त्र[illegible]मभ्यूहनीय
मिह। दशादशाचतुर्दशाकृतिकलना चक्रत्रयं
समाराध्ययामगुरुकारणतयात्रयेऽत्रयं सिद्धमे
तदिह॥ पिंडत्रितयात्मैवह्निदेवी विश्वस्य योनिर्ता
शामा तस्मायोनीनामपिपिंडगताःसिद्धयःशोभा
इत्यागुरुकस्यदशाकलनादेः पिंडत्रयात्मदेवी यो·

वा॰
तं॰
५

नितान्तमेवास्य समञ्जसं हेतुत्वमिति सर्वमिदमाल
जालप्रायमिति किमुच्यते महात्मना, न चैतस्यादेः
स्मरकस्येवोपादाने तेजोबलादिगुणसमर्कं नि।
यामकं भवितुमर्हत्येवं विधानां गुणानां नराणाम्,
पि संभवेनानैकान्तिकत्वात् तत्रापि तेजोबलं प्र
सादस्वरूपेत्तानं विष्णुवत्ता परार्थमुपयमस्येति स
मस्तैर्नेनमागुणा इत्यत्र तथाप्य तुर्यो भावाद।
यौक्तिकत्वादुक्तादिक्रमस्य समाश्रयणस्य वाद् श्री
हृतकत्वमिव संभाव्यत इत्यास्तामेतत् । यस्मात्रा तं॰ ५
मैः कालहृल्लोलस्य तेन च विनाप्यादिसत्त्व पे
कातरामस्तरावहे विपेसूचित्रे मयेत्यादि जिस्कृ।
क्तं चेत्स्थानमिश्रमाधेनन वामेव वाच्यवाचकम
यी सृष्टिं विधायर ख्यादिश हेः क्रमेण ककार हू॰
काराबेकारककारमकारा ईकारहकाररक्का
रालकारा हकारो रेफ ईकारख्येत्याति मा इति यु
क्तमेवास्य केनैष्प्रत्रकटादितिन श्लाकं तत्रवयनि
वेहुं विधातुं वा न प्रगल्भा म इत्यतिकिमभिदध्मः
यद्वा किमस्य पत्युपरचितो रुष्यते यद्वार्तिककारे
णाप्यैवमेव मंत्रोद्धारः प्रतिपदं कृत इत्यलमना।
लोच्यालोचनेन न केवलं साधकविषयमेवैय।
मेवं कुरुते यावच्चराचरात्मकं निखिलमपि जग
देतदनुप्राणितमेवेत्याकं यदत्तरप्राशिक्यात्तना

मंडितं भुवनत्रयमिति यच्छ्रुतिः अस्तमित आदि
त्ये याज्ञवल्क्ये चंद्रे अस्तमिते किं ज्योतिः पुरुषो वा।
ग्ज्योतिरिति हि होवाच सम्राडिति पूर्वाचार्यैरपि से
षां संसारिणां संज्ञावह्निं न भुवनेन ते यदुक्तं तो
विसंज्ञा ये दहशपेन काष्ठं कुड्यवदिति इदमेव पता
मः कृत्स्नं जायते भुवनत्रयं यदिशहाकंपमो।
निरासं संसारं नदी पतत् इति च एवमेवं विपंतोम
हनासकृद्धिभानो यमात्मेति दृशा विशुद्धादिवा।
द्विष्टिय भासमानत्वाभावादेकरसतया स्वहृता
त्विरते स्व रूपेणावभासमानया संवित्स्फुरणेन।
त्तएवाम्त्रिया प्रमातरि प्रसरणेन सर्वदा भात वि
श्वं किं प्रमाणेनवाभासः सर्वप्रमितिभागिनीम्
दिनयेना पूर्वार्थे विषयप्रमाणगोचरत्वादादि।
त एव स्वतः सिद्धां महात्रिपुरसुंदरीं दिशाहमा।
पदे पूर्णमात्रकोपरांशक्तिं प्रमाणमपि वस्तुः
नोजीवितं यानि तत्त्वानि तेषामपि परोजीवः स पा।
व परमेश्वरस्य पुत्रः सर्वेषां प्रमातृप्रमाणप्र
मेयादीनामपि जीविताधायिनी नादीश्वरीमतएव
देवी तत्त्वमाद्यादिरूपतया क्रीडनशीलां वंदे।
समाविशामीत्यर्थः इदं तावद्भुवनत्रयमस्याः।
परस्या एव शक्तेः सकाशादुद्भूतमनपेवचातत्र
एतत्क्षितिरित्यंते अम्प्रयोष्यप्सेयमेवेति शतिपाद

यित्नमाह ॥ यदक्षरमहासूत्रप्रोतमेतज्जगत्त्रयं ब्र
ह्मांडादिकटाहांतं वंदेतांसिद्धमातृकाम्॥ एतत्स
र्वतोऽवभासमानं ब्रह्मांडादिकटाहः शास्यंडं तद्वंदे तं
चराचरात्मकं भवमभवं भवाभवरूपं जगत्त्रयं यद
क्षराण्येव महामन्त्रवीजागमयोगं सूत्रं तेन प्रोतम
नुस्यूतं तद्भित्तिसंलग्नं तयैवावतिष्ठते तामादि
सिद्धां मातृकां वंदे इति वाक्यार्थः। यासां तु मातृ
कादेवि परत्वेन समन्विता तया व्याप्तमिदं सर्वमा
ब्रह्मभुवनांतकमिति एवं शब्दस्य निरुक्तिः शा
व्याप्तं चराचरमिति विप्रकारांतरेणाप्येतदक्षरप्रा
तत्त्वमेव जगतः प्रपंचयित्नमाह ॥ यदेकादशमा
धारवीजकोणत्रयोद्भवं ब्रह्मांडादिकटाहां
तं जगदद्यापि दृश्यते अकचादिटतोन्नद्धपयशाक्ष
रवर्गिणी ज्येष्ठांगवाहुहृत्पृष्ठकटिपाददिवासि
नी नाभिकारतरोद्धारसारथारं पराऽपरा प्रणमा
मि महादेवीं परमानंदरूपिणीम्॥ तां प्रकोणां मातृ
कां भगवतीं महादेवीं महत्त्वेन समंतरोऽकनिरूपि
तेन चित्वेन योनमानांचिच्छक्तिप्रधानाद्विवर्णामि
कां चित्तस्थानंदो ब्रह्मणो रूपमिति श्रुतेरानंदरूप
तामंतरेण चित्त्वमेव न स्यादित्याह आनंदरूपिणी
आनंदशक्तिप्रधान द्वितीयवर्णस्वरूपामित्येवंवि
दानंदयोः लौली भावेन सिद्धत्वात्मकपरामर्शोदया.

रिच्छाशक्त्यात्मन इकारात्तरस्मान्नीयबीजस्योद्धा
रेणासाधारां सकलजगडल्लासनशालिनयो
न्कुच्छाकारां स्मनपवशक्तिरक्षाधिशायितया परा
परां तद्रूपां परमन्त्रार्थं प्रणमामि एवं स्वस्वान्तुभव।
नादेवयस्या अन्तुनरा नंदचित्तीरिच्छाशक्तेः।
नियोजिते त्रिकोणमिति तन्माऊर्विसर्गीमादस्व
न्दरभिन्नायुक्तेनहीजत्रयसंवहाडदीयमानमे
कादशं त्रिकोणं भगाइव्यक्तं वियन्स्थं शक्तमंडलम
इच्छाज्ञानक्रियाकोणमित्यकेराधाराजन्माधार
नद्रूपमेकारात्मयदीजं तस्य यदिच्छाज्ञानक्रिया
त्मकं कोणत्रयं तेन तउद्भूतं धरादिशक्तिपर्यन्तं निखि
लमिदं साधारणं जगदपि सर्वकालेन नकदा।
चिदेवद्दश्यते विश्लेषान्तु पादानान्सर्वैरेवतारूपे
णपरामृश्यते इत्यर्थः नहलस्य जगतः सकश्चिदपि
श्लोऽस्ति यस्ते न च्छक्तित्रयानुगमः नहर्षिकोपि न
मतिमकार्यं वा किंचिदपि व्यवहार निर्वहणे।
पुणपमुद्दोढमुन्मदन इत्यत्र सर्वेऽपि लौकिकाः सा
क्षिणः एवमेवच श्रीनेत्रालोकायुक्तमुक्तादिवर्णो
देवेवोदिनेरकवादिभिरश्मिर्वर्गैस्तदमायुतेती
मित्यर्थः ज्येष्ठां गंशिरस्तेन शिखाललाटभ्रूमध्यान्म
कमवयवत्रयमापित्यनेवाऊर्ध्वांस्वमूलगतः कं
ठः हृच्छदस्वाहस्थानुदरुपृष्ठहेननाभिः कल्पाचज

न्माधारः यद्वार्तिककारः भ्रूमध्यभालस्थलाज्ञेषु
वा॰ तं॰ गेवाङ्मूलगलकेचः हृद्हृदयंतन्मरवेयस्याः साक्षे
७ ता॰ दिता॰मिः तन्मस्याने चक्रटिम्यासक्रमतः तथा।
हृकः पादश्चेति एवमियं देवैरपिविकल्पयितेन
शक्येति प्रतिपादयितुमाह ॥ अथापियस्यज्ञानं
तिनमनागपिदेवताः केयं कस्मात्केनेति स्वरूः
मू॰ पात्मभावनां वेदेनामहमत्तप्रत्तकारा॰रहू द्गा॰
पिणी देवीकुलकलोद्दालपोल्लसंतीपरोतिज्ञात्म ॥–
मू॰ भ्रात्मेंद्रोपेंद्रप्रभृतयोपिदेवनामनागी॰दपियस्याः घ॰
स्वरूपहेतु विषयप्रयोजनविषये केयं कस्मात्
केनेति विकल्पचतुष्टयेपिस्वरूपंसत्वमत्रूपमसा
वेतत्रभाव॰नोकथमेतद्भवतीतिनत्रिंहस्वव्यापार
मपापिनजानंति तत्रिकस्यंकर्तुमसमर्थाइत्यर्थः यत
इयमहं रूपिणीप्रत्याहृताशेषविश्वावततेरसाति
लीयते तदिदं विश्वमंतः स्थेशक्तिोसात्तत्तरपदे न
तस्याभितियतस्तस्यं विभुनासंपुटीकृतिः संविमोमा
नियद्विश्वंतत्रापिखलुसंविदा तदेतत्रितयंहृदयो
गात्मेयद्दतोगतं एकमेवपरंरूपमेवस्याहमात्म
वामित्यायुक्तयुक्त्यायंत्रूर्णेग्रहणेन प्रत्याहृताशे
षवर्णत्वात्मत्याहारक्रमेणाहंपरामर्शमयी प्रमा
ती॰ त्रेकरूपेति नकेयमिदंता परामर्शानीयतो सहतर
तिकथमासांसत्वासत्वाभ्यांतन्निश्चयः तत्वेवमप्य

कोऽत्र पंचाशदर्णात्मना नियतमस्याः रूपे सिद्धे न
नानारूप्येणैव नियतः परामर्शोऽस्त्विति चेत् एतदपि
भवितुं नार्हति यदियमत्र क्ष्यैकारान्तरूपिणी
हृदात्मनि निजे रूपे वतिष्ठमानत्वात् अत एवं पन्त
काराक्षरान्तरूपापीत्यर्थः तकारोऽपि हि अत्र रवि
सर्गीभूतककारसकारप्रत्याहारात्मतया आगम
देवनिखिलांमानकामामर्शमीति पुनरपि यः
थोक्तैकैकवकारापेक्षेनैकरूपमनानैव यत्ते न सत्त्वात्सत्त्वा
भांतत्रिःस्वयं कैर्तनसाध्यः हेतुरणस्यानैतिनिस्व
नेशाक्तो यदियं परोत्तिजापरामर्शणी येयमोत्तिर
वहिःसकलमानसव्यवहारोत्तीर्णमोन्मनसम
क विकल्पसंज्ञानेन स्मादाद्याजानादिन इति वस्मा
प्रादि ह स्वात्सिद्धाक्षिवाज्ञायतेति सोऽप्यविकल्परूप
त्वादविकल्पनीयपवेत्स्कश्चायं विषयोऽप्येवं य
न्नारंपदमनामकमितिजलरूपायामव्यपदेश्या
यांकलायांपरस्यामेव संविदि उल्लोलंगतधिला
हरीमायेनयेन प्रोल्लसंतीति त्रैव विश्रांतानादनंति
रेकेणैवावभासमाने निःपूर्वोत्पन्नएवपंथाः एवं तत्र द
रूपावस्थानेऽपि नास्यानियतं किंचित्प्रयोजनमस्ती
तिनत्रिस्वयोपिकः यदेवीत तद्रूपतया क्रीडनशी
लेत्यर्थः यदागमः । शिवेन हत्रकामोऽस्ति शक्तेरपि
नकामिना उक्तत्वान्तस्वभावेनाशिवस्य परमेश्वरीति

वा॰
तं॰
८

एवमेवं विधानां मातृकादिशाह्वयपदे पूर्णोपरोश
स्मिं देवे समाविश्य मीत्यर्थः इदानीं पूजासंकेतम
प्युपदेष्टुमाह ॥ वर्गानुक्रमयोगेन यस्यां मातृष्ट ॥
कं स्थितं वंदे तामष्टवर्गीस्य महासिद्धाष्टकेश्वरीम्
तां भगवतीं मातृकामर्थाद्यत एव वर्गाष्टकवत्त्वा
शाह्वपतयेवोस्थितं यद्दक्षिणामादिलक्षणं महदपरि
छिन्नसिद्धाष्टकं तस्येश्वरीं तद्दानेकपुरवर्णां वंदे ।
यस्या वर्गानुक्रमयोगेन देवताष्टकसंपुतेति वस्य
ए॰ मा ष्टपावर्गानुक्रममभिसंबंध्यतत्तदक्षिणामादि
सिद्धिजननान्मातृणां वशिन्यादीनामष्टकं स्थितं
स्थानतिरिक्तमप्यतिरिक्तमिवांतरंगपरिवारभूतं मि॰
प्रथमवारणचक्रपूजायाययावभासितं इत्यर्थः
अत्र तावत्सर्वचक्रस्य सिद्धाष्टकसाहचर्याद्दक्षि
ए॰ म्या ष्टको पादानमात्रेणैव समस्तचक्रपूजा क
माष्टत्रणस्पकांतं सांप्रतं तत्प्राधान्यान्मूलत्रिको
णपूजासंकेतमप्युपदेष्टुमाह ॥ कामपूर्णजका
राख्यश्रीपीठांतर्निवासिनीं चतुराज्ञाकोशभूतां नौ
मि श्रीत्रिपुरामहं ॥ अहं सर्वज्ञाहंशाहो वो यमात्रेका
वाचक इति नीत्या सत्यपि देहादौ वोधैकघनपरमा
त्मस्वरूपः प्रोक्तवक्ष्यमाणलक्षणां श्रीत्रिपुरां मातृ मद्रा॰
काशाह्वयपदिष्टामस्मदर्शनप्रख्योपास्यां श्रीत्रिपु
रसुंदरीं पूर्वोदिदिष्टविशेषेषु चतुर्दशपिपीठेषु समान

त्येन वर्त्तमानायाश्च प्रपञ्चग्रहात्तायाः कालबले
न प्रष्टार्थं तस्यास्तत्तत्सिद्धयोगिन्यादिप्रमुखेन पुनः
पुनरवतारणात्कोशभूतां गजशालामकार्षुर्व
मित्यर्थः तदुक्तं स्वानध्रंशावसाने संज्ञाभेदाद्ध
ग्रन्ने कालेन वसंतानो भविष्यतिनवाक्तयेति
श्रुतमेव कामस्त्रपादोसकलजगदनुजिघृक्षतात्प
रतयासततं सन्निहितं नो मीतिवाक्यार्थः अने
नचाष्टमनवमचक्रपूजासंकेतोहंकमपिक
दाहितन्मिस्त्रपरम्पिते यच्छास्त्रार्मैः प्रतिपदं कष्ट
कल्पनावलोपनीतमपूर्वार्थव्याख्यानमुपभा
षितं च तत्सर्वं रस्य श्रोतेरपि स्वयमेवावगम्यतेइ
त्युपेक्षितमिति परमतमप्रतिषिद्धमनुमतमेवे
ति तद्विहड्डिराशंकनीयं यतस्तु प्रतिपदमन्वयद्वा
षामात्र प्रकृतात्रपयोगिन्याकर्थविस्तरमात्रायत्न
फलमेवेति अस्माभिरस्थाने नाभिनिविष्टं किंतु तद्वि
रुद्धाभिधानेनैव तद्दूषितं भवतीति मंतव्यमित्युप
मतिप्रसंगेन प्रकृतमेवाभिदध्मः एवमस्य तंत्रस्य
स्तुतिपूर्वकत्वं संप्रकाशयावतारणिकामेव कर्तुं
मुपक्रमते ॥ श्रीदेव्युवाचेति ॥ किमुवाचेत्याकांक्षा
यामाह ॥ भगवन्सर्वमंत्राश्च भवता मे प्रकाशिताः
तथा चतुःषष्टिस्तंत्राणि मातॄणामुत्तमानि च म
हामायाशंवरं च योगिनीजालशंवरं तत्त्वशंवरकं दे

वा॰
तं॰ ९

1

व भैरवाष्टकमेवच वहुरूपाष्टकंत्तानेयामला।
ष्टकमेवच चंद्रज्ञानेवासुकिंचमहासंमोहनंता।
थ्या महोच्छुष्मंमहादेव वातुलंचनयोत्तरं हृद्भेदं
मातृभेदंचगुह्यतंत्रंचकामिकं कालपादंकाल
सारंतथान्यत्कुब्जिकामतं नयोत्तरंचवीणाख्यंत्रो·
लं॰ तु त्रोतलोत्तरं पंचामृतंरूपभेदंभूतोड्डामरमे·
वच कुलसारंकुलोड्डीशंकुलचूडामणिंतथा स
र्वज्ञानोत्तरंदेवमहापिचुमतंतथा महालक्ष्मीम
तंदेवसिद्धयोगीश्वरीमतं कुरूपिकामतंदेवरू
पिकामतमेवच सर्ववीरमतंदेवविमलामतमु
त्तमं अरुणेशंमोदनेशंविशुद्धेश्वरमेवच एवमे
तानिशास्त्राणितथान्यान्यपिकोटिशः भवंतिका
लिमेदेवसर्वज्ञानमयानिच ॥ वीणाख्यमितिवी· ॥
णाशिखोत्तरं ॥ किंत्वेवंसर्वशास्त्रेभ्योप्यनभूताः
विद्याःषोडशदेवेशास्त्रवितानप्रकाशिताः। तस्मा
त्। इदानींश्रोतुमिच्छामितासांनामानिशंकर। प
कैकचरूपज्ञांचपरिपूर्णांसमंततः अनेकदेवता
नाममंत्रमुद्रागणैःसह। अत्रैवप्रस्तुतरूपेतंश्रीभै
रवउवाच। किमुवाचेत्याह। शृणुदेविमहाज्ञाने
विद्याषोडशकार्णकं नकस्यचिन्मयाख्यातंसर्व
तंत्रेषुगोपितं। डरवगाहत्वाज्ज्ञानेकेननिरूप
णं। तदेवाह। तत्रादौप्रथमानित्यामहात्रिपुरसुं

दरी नत्र्कामेश्वरीनित्या नित्याच भगमालिनी
नित्यक्लिन्नापिहितथाभूरुंडवह्निवासिनी महा
विद्येश्वरीहूतीत्वरिताकुलसुंदरी नित्यानील
पताकाच विजयासर्वमंगला ज्वालामालिनि
चित्राचेत्येवं नित्यास्तुषोडश। प्रथमेतिप्रथानेनार्थः ॥
हूतीशिवाहूतीनिसेतितदभिधानेनैवेत्यर्थः। न
त्र। शृणुदेवि महानित्यामाहो त्रिपुरसुंदरी यया॰
विज्ञानयादेविजगत्क्षोभः प्रजायते। ननुभगवता
महात्रिपुरसुंदरीनित्यांशृण्विति प्रतिज्ञातेपिक
स्मादाकस्मिकंचक्रस्योद्धारोवक्तुमुपक्रांतः एव
मेतत्। किंतुपरैवहिपरमेश्वरीभगवतीनित्या स्व
स्वातंत्र्यमाहात्म्यानन्तरूपतयावहिरुल्लिलसिषुः
प्रथमंतावदाधाराधेयात्मनाप्रस्फुरतीति आधार
मंत्ररेणचाधेयस्यकथंकारंवहिःस्फुरणंस्यादि
तिप्रश्नत्वेएवंपरमेश्वरस्यचक्रस्यस्वरूपंनिरूपयि
तुमाह ॥ शुद्धाशक्तिंविनिर्भिद्य सूर्योवह्निपुरेण
तु संपुटीकृत्यसर्वोर्मीमुक्तिंविस्तारयेद्यथः ॥ इह
त्वंनुअग्रमेवसृष्टिप्राधान्याद्धिशुद्धत्वेनादयोग
त्वंशक्तिरुच्यते संहारप्राधान्याद्रुद्रत्वेनान्वाहृर्थग
त्वंवह्निरिति यदागमः तद्युक्तिपंचकंसशूलाल
येनाग्निचक्रद्वयमिति श्रीमदस्मत्परमगुरवोपि
शक्तिंत्रिकोणमेकाराकृतिंसरस्वतीमिति व

वा॰ त॰ ९ क्षिप्त्वा रेसंहाररूपत्वानोर्ध्वमुखत्रिकोणेनेति ऊर्ध्वा
धोवदनाभ्यामग्न्यात्माभ्यां वह्निशक्तिमाभ्यामिति
च यन्त्रेऽपि वह्निचतुष्टयमत्र प्रथममध्ये शक्तयः स्थि
ताः पंच ऊर्ध्वमुखास्तथाधोमुखा इति क्रमैः पुनः शक्ति
10 द्वि॰ वह्न्योर्भेदप्रतिपादयिषयाप्युक्तिमिच्छित्वा तत्परि
धिं सकलं चतुरश्रके अग्रे तेषां प्रजां वीनस्त्रैः श्री
गादिसंस्थितैः अष्टवस्वष्टिमाशाग्रकोणेत्तेत्रं म
गाहतीति संवादितेन तदत्र तथा न संगच्छते यतो
अष्टसिद्धिमात्रप्रतिपादनपरत्वमेवास्यान्तालस
ते तदपि हृद्विहेठनिकयायदिशार्थमप्यू
र्ध्वा र्ध्वोमुखत्वेनोग्रहृदयं व्याख्यायते तदपि तत्रासिसाध
यिषितेवह्निशक्तिव्यपदेशा न सिद्धे तमगयो
निम्बाग्रादिशब्दव्यपदेशान्तरमथापि सर्वत्र दृश्यते
यदागमः ऊर्ध्वाधोमुखमध्यस्या अष्टमर्मदयाव
धीति तथा एकैकदेवकेशानां षट्षट्त्रणी पाणा
नयेत् येन यो येन जायते समन्तात् समसंचयः को
ष्ठकान्तं पंचाशद्भागरूपाणि तानि चेति गुरवो
पि अष्टौ न पंचकश्र्गान्तर्यामि पंचशक्तितयेति
सर्वत्रिकोणस्यैकैककोणेऽपि तत्प्रसर्पिभिः वह्निः
वह्निर्भवेत्तैः समसमकयोनिकमितिच तत्रष्
र्ध्वाधोमुखत्रिकोणविषयोऽपि अग्रशब्देन व्यपदे
शः उत्तरत्र ऊर्ध्वमुखत्रिकोणविषयोऽपि भगयोनि

शक्त्याभ्यामिति नसंगतार्थमेतत्किंचिदिष्पलेवक्र
नानत्रयथाभिमतेद्वेप्रथमंनावदयोस्त्ववक्र
ऌं स्त्रका[illegible] शक्तिसूत्रिद्याथल्लानादशैवाप्नया।
शक्त्या मध्यतस्तिर्यक्त्वेशाक्रमेण विनिर्भेदये
येन मूलत्रिकोणनिष्क्रान्तिःस्यात् भूयस्तेनैदंस्त्र।
पिशाक्तीपरस्परसंपुटावाग्रकोणसंपुटाकारेवक्रि
र्ध प्रवेशेण[illegible]पुटत्वेनत्रिकोणेन संपुटीकृतमूलत्रि-
कोणअग्रकोणंकिंचिदंतरालेपश्चिमेनतरपूर्वादि
तुत्र्भे दक्षिणेन[illegible]णेन चक्रमध्येचतुष्कंतत्क्रमेणप
श्चिमजयेदितिवस्यमाणदृशापरिस्थाप्यायस्तना कृत्वेपूर्व
याःशक्तेरंतस्तिर्यक्[illegible]मेण तस्यापवेहिरथःपा
र्श्वयोर्ध्वकोणत्रयमेनश्वोर्ध्वगमापार्श्वयोःकोण
द्वयंतन्मर्मस्पर्शिपुरःसरेणपरिनतायाःशक्ते।
रूपायोपर्यपिकोणेन्नतयेप्रसरणेनसंवलि-
तेकृत्वान्तस्त्रमष्टारंद्विशाक्तिकैकानंतंभवती-
त् तिमहाग्र[illegible] निरूपितस्वरूपमष्टारंकुर्यादितियाव
कृ त्। येःपुनःसाता[illegible]नविषमनमपदयोजनानेप्य
न्यान्यरूपत्वेव्वकैरपिभूनैर्विषमपदयोजनावेश
समपहायवाक्यैर्वीक्यानिघटयद्भिर्वयंहासिता
इत्यन्यथापिस्वयंशक्त्येतिसंपुटत्वत्रिकोणरूपामेव
विनिर्भेद्यवह्निप्रवेशेणाधस्तत्त्वत्रिकोणत्मनानेश
क्तीसंपुटीकृतेतिप्राहुरेवप्रार्हृद्व्याख्यातास्तेषांपा।

वा॰ देवदेकियदङ्गपहस्तान्ते यद्वा[यद्वा]यत्तद्दत्तो विरा
नं॰ न्तिरेव नास्तीत्यास्तामेतत् तथा सर्वस्य चक्रस्योर्ध्व
९ पूर्वकोटिमवलंब्योल्लिखिताया शक्तिस्तं पार्श्व।
द्वयप्रसारणक्रमेणाधो विस्तारयेद् द्वाराधनार
द्वयसंस्पर्शनेन प्रथमदशारारंभिकां तृतीयां शा
क्तिं कुर्यादित्यर्थः ॥ तथैव वह्निचक्रेण तामेवोर्ध्व
विभेदयेत् ॥ तथैवाद्यशक्तिवत्पार्श्वद्वयप्रसारण
दिक्रमेणोन्मुखत्रिकोणात्मना वह्निचक्रेण तामेव
समनंतरप्रसारितां शक्तिं विशेषेणाधारोपरितन
पार्श्वद्वयवर्तिकोणचतुष्टयसंस्पर्शाग्रकोणमा
त्रोत्पादनपूर्वं मूर्ध्नि भेदयेद्येन द्वितीयोपि वह्निः सि
द्ध्येदेव । तथा ॥ तत ऊर्ध्वस्थितां शक्तिं मूर्ध्नि विस्तार
येत्तृणात् ॥ तदनंतरमूर्ध्वस्थितां प्रथमोल्लिखिता
मेव शक्तिं तृतीयशक्तिं द्वितीयवह्न्युपरितनसंभेद
ग्रंथिभेदनपूर्वं प्राथमिकवह्निपुरराग्रकोणात्सोम
लक्षणं क्रममवलंब्योर्ध्वं विस्तारयेद्येनास्य दशार
स्य पंचमसप्तममराद्वयं स्यात् ततोपि पुनराद्यं वह्निच
क्रमधो विस्तार्य ततोपि ॥ पुनराद्यं वह्निचक्रमधो
विस्तार्य संदरि ग्रंथिभेदक्रमेणैव शक्तिमाद्यां वि
भेदयेत् ॥ आद्यमष्टारचक्रारंभकं वह्निपुरशाखा
भिहितं वह्निचक्रं द्वितीयवह्निसिद्ध्यर्थं पार्श्वाभ्यां प्र
सारितमपि पुनस्तद्द्वितीयवह्नितृतीयशक्त्यस्त

नसंभेदयन्नतोभेदनक्रमेणैवाधोविस्तीर्यैनक्रा
यं॰ पेक्षयाद्यवस्तुनस्ततनीयांशक्तिंविशेषेणहिनी
यशान्त्यग्रकोणसाम्येनभेदयेद्योजयेदितिचदशा
र भेदयेद्योजयेदितिचदशार चक्रसिद्धिः ततोपि ॥ +
तथासर्वार्थवत्सात्तशक्तिंविस्तारयेदयः ॥ सर्वार्थ
दशारेपरिवर्तनीहितीयोयोवक्रिस्तस्यांतेनिकटे।
यासर्वार्थपरिवर्तिन्यैवाद्याशक्तिस्तामधोविस्तारयेत्
पार्श्वद्वयप्रसारणक्रमेणदशारसंवेष्टयस्तनपा॰ न॰
र्श्वद्वयीयकोणचतुष्टयसंस्पर्शी हितीयदशारा
भिकांचतुर्थीशक्तिंजनयेदित्यर्थः तथा ॥ तामादि ×
चक्राधःशक्तिवक्रिनोर्ध्वविभेदयेत् ॥ तांसमनंतरो
पाक्षि मादि॰ त्तिविनांचतुर्थींचक्रस्यांतेनरसिद्धस्यदशारस्याधः
स्तनीततनीयाशक्तिस्तद्रूपलक्षितेनाद्येनवक्रिनावि
द्वय॰ हितपार्श्वप्रसरणेनोर्ध्वविशेषेणदशारीयोपरित
नकोणचतुष्टयसंस्पर्शपूर्ववक्रिद्वयाग्रकोणसा।
म्येनभेदयेत्तनीयंवक्रिंजनयेदित्यर्थः ततोपिच × ॥
पुनःपूर्ववदेवाद्यांशक्तिंविस्तार्यभेदयेत् ऊर्ध्ववक्रि ॥
द्वयाग्रमोक्षिविनाशक्तिर्यथापूर्वंप्रथमदशार
स्यपंचमसममारास्थित्यर्थंशक्तिवक्रिद्वयस्थितिभेदन
पूर्वंविस्तारितातथैवतांपुनरपिविस्तार्याधःस्थितं
ततीयंवक्रिमध्यतस्तिर्यक्प्रवेशक्रमेणभेदयेत्तस्य
ह्यांरेखांवियायोपरितनमग्रादयंऊर्ध्वादित्यर्थः तथा ॥

वा॰ तं॰ १२

अधो वह्निमध्ये वह्निविवर्जितं विस्तार्य भेदयेच्छक्तिं
मध्यस्थामूर्ध्ववह्निना ॥ अष्टारारंभकोणं प्रथमोल्लि-
खितेनोर्ध्ववह्निनावह्नेः प्रथमदशारारंभकस्य द्विती-
यस्य वर्जनं कृत्वा तदुपयोगमनपेक्ष्याधोवह्निरेतद्वि-
तीयदशारारंभिकतया पश्चादुल्लिखितस्य तृतीय-
स॰ स्याधस्तनग्रंथिद्वयस्यानाल्मनिमध्ये विस्तार्या।
र्थादेर्ध्ववह्निमेव पार्श्वरेखाद्वयं विस्तृतं विधाय
यस्ताद्ध्यवस्थितां चतुर्थी शक्तिं भेदयेत्समनंतरो-
क्तवदधस्तनमध्यरात्रयमुन्मादयेदिति द्वितीय-
दशारसिद्धिः तथा ॥ अतो मध्यादिशान्तमूर्ध्वशक्तिं
विस्तारयेदयः ॥ मध्यात्प्रथमशक्तिभेदिका या द्वि-
तीया शक्तिस्तस्या आदावुपरिस्थिताया प्रथमद-
शारारंभिकान्तनीया शक्तिस्तस्या अप्यूर्ध्वं द्वितीय
दशारसंवेधिनी चतुर्थी शक्तिस्ता मध्ये विस्तार-
येत्पार्श्वद्वयप्रसारणक्रमेण द्वितीयदशारपार्श्वी-
रा चक्रद्वयसंस्पर्शप्रसरः सतां पंचमीशक्तिं कर्यो-
दित्यर्थः किं तयास्यादित्याह ॥ तथैव संपुटीकु-
र्यात्सर्वं चक्रं सुस्थिरि ॥ एवकारो भिन्नक्रमः ते-
न सर्वमेव चक्रमिति पतच्छ्रीशोधनेन फलमु-
क्तं तनोति ॥ तां चानेन महेशानि वह्निचक्रेण भे-
दयेत् ग्रंथिभेदक्रमेणाधः सर्वाधान्सर्ववाह्यतः
मध्योर्ध्वशक्तिपर्यंतं ॥ तां समनंतरोल्लिखितां पंच

मीमेव शक्तिं सर्वस्य चक्रस्य वाह्यतो नवंनः सर्व
स्यैव चक्रस्योर्ध्वमवलेख्य स्थितं यत्ततो यं वह्निच-
क्रं तत्प्रथमं तेनार्थात् तस्यैवाधस्तायेव शक्त्यामेत
न्नात्मकौ यौ ग्रंथी तयोर्भेदस्तत्क्रमेण पार्श्वद्वयेन
प्रसृत्यार्धोर्ध्वचक्रस्यैव मध्योर्ध्वं येचतुर्थं प्रथमश
क्तौ तत्पर्यंतमुपरितनं तत्कोणचतुष्टयस्पर्शक्र
मेणभेदयेत्संयोजयेद्येन चतुर्थो वह्निः सिद्ध्येत्
तथा ॥ अग्रादिशतत्व वधिप्रिये ततो वाह्यस्य शत्तं
तशक्तिमूर्ध्वं विकासयेत् ॥ तदंतेनं वाह्यस्याया
पंचमीशक्तिस्तस्याग्रं तरगर्भे याचतुर्थी नामादि।
प्राक्तिवधि प्रथमशक्तिपर्यंतमूर्ध्वं विकासयेत् पा
र्श्वद्वयेन प्रसृत्य तया संयोजयेत् येनास्य चक्रस्य
एदशात्मकमराद्वयं स्यात् ततः ॥ सर्वोर्ध्ववज्र
योवह्निपर्यंतं वीरवंदिते तथा विस्तारयेच्छक्तिमा
यामपूर्वमीश्वरि ॥ सर्वस्य चक्रस्योर्ध्वप्रभृतयो
वह्निस्तस्याप्यधो यस्ततो यो वह्निस्तत्पर्यंतं तदग्र
यं कोटिसंलग्नत्वेना प्राप्य मर्कोदशारद्वयसंपत्त्य
र्थं पुनः पुनः प्रसारितामपि शक्तिं तथा पार्श्वद्वय
प्रसारणपुरःसरं स्व रेखाकार्यं तयोर्ध्वविस्तार
येद्यथा चतुर्थवह्निभेदनक्रमेण चतुर्दशारस्योप
रितनमराद्वयं सिद्ध्येत् ततोपि ॥ तथाविभेदयेद्व-
ह्निचक्रं सर्वोर्ध्वसंस्थितं सर्वोर्ध्ववक्त्रयोमार्गग्रंथि

वा· पर्यंततः प्रिये विस्तार्य वाह्यशक्तिं तत्सर्वाधस्ताद्वि
तं· भेदयेत् ॥ सर्वोर्ध्ववह्न्यधोभागाग्रंस्थिपर्यंतं रश्मेन
१२ काकान्तिवयोऽजं तेन सर्वापेत्तयोर्ध्वस्तु पर्यंवस्थि
13 तस्य चतुर्थस्य वह्नेरधोभागात्तृतीयाग्रि पंचमश
क्तिसंभेदात्मकोधोग्रंथीनस्पर्यंततः तयासमनं
तरोन्नयेव त्रिकोणाकारप्रसरणादिद्रूपयाभ
ग्यासर्वेषां चतुर्णामपि वह्नीनामूर्ध्वमादौ समग्रा
गष्टारांभकतया स्थितं वह्निश्चरेखाद्वाभिहितं
वह्निचक्रं विभेदयेत् संयोजयेत् येनास्य चक्रस्य
तृतीयत्र्योदशारासिद्धिः स्यात् तथा सर्वेषां वह्नी
नामूर्ध्वमष्टारसंपत्तिनिमित्तमुल्लिखितः प्रथम
समनेनरकृततयोजनोयो वह्निस्तस्याधोभागेयो
पंचमशक्तितृतीयवह्निसंगमनरूपोग्रंथीन
पर्यंततोर्धान्तत्सार्ध्वरेखाद्वयं विस्तार्य सर्वाधस्ता
द्वात्पंचमीशक्तिं विभेदयेद्येन दशारमथस्त
न्मरात्रयं सिद्धेरिति शक्तिपंचकाग्नि चतुष्टया
त्मनः सकलस्यास्य चक्रस्य निष्पत्तिः ॥ एतदेवा
व्यामिश्रतिपादनेश्वरः सरं स्तु पसंहरति ॥ ततः स्व
ष्टा महाचक्रं पंचमं तत्कृतनाशनं मध्येन्द्विनयं
स्थितासंहारं पंचमं च यत् एवमेतन्महाचक्रं
महाश्रीत्रिपुरामयं ॥ एवमुक्तेन क्रमेणैतदत्य
द्भुतसन्निवेशवत्वात्परं स्फुरद्रूपतयावभासमा

नेनतच्छास्त्रांतरोदितचक्रांतरवैलक्षण्यात्मकत्व
प्रमाणप्रमेयात्मनोविश्वस्यकरणाच्चिरमवस्था
पनेनविकासनात्स्वात्मसात्कारेणकर्तनेनास्य ना
र्वतोभेदविगलनेनचिदेकशेषतयापूर्णत्वाय
परपर्यायत्वमत्मनापादनेनचसृष्टिस्थितिसंहारा
नामनूपमतयाचक्रशब्दव्यपदेश्यमतएवास्य
स्यांतश्चविजृंभामात्रसारमखिलमिदंविश्व मे
त श्रोतनतयाव्याप्नुवंतीनिरतिशयचिदानंदघनस्व
स्वरूपशालितयाश्रीप्रधानात्रीणिसृष्टिस्थिति
संहारलक्षणानिगर्भीकृतानेनत्रिका
णित्रयाणितत्तद्विभागप्रवर्तकानिस्वसंविदिस्फु।
र्जितानिमकारनकारन्यायेनस्वेनैवस्वभिन्नावन।
तिरिक्तामप्युनिरिक्तायमानानामुल्लासयंतीनिरू
पाख्यपरसंविन्मात्रसतत्त्वामहात्रिपुरसुंदरीश।
// ब्दव्यपदेश्यायात्रिपुरानत्यकृतिकमाराधेयत्व। धा
पायेनिवततदविभागस्वभावमेवेत्यर्थः। तथा
हिप्रथमंतावच्चक्रदेशारतयामहत्पश्चक्रंतन्म
ध्योपलक्षितंचतुर्दशारविधेयवहिःस्वष्टिर्यत्सं
सारादशकवनारमितितन्मध्येन्नारादशकोविने
नऊनाशनस्वरूपंचक्रहितयंस्थितिरूपंस्थिति
संभयस्वभावेवमवेदितिभावः। यदाऊः प्रभवा
प्ययोरंतर्लीलीभूतःक्रमावतारात्वयइतिमूलच

वा. क्रपेत्तपाहिनीमध्यस्थारिंचक्रमाद्यंचक्रंमहेशा
ने. नीनिवहस्यमालावहस्त्रभूयस्त्वाभिप्रायेणप्रथम
१५ त्वेनोद्दिष्टंसंहारप्रधानं यतःश्रीयोगसंचारादाव
त्रुपितं पिमध्यगेये तेहृत्स्मृतेनेचमंडलेइतिषोडशाद्दा
15 दशाराभ्यामष्टारेषुचसर्वशास्त्रपादिनाप्यष्टार
स्यसंहारप्रधानत्वमेवोक्तं अतएवपारिप्रोक्त्या।
मूलत्रिकोणस्यापिनिर्विभागस्वभावतयानाख्य
रूपत्वमर्थसिद्धं अतएवचक्रपंचकस्यसर्वसौभा
ग्यकारकमितिसर्वार्थसाधकमितिसर्वरक्षाकर
मितिसर्वरोगहरमितिसर्वानंदकरमितिचस्व
स्थानिक्रमचनिष्पयोचितमेवाभिधानमितियच्छी
क्रमेवप्रोक्तं यत्तु नरत्नात्पाठादौविप्रुतिपर्य
तेनयतन्त्रायमिन्दुपेसमेव यतःपाठभेदस्याव
दत्रस्थितःसचाप्येतत्क्रमोपकल्पितएवनप्रोक्तः
तस्य विग्रहापरिग्रहोवसाप्रमाणाभावनिर्बंधनो
प्रक्रियागौरवपरिहारेणप्रकृतार्थनिर्वाहनैषु
एषुनामचसाधुत्वमनुसन्धेयमस्या पर्युक्तः। पाठ
भेदोत्रसाधुर्वातदन्योवानस्खलतः किंत्वस्येत्थं
मात्रेणतन्त्रदर्शनमत्रता अथैकःप्रत्यक्ष्याप्यासौ
पाठोग्राह्योविचार्यचेत् साधुरेवनस्तग्राह्यःसाधु
नामविज्ञानतइतितद्वैहास्तीतिकिंप्रलपनेन।
वङ्गेरोत्तरापर्यस्यपाठेलाभादीतिप्रत्युतभवना

मेवायं दोषो यदस्माभिर्यौवनाग्रेयेन चक्रनि।
ष्पत्तिरत्न्यास्मिञ्छास्त्रमयं व्याख्यातं तावतैव ग्र।
न्थीप्रक्रियया भवद्भिः स्वकृतनिष्पत्तिमात्रमिति स
तिचात्र ग्रंथगौरवं परिहृतं नः पौरस्त्यातिणइत्य
सेनश्चिन्तयापि यदिदमेवात्र प्रतिसमाधानमि
ति यथोक्ता घाश्चव्यामेरेतत्रयानुचिन्तनेन किं
चिदन्यप्रपामोयन्तछोगं यस्तिलेनैलेदेहेजीवो
जलेहृते यथानथैव शास्त्राणं कृतमंतःप्रति
ष्ठितमिति द्रष्टव्यं परार्द्धयमयं कौलिकं तानेसर्व
त्रैवां नरनुशासनकतयावर्तनेश्तिनास्तिविमति
दविमु श्वत्यथाहिनकिंचि मिमुकि प्रदंसादिवकम
न्यत्रवकृशः श्रुतपवश्रीतंत्रालोके पाशवेष्वपि
शास्त्रेषु नदृदर्शि महेशिना वीरोष्यहं मननिःशा
मथ्यगाचिरदीमिवदित्यादिनात त्रतनकुलस्तान
स्यायरोथरेच्छव्यनुशासनकत्वमुक्तं श्रुनेनैवाभ्रु
येनभवद्भिरपि कुर्मिरिति भोगिनीत्यपि कुजेति
कुलेश्वरीतिजगदुर्यो श्रीकालकर्षिणीत्यपि कु।
डलिनीत्यपि च नोमितां देवीमित्याद्युक्तं तत्सर्वत्र
वस्तातान्कुलशास्त्रतयाव्यपदिष्टमुद्भिन्नपरमो।
पादेयशास्त्रं किमेवं विधायाव्यामेरनात्र गुणेय
हा चामात्रेणाभिनस्पष्टं पतन्नु परमेश्वरः स्वकंठे
नैव चन्नथपटलांतं मेवपतीत्यतेरहस्यार्थो दंचने

वा० नघ्नन्नस्वकं ठोक्तामेवैविधीयास्मिमपहाय ।
तं० चक्रं वैवं पवमेविविकामयमियं वामाङ्घ्योर्येभ्रमा ।
१५ ज्येष्ठेयं यदिदं पुरं दरपुरे रेखाचतुष्कं वहिः येयं
नैले त्रिकोणनिवहो रौद्रीयमित्यामरशान्त्योर्वा ।
धारमहात्रिमं कलयन्ते मातः स ते शृजकं इत्यादिवा
मिप्रतिपादनपरं वज्रप्रकारं वोभ्येतितेन यतत्रुद
नो किमपिपरिनिष्ठितेन त्रिवेध्यं न यदादिवर्णो ।
ह्वारादेर्यथासामेवं सन्निवेशत्वमितिनेनतत् इयं
ह्रिचाशेषेण पंचाशत्सिद्धिः यदादिवर्णो ह्वारादे
यथासामेवं सन्निवेशावत्वे ननत इह किमायातं यदे
वमुच्यते पवमपि नत्रासामेवं सन्निवेशावत्वे नैकां
तिकमितिकृतं इहाध्येनतस्मात् यदेविकायाप्रका
रस्य शिरो रौद्रीवक्रं वामाप्रकीर्तिता सं विकावाक्
रिमुक्ता ज्येष्ठा वैवाग्नुपंस्फ नेत्यत्र स्पष्टरेखाकारं वा
कृतमुक्तं उत्थितानन्त यदा नेन कलासूत्मात् कुंडली
चन्द्रकलमयो विंदुः षुमैक्ये रुद्रगः पृषुः मध्यमथ
वृयोगेन रुज्ज्वलं जायते प्रिये ज्येष्ठाशक्तिः स्फुतासा
तु विन्दुद्वयस्य मध्यगा त्रिपथासा समाख्याता रौद्री
नामपातगीयते शशांकशकलाकाराम्बविकात्वर्थे
चंद्रिका पक्वे वेत्यपराशक्तिस्त्रिधासात्वप्रजायते
इत्यत्र चउकारात्मकशशांकशकलाकारत्वं वामा
याश्चात्र नामापि न स्पष्टम् इहापि वस्त्रमा कवली ।

ह्लतनिःशेषवीजायंकुरनांगना वामाशिखान
तोज्येष्ठामूंर्गाटाकारनांगना रौद्रीत्वमादावंबिका
याः श्रीसर्ववीराद्देव तत्रतत्र वर्णान्त रौद्रामादावपि
नवनवप्रवासांसन्निवेशः प्रकाशित इति वर्णान्त
रौद्रारमात्रैरूपियत्र निधनमासां रूपं नास्ति तत्रैवा
मादावस्यत्र का वार्ता इति नास्त्येवात्र परिनिष्ठितं किं
चिन्निर्वेधनमिति निश्चयः यद्वा वार्तिककारैः से
वायं दोषो यद्रूपजीवनेनापि भवान्मृहत्त इत्यलं
बहुना इदानीमस्यैव माहात्म्यमाह ॥ ह्लादनं द्राव
णं चैव क्षोभनं मोहनं तथा आकर्षणं मदनं देवि जं
भनं स्तंभनं तथा आपिदारिद्र्यशमनं सर्वदुर्नीति
नाशनं पुष्टितुष्टिधनारोग्यमंत्रसिद्धिकरं परम्
भोगदं मोक्षदं चैव स्वेच्छारत्नप्रवर्तकं सर्वरक्षाक
रं देवि सर्वानंदकरं तथा सर्वकर्मकरं चापि स
र्वकार्यार्थसाधकं सर्वावेशकरं देवि सर्ववेध
करं पुनः सर्वनत्वकरं देवि सर्वज्ञानिलयं तथा
सर्वर्द्धिसंयुतं चैव सर्वश्रेयस्करं परं सर्वमंत्रा
मयं देवि सर्वतीर्थमयं पुनः सर्वव्रतमयं चैवा
सर्वाम्नतमयं तथा सर्वदुःखप्रशमनं सर्वशोक
निवारणं सर्वोन्मादकरं देवि सर्वयोगीश्वरीमयं
सर्वपीठमयं देवि सर्वज्ञानमयं प्रिये सर्वदेवम
यं देवि सर्वाह्लादनकारकं सर्वदोषोपशमनं

बा॰ सर्वविघ्ननिवारणं सर्वसिद्धिकरं चक्रं सर्वाशापा
तं॰ रिपूरकं षोडशमिचारकोष्ठं परमंत्रोच्चमत्तकं
१९ परसिद्ध्याकर्षणं च परात्माकर्षणं तथा परसैन्य
16 स्तंभकं च परविद्यानमोहनं परवक्त्रस्तंभकं च ।
शस्त्रस्तंभनकं परं महामहत्कारकरं महाभुक्ति
प्रवर्तकं महावश्यकरं देवि महासौभाग्यदायकं
महाज्वरहरं देवि महाविषहरं परं महामृत्युप्र
शमनं महाभयविनाशनं महाश्वरस्तोभकरं ।
महासुखसुभप्रदं महालक्ष्मीमयं देवि महामंग
लदायकं महाप्रभावसंयुक्तं महापातकनाशनं ॥
म॰ क्षोटं द्रावणयोः पृथक्त्रि. देशो सामान्यविशेषतः।
पत्वेनिमित्तं स्तंभनमेव प्रपंचितं परसैन्यस्तंभक
मित्यादिना सर्वावेशेति पंचाशद्भेदमित्यत्रादिना,
न्यग्रोक्तं सर्ववेधेति मंत्रनादादिरूपतयात्रतत्र।
वक्ष्योदितं सर्वतीर्थेति सर्वव्रतेति च तत्तत्फल
दायित्वात् ङः स्वं वोधः स्वाव प्रतिपत्तमूलाधर्मवि
शेषः स्वपरानुशोचनमात्रं तु शोकः महाभुक्तीति
लोकधर्मरूपेस्य अनेन चाधिष्ठातृधिष्टयथोरभेदमे
वदर्शयितं सर्वानंदकरमित्यादिपदोपलेपेण प्र
न्यनयाभिमतं चक्रं नवकमपि कदाचित्तमिति संये
न चाप्येयानेव प्रभावस्त्वाह ॥ पंचमेन स्य चक्रस्य
प्रभावो वर्णितं मया नक्षाकाले महादेवि [illegible] कल्प

कोटिशानैरपि एतद्बहिरपि किंचि किंचित्कार्यम
स्तिनवेत्याह । एतद्बाह्यगतं पद्ममष्टपत्रं समालि
खेत् तद्बाह्यतोऽपि देवेशि षोडशारं तथैव च परि
वेषश्च समायुक्तं चक्रद्वारोपशोभितं ॥ षोडशारे
त्यत्राशाष्टोदलपर्यायः यडुक्तं षोडशारे महाप
द्मे तथैवेति पद्ममेवेत्यर्थः परिवेषेति व्योमरेखा
श्रीस्समहोदधौ पुनरेतन्नकरत्वाभिप्रायेण सू
त्रवर्त्तनाष्टखेनाप्युक्तं तथाहि । अथातः संप्रवक्ष्या
मि चक्रमेकिनन्निर्णयं तदर्थे देविकर्त्तव्येन विहस्ते
मंडलोत्तमं तस्य कुर्यात्त्रिभागेन कर्णिकां चक्रला
छितां पद्मद्वये तद तद्बाह्ये तेत्र च तन्त्रसम वृत्तसू
त्रेण दत्वा कर्णिकां क्रममध्यतः याम्यासौम्याय
तं दयान्तत्रस्थं सूत्रसमकं तयैसूत्रे ततोल्लम्बाम
ध्यांशाः स्याद्विभागिकः तनोयपेचमोभागोल्लत्वा
ग्रंशाविवर्जितो तेनभागेन च पुनर्मध्यभागे विवर्ध
येत् तृतीयस्य द्वितीयस्य चाद्यसूत्रस्य चांतयोः प्रसा
रयेद्वयोयः स्यं ततः सूत्रे द्वयेद्वयं ग्रमे सममके सूत्रे
वलस्थाने च संगतं आपंचमादयःस्थानोत्रयाणां
चांततो नयेत् सूत्रद्वयंद्वयं चान्यत्राप्राण्येवं भवंति ।
षट् चत्वर्दशारमित्येवं दशारं च प्रसिद्ध्यति सूत्रा ।
द्वितीयकात्वष्टाङ्गुलसूत्रस्य पार्श्वयोः सूत्रद्वयंद्वयं
देयमपकर्षप्रसारितं तत्कोटिसंगतं पश्चात्सूत्रचयं

वा॰ प्रसारिते दशारमेवैकस्थितेचक्रमेतत्तृतीयकं
ते॰ स्वज्ञागृहान्येवमाहूर्ध्वमन्यन्त्रत्रहृदयेनयेन कुर्यातो
९ मुखमध्यस्यअग्रमर्महृद्यावधि दशान्तृतीयस्तू
17 त्रंचतयोरन्योन्यसंगतं एवंचतु मह्वारमेकारं पं॰
चात्रपंचमं इतिसंसिद्धातेचक्रेकर्णिकांतर्गतेः
समं तच्छक्तिपंचकेस्त्वस्यात्त्येनाग्निचतुष्टयम्
पंचशक्तिचतुर्वह्निसंयोगाच्चक्रसंभवः तत्रैक
मष्टकंमध्येद्विदशांतचतुर्दश चतुर्दशान्तं द्वं दप्रा॰
द्वमष्टावेकंमद्रूपरि सृष्टिसंहारयोगेनशक्ति
स्थानामनुक्रमात् स्थितानि त्रिशराचक्रेयद्वोथा द॰
द्वमरोभवेत् बहिःपद्मद्वयंकुर्यात् षोडशासच्छ॰
दं चतुरस्रांततोदत्ताकुर्याद्वारंचतुष्टयं चतुष्के
कोणसमायुक्तमेवंस्यात्मण्डलोत्तमं रक्तेनरज
सापूर्यंचक्रंमध्येकोष्ठरेखिकमिति अयमत्रार्थः
तदर्थेनेति तस्यत्रिभागस्यार्थेनषडंशेनेत्यर्थः
तेनप्रतिपार्श्वद्वादशांगुलसंमनेदेवैपद्मद्वयं
मि॰ कार्यमिति अनेषांशेत्रिभागेनेत्येवपाठः यदा
हुः तत्रत्रिहस्तयागेकरपर्केहारभूमिगाःकार्याः
षोडशावसदलकमलेदलेनचकर्णिकांशः
इतिनत्समभितिपाठद्यायाभिप्रायेणपियोज्य
एवंविभक्तस्यचास्यत्रिहस्तस्यतेत्रस्यप्रथममध्य
तः पूर्वापराघतव्रलसूत्रघाम्यसोम्यायतसूत्रम

मकरानभागशाहादिवचनान्यथानुपपन्नाच
न्तरप्रसिद्धपूर्वशङ्घमंचत्वरविंशाथाविभजनं।
कार्यमितिसिद्धं येनहालिकस्यकर्णिकातेत्र
स्याहृभिभागैर्विभक्तस्यसर्वमेनत्संगच्छते ना।
नष्वप्रतिपार्श्वहाभ्यांहाभ्यांभागाभ्यांपन्नहद्यं
हारेचचत्वभिस्त्वत्वभिरितिस्यात् एवंवज्रलस्या
नविंडं विन्यस्यतदनुसारेकर्णिकापद्महृदयार्थप्र
मत्रयविधाने तदनु [illegible] रसूत्रविधिः परतःकर्णि चतु
कायांसूत्रैस्त्रिचत्वारिंशत्त्रिकोणविरचनमित्या।
दिव्याख्याने रेखाकर्मानभित्तत्वप्रतिपादनफल
मतीवहृस्यावहृतांगुरूपगवस्यप्रकाशयतीत्य
लंचयोनंदनाख्योपदेशविषयप्रतिभाविभवैःस
हसंभाषितेन चक्रनिष्पत्त्युपयोगितामात्रप्रति।
पादनेपरंतुनियतसूत्रोपादानं तथाचएवंपरा
यतसूत्रमध्याद्वलसूत्रस्यैवशक्तिवक्त्रीनामग्र।
कोणसाम्यसंपादनमात्रप्रयोगः वज्रलस्यानन्ता
भसूत्रभागगणानाम्रुपयोगार्थप्रपातस्यापित्त्वं
र्थसूत्रस्यचक्रावयवविशेषसंप[illegible]योगपतादर्शि न्यो
तार्थप्रनलोपक्रमः इतरेषांतु वर्कनिष्पत्तौसाक्षा
देवोपयोगइतिद्वितीयादीनांचतन्त्रर्णांसूत्राणांद्वि
तीयषष्ठयोस्थानतत्रारभ्यसूत्रप्रसारणेवज्रलस्या
नेवविन्यस्तोचक्रस्यनिष्पत्तिरेवनस्यादित्याशंक्य

वा॰ प्रथममेव परमेश्वरस्तत्र तत्र त्र्यंशालक्षणां प्रा
तं॰ प्रपद्यानिरुद्धप्रदर्शनद्वारास्यानन्नैयत्यमेव संदि
१८ मयोन्मापाशितत्यति तृतीयेत्यादिना तृतीयस्य स्थ
18 हस्त्रियेत्तृतीयस्मादेव भागाद्यः पंचमस्य भागः
स्रोतस्तृतीयपंचमादीनां सूत्राणामेनन एव प्रसार
ण णस्य वस्तमान्त्वाद्गगनार्धे तत्त्वेनैत्र गुरुत्वं ना
नपवंशेन भागस्यांशुलत्वादेशलपरिमाणेन
वर्जितावयवान्सर्वतः कृत्वा पुनस्य परतस्तथैव वि
धायते न त्र्यंशलक्षणेनैव मार्गेण चतुर्दशारदा
शारापेक्षया मध्यभागं पुनः पुनर्द्वितीयत्रवलयष्ट
पु सूत्रानन्तरविपुस्थाने पु पार्श्वयोर्विवर्धयेन तत्र ता
ती त्र्यंगुलपरिमाणं वृद्धिं कुर्यादित्यर्थः इदमुक्तं भ
प्रथमस्य वति इह खलु द्वितीयस्य षष्ठस्य समस्य च सूत्रस्य
र्ध मध्यमतोंगुलमात्रं परिवर्ध्य मध्ये च द्वितीयस्य षष्ठस्य
च सूत्रस्यांगुलमात्रमधिकीकृत्य तत्र तत्र तथाप
रिच्छेदार्थं विंदेदन्यासूत्राणि पथ वृत्तं च प्रसार्य वस्य
माणाद्यपातत्र तत्र तेषां विश्रांतिः कार्या किं तु प्र
थमसूत्रस्य वलस्थानेष्वंगुलमात्रमेवाधिकीकृ
त्य तिप्रार संखं च तृतीये नेयम् यस्यां गुलेनोर्ध्वमि
तिव्याख्यानेन तु शाखार्थं मपि च कृतनिष्पत्तोनावत्र
साधकं प्रत्युत च कारणं संकर्षणात्मादनादिनाम
र्माणं च सर्वतो विघटनेन बाधकमित्युपेक्ष्यम् ॥

एवं क्षीरसमहोदधेर्येवद्वस्य वररत्नराशिसंपूर्णे
न् कतिचित्तदुर्लभाग्रपुच्छलिताः श्लोकशीक
राः सिद्धाः तेषामकेष्वरागमनोपयुक्तविकारस
कालिकावाक्यषसेवाभान्तनवेषाः सर्वेषामुप
करिष्यंति ॥ इत्याकलय्यजित्वाशुरुजनरुच्छ
मलघुमात्सर्यं ॥ एतानक्षरकुलत्रानिष्पावर्तः प्र
वर्तितवानित्यायभिदधद्भिरपि भवद्भिः पंचपुरु
षीशृंगे गोपथितापरिरक्षणतदक्षितमात्रेण च भा
कारस्थानानि विधाय सूत्रकर्णिकामात्रमथापिना
वगतमित्यतः परं किं नाममोर्क्षेस्यहास्य स्यवास्या
नेपन्यतदर्थं स्वेहत्वा प्रतिपदस्य पञ्जीव्याप्तिति
भित्तिचित्रमहि विनो महात्मनो महाशूर्णनवे
नावनाकपालपरिकल्पितेपरेरप्यनयाकर्तशा
केहात्रिंशद्रागविभनादावनागसिकेपतनी
यमिन्नच्येते इत्यलेवोचासैः सहसंतापेनेनश्रेन
योरिन्नकनीन्याभ्रमतोंगुलमात्रेणकृतपरिच्छेदः
पोरेवमेततरत्पत्रापिस्तेयं ब्रह्मस्यान गु
लमात्रेणाधिकीकृते अथः स्थानात्रयाणामिति पं
चमषष्ठसप्तमात्मनो द्वितीयकादितिषष्ठादितिते
नोक्तगत्यांगुलेनांगुलेनाधिकीकृतानन्तब्रह्मसूत्रस्य
पार्श्वयोरित्यनेनोर्ध्वाधरमध्याग्रकोणसाम्यो त्याद
नमेवोपोद्घसिते अनठर्धमितियथासंख्यम् तन्को

वा॰ टिसंगतमितिकाकाक्षिन्यायेन योज्यं तेन ततस्य पूर्व
तं॰ सिद्धस्य दशारस्य कोटावंतरसंगतां तावदेतत्स
१९ त्रद्वयमध्यऊर्ध्वंच प्रसारयेद्यावच्चतुर्थभागार्धप्रा
19 पनत्कोटिसंगमः स्यात् अयमर्थः तथा तेषां समनं।
तरदमानां चतुर्णामपि सूत्राणां कोटिषु संगतम
न्यदपि सूत्रद्वयमेकं चाप्रसारितं देयमिति पूर्वेण
संबंधः ऊर्ध्वेति ऊर्ध्वयोस्त्वेमध्यस्याय पूर्वापरा
त्तनीयत्रिकोणद्वयजनिते अग्रे त्रयोयस्तस्मेदो
त्पादिते मर्महृयेन दर्शितमप्यर्थेनेत्तत्रीक्[illegible] अर्थः न्ये
तदितिचक्रं चक्रपंचकस्यास्य हि संहाराख्यमुपसं
हारेशिखाह्निनवं निमित्तं वह्निरिति चक्रलांछिता
या कर्णिकायारंतस्य सूत्र पदद्वयोपादानाद्भूरजो
नरनिषेधः कदाचितोयदि हरजोन्तराण मनागुच
एपादेनावतेव कौर्नीर्ष्ये तेन गोरोचनया युक्तं कृ
त्वा चक्रस्य कर्णिकामध्ये प्रसितेन तदंतरालं कस्तू
रिकया यथावादग्येति स्वानां गोपूमैरं ज्यामिन्मादिन
नि वाच्य[illegible]त्यलेवऊना अनेनैवाशयेन दागमार्थ
महत्त्वैर्वाप्यैरपि महागुरुभिराकाशचित्रन्यायेन
स्वप्रतिमयैव सूत्रागन्यास्य चक्रस्य दशानस्मांशे।
देशोवसत्वस्तुपांतः समंततोपांतः द्विहिद्विभाग। र्धौ
तोपात्सर्वेषां पार्श्वयुग्मेपि पादार्थां[illegible] नयुगत्रे
कोणान्यागतस्तनः परतः ग्रहसा[illegible]कामषोडशावि

ग्रां तां त्रिपुरी कुर्यात् एवं पश्चात्किं तत्र पद्मस्य
रुमध्यभागसंत्यागात् पार्श्वाभ्यां सार्धनवप्रदे
शमेतत्ततः कार्यं स्वनिम्नभागत्यागमध्याद्
ध्वं एवं तत्ततः पश्चात् सार्धनवां तत्कार्यपार्श्व
मरसंगातं अग्रं इत्थं चक्रं कृत्वा [illegible] त्वागगा।
नहयं तत्दंनतरगं चक्रकार्यं त्रस्तिभिः परेस्तनिभा
रं विकारारं वहिरस्यभागात्रितयेऽर्ध्याह्वाराणि।
कोणपुनकानि कमलौकितानि शोभावंत्सपशो
भान्विमान्यपिच इति कथितो भिन्नवोयं मार्गः शि
वशासनानुसारेण चक्रेस्तु करेस्व समये न च स
मनोहरं भवतीत्यादिनो द्धारः कृतः अत्र विधाना
गमार्थविसंवादी दोषः यत्तेत्र सार्धचक्रमध्ये च
पद्मादि षोडशदलपद्मस्थाने च चक्रं निविष्टका।
लाष्टकं च ह्वारमित्यादि एतदुपजीवनेन प्रवृत्ते र
प्यस्य व्याख्यातृभिरदृष्टत्वा विशेषेपि प्रानिभ।
तानवशोन्नीतेन तदागमार्थेस्तदविसंवादिनी च
कृसवर्तनां स्फुहीता यथा सृतिश्रुतभागे तेत्रै
मध्ये हौ शोभमे वितन्वीत तत्र च शक्तिचितयेना।
स्वाभ्यां एवं तत्र स्वनर्योशात् भ्रमतो ग्रंश्यां दृयेण
दलतां श्रावि वर्जिता यमेश्रान् त्र नयेदस्तितस्व
णं स्पृशा ध्मिजमेवेच कृतमनः परतः किं तत्र पद्मांशा
दृश्यं तत्रीय मि [illegible] भागगं चतुर्थमध्ये दांशावाहि

वा·
नि·
२·
20

गुणं शरसां शागमेवमेव जलशक्तिः इच्छेति शाव·
शक्तिस्तृतीय शमत्रयाग्नि संभेदात् इत्यं च कें वेदाग्नि
वाणशमयन्विते सर्वविसृष्टं तदनु हितये हितये।
वसुवृत्तदले सरोरुह हितये भागानामवशिष्टे च·
तुरश्रे हारमिति यागरूपले वज्जना प्रकृत्तमेवा·
भिदध्यः एवमाधारस्वरूपनिरूपणेनेतरेषामा
वसरमाये यस्यापि स्वरूपनिरूपणमित्याह ॥ सं
स्थिता त्व महाचक्रे महात्रिपुरसुन्दरी ॥ अत्रापि छा
त्वनयावस्थितायाश्चास्याः कथमानं पूजाविधान
मवधारयेत्याह ॥ शृणु देवि यथासा त्व पूज्यते सा· ज्य·
पकोतमैः वर्गानुक्रमयोगेन देवताष्टकसंयुता ॥
देवताष्टकेत्यंतरंगमादस्य वर्गानुक्रममेवास्पद
र्शयति ॥ अवर्गः प्रथमो देवि वशिनी तद्देवता ·
तस्य स्यात्कवर्गो यस्तत्र कामेश्वरी स्थिता मोदिनी
त चवर्गस्थाटवर्गे विमला तथा अरुणा तवर्गे
स्यात् पवर्गे जयिनी स्थिता सर्वेश्वरी यवर्गे तु शवर्गे
कौलिनी तिच एता वर्गाष्टके देवि अष्टावेव हि देव
ताः अर्चिता प्रकृष्टस्याष्ट्र प्रकुर्वंति वशं जगत् ॥ अ
मंत्रका हि संज्ञान भवतीत्यासां बीजाष्टकमेवताव
उद्धरति ॥ उद्धरेत्प्रथमं रेफं तदधः कुटिलां तगं ।
तदधो वनि बीजस्थं षष्ठस्वरसमन्वितं ऊर्ध्वमर्धेन्दु
विंदाढ्यं कारयेत्परमेश्वरि एतत्तु वशिनी बीजं यो

तिनीनां मध्ये स्थितं ॥ कुटिलः फकारः तस्योत गेव
श्रवनिवीजेन षष्टः स्वरः ऊ अर्धेन्दादिना सकल
मात्रमेयोपलेपः कृतः एवं ह्रूं ॥ एवं वशिनी
वीजमभिधाय कामेश्वर्या अथाह ॥ द्वितीयवर्गा
त्प्रथमं मैंद्रा तूर्द्ध्वे महेश्वरि अथ तन्नामसंवीज ।
माग्नेयस्थं समुद्धरेत् चतुर्थस्वरसंयुक्तं विंदुखंडे
दलंकृतं एतत्कामेश्वरीवीजं त्रैलोक्यतोभकारकं ॥
द्वितीयवर्गात्कवर्गात्प्रथमं क मैंद्रं तन्नामसंवीजे
ह अग्नेयः र चतुर्थस्वरः ई एवं क्ह्रीं ॥ एवं मोदिना
अथाह ॥ अरुणा पंचमस्याधो वारुणं विनियोजये
त् तदधोपीन्द्रवीजं तु सर्वोर्ध्वमपरं प्रिये एतत्क्षो
भिणीवीजं सर्वसत्ववशंकरं ॥ अथ पिष्टाच्युपिष्टयो
योरभेदोपचारादरुणाशब्देन तदधिष्ठितस्तवर्गः
तस्य पंचमेन वारुणेन इंद्रवीजेन सर्वोर्ध्व विन्दुः
अपरं ई एवं न्ह्रीं ततः ॥ वायव्यमिंद्रवीजस्थं षष्ठ ।
स्वरसमन्वितं अर्धेन्दुमस्तकों [illegible] विंदुना परिभू । क्रांतं
षितं एतत्तेकथितं देवि विमलावीजमुत्तमं सर्वपा
पक्षयकरं सर्वोपद्रवनाशनं ॥ वायव्यं य षष्ठः
ऊं स्वरः [illegible] एवं य्रूं ॥ जकारं कालमातूर्ध्वे तदधो ज्व
लनान्तरं चतुर्थस्वरसंभिन्नं विंदुनादसमन्वितं ए
तत्तदरुणावीजमरुणं सर्वमोहनं ॥ कालेम ज्वा
लनान्तरं र चतुर्थः स्वरः ई एवं ज्रीं ॥ अरुणामिय

वा॰ निगच्छतीत्यर्थात्तु गमात्मानप्रधानमित्यर्थः ॥
तं॰ शिवबीजंतदादिस्थमधस्थादेन्द्रवारुणौ वायव्य
२१ मुपरोद्दिष्टं संयोज्य परमेश्वरि जयिनीबीजमेवे
दंनादबिंदुविभूषितं ॥ शिवबीजंह तदादिस उ
३॰ परः र्य एवं ह्र्ल्यूं ॥ उद्धरेन्मोदिनीवर्गचतुर्थंपर
मेश्वरि अधःकालाग्निवायव्याक्रमेणविनियोज
येत् दीर्घाप्तबीजसंयुक्तामथात्रक्रमयोगतः उप
रीश्वरबिंदुंनानेकत्रसुरवंदरि एतत्सर्वेश्वरीबी
जंसर्वत्रैवापराजितं ॥ मोदिनीवर्गश्चवर्गः तच्च
तुर्थः झ कालःम अग्निःर वायव्यः य दीर्घाप्तबी
जंऊ एवं झ्म्र्यूं ॥ कौलिनीपंचमंदेविकालबीजो
परिस्थितं सर्वोपरात्तादपितथावह्निबीजंनियोज
येत् चतुर्थस्वरसंयुक्तंबिंदिंदुसमलंकृतं एतद्बी
नी॰ जवरंभद्रेकौलिकीरूपमास्थितं ॥ कौलिन्यधि
ष्ठितस्तशवर्गस्तस्यपंचमंश कालबीजंम वह्निबी
जंर चतुर्थस्वरः ई श्म्री ॥ एतदेवोपसंहरति ॥
एवमेतानिबीजानिक्रमादष्टौमहेश्वरि कथिता
निमहादेवि ॥ देवीत्यत्रएतानीत्यपपाठः महेश्व
रीत्यत्रकालेपिच्छेदेपौनरुक्त्यानिष्टत्वेः नकेवल
मंत्रांगपरिवारश्चनदेवताष्टकमंत्रा उक्तायाव
दन्यदप्युच्यतेऽत्याह ॥ अष्टएवविघ्नांगरूपिणी ॥
सेवदापारणीरामइतिवदंसंधिः नापवादिशति ॥
३॰

करशुद्धिकरीं विद्यां तथा गन्धासने स्थितां आत्मा
सनगतां चापि तथा चक्रासनस्थितां सर्वमन्त्रासन
गतां साध्यसिद्धासनस्थितां देव्यावाहनविद्यां च ॥
न चैतद्देव याचन् ॥ मूलविद्यामपि प्रिये ॥ स्थिति
निष्प्राश्येन संबंधः । एतदेव क्रमेणोद्धरति ॥ वाग्भ
वे प्रथमे देविकामराजे द्वितीयके शक्तौ तांते कादिसे
बुक्रमेकारांतां तु योजिते एषा विद्या महेशानि क
रशुद्धिकरी स्मृता ॥ उद्धरेदिति सर्वत्र संबंधः शास्त ता
सम्यस्यांतो मूर्धन्यः ष तस्यांतः स कस्मादिर्विसर्गः
एकारस्यांतः ऐकारः तस्याप्यंत औकारः एवं सौः
तत्विह वाग्भवे प्रथमे देविकामराजे ततः पुनः ।
शक्तौ तांते कादिसेबुक्रमेकारांतां नियोजिते इत्यष्ट
मपटलोक्तवदेव सामान्येनोपदेशे क्रियमाणे ।
प्रथमे वाग्भवे चात्र अवर्णे लोकविश्रुते द्वितीये
हंसदेवं तत्तनीयं वह्निवेष्टमकमित्यादिदृष्ट्या वा
ग्भवादेरनेकोप्तज्ञमारब्धहृदयोत्पन्नालाप्तलेरहि
ति विशेषाभिधित्सया स्वयमेव कारुणिकः पर
मेश्वरो विभज्य देवी जद्वयमाचष्टे ॥ एतौ मध्यग
तं बीजं वाग्विधानाय केवलं रुद्रयामलतंत्रेन्नि
दिष्टं परमात्म सायनं चक्रसंक्रमं च तत्र्यर्थस्वरसं
युतं ऊर्ध्वमर्धेन्दुबिन्द्वाढ्यं ॥ एकारौकारयोर्मध्य
गतं पं केवलं स्यात्रं बिन्दुः तेन पं मादनं कः कः ल

वा. चतुर्थः स्वरः ई एवं क्लीं शक्तिबीजं व्याख्यातं एवं
ने. ऐं क्लीं सौः तडित्कोटिनिभाकारे उद्धरेत्प्रथमा देवि
२२ श्रेष्ठमेखरसोदरि कालमस्तकसंभिन्नमधेर्द्धपरि
संस्थिते प्रथमं सवाग्भवो देवि वागीशत्वप्रवर्तकः
योनिवर्गादिमं बीजं योरेदरनियोजिते मोहिन्या
शिरसाक्रांते विंदुखंडेन्दुलेखिते कामराजो महादे
द. विकामसिद्धिप्र[illegible]यकः तत्पेशंतसमुद्धत्य दशा
मस्वरयोजिते रक्तवसाने देवेशि शक्तिबीजमु
सि. दाहृतं इति श्रीरसमहोदधावपि ओजमध्यगतं
वर्णकोर्धनशिरसाहृतं श्रंगमध्यगतं वर्ण वरम
ध्यासनस्थिते द्वितीयमेतत्कथितं श्राङमध्यसा
विंडके वह्नमध्यश्राश्रयस्थं श्रेकामध्येन लांछितं
प्रथमाक्षरा विद्याकरण्डद्धिकरी स्मृतेति । ओज
मध्यगते पेकोर्ध्वश्रं नेनपैंश्रं गामध्यगते वक्रि
प्रातेपयाक वरमध्ये तिल श्राङमध्ये ई एवं क्लीं
वह्नमध्येस श्राश्रयःस्थंडो श्रेकमध्ये श्रः एवं सौः
एतद्वर्गुण एवह्नितत्र चतुरस्त्रं पुरं कृत्वा चतु
र्विंशंपतेस्तुमे । ईशानविप्रमगंस्तूत्रमग्रेः पश्च
मगोपुनः पूर्वसूत्रेंतसंस्थाप्य शोषाणि त्रीणि लो
मयेत् त्रिदंडातत्सस्ट्यायोनिस्त्रिमायासा त्रिदेवता
एकैकदंडकेप्रातः पश्चद्भू ग्राणि पातयेत् योन
योयेन जायंते समस्ताः समसंपयः कोणकान्मृत

पंचाशद्वर्णरूपाणि तानि तु ईशादकारमारभ्य वा
रुणपान्त विनायकं विन्यसेन्मातृकां सर्वां विस्तारि
शिवपश्चिमां एतन्न्यूनं लिखित्वा देशभेदात्समये
दृष्टे त्रिकोणे च त्रिपादे च वर्णान्कीलितलक्षणे
षण्मासात् जायते सिद्धिः पूजाजपपरायणे अतो मं
त्राः समुद्धार्या यथादेवि तथाष्टौ शिवमस्ति प्रस्तारः
यस्यायं सन्निवेशः एवं करशुद्धिकरीं विद्यामभ्य
ङ्गन्यासैः संस्थितां तृतीयामप्युद्धरेति ॥ अस्यार्थ
ते तन्त्ररे पुनः ॥ एतस्याप्येवं निवर्त्समाणे वकार।
महिम्ना एतस्याः करशुद्धिकर्याः एवमर्णयाविः
द्यायाः यत्रादिर्वाग्भवस्तथान्ते सन्निकर्षे पुनस्तस्या
स्तमनेन तरोक्तात्कामराजात्परं तृतीयं शक्तिबीजं।
संपूर्णं कार्यं येन कामराजशक्तिबीजयोर्विपर्यासे
न स्थितिः स्यात् यथा पेसो सः ह्रीं अतः परेण।
वेष्ट्यमेवार्थः कामरूपात्तत्र परमेश्वरमिति। तत्पर॰
स्य कामराजस्य परमतत्त्वे लकारमीकारं वा कस्य वि
दा पूर्वकनीयं माभूदित्याह ॥ एतानं तं कादिसंयुक्तं।
मेकारान्तां नयोजिते ॥ गतार्थं एवं ॥ एषा विद्याम
हाविद्या योगिनीनां महोदया उक्तविद्या महेशानि
सर्वकार्यार्थसाधकी ॥ यदुक्तं तत्रैव द्वयोः कृत्वा वि
पर्यासं पूर्वबीजेन वै विना अङ्गन्यासवियोविद्या
द्वितीयेयं कृशोदरीति। पूर्वबीजेनेति। वाग्भवेन

वा॰ द्वयोरिति शिष्टाया द्वितीयतृतीयायाः तेन वाग्भ
तं॰ वान्तेनरेशक्तिवीजं ततः कामराज इति अनेनास
२३ नं स्थाने चास्याः प्रयोजनं दर्शयति ॥ अनया विद्य
यागौरित्वामात्मनि कारयेत् ॥ अत एव कुलवि
द्येत्याद्युक्तं ॥ आत्मासनगतां तृतीयामपि विद्यां ल
क्षयति ॥ एतस्या एव विद्यायाः शिवमायाग्निविंदु
मत् वीजमादिपदे कुमारिकाकार्यात्मासनरूपिणी ॥
शिवः ह माया ई अग्निः र एवं ह्रीं एतस्या आद्यायाः
करशुद्धिः कार्या विद्याया एव न तु अनेन द्विरुक्ति रू॰
पाया द्वितीयस्याः कूलविद्याया आदेर्वाग्भवस्य पदे
स्थाने तमपास्येतन्मायावीजं योजयित्वात्मासनग
ता विद्या कार्येत्यर्थः एवं ह्रीं क्लीं सौः तदुक्तं घाद्य
र्णा तंपि रुं आ ऊँ पुं तवि विनं आद्याया वाग्भव॰
स्थाने मर्णात्मासनरूपिणी ईपः ह तदूर्ध्व रेफ विंदु र
मेतद्वर्णद्वयारम्भत्वात् आकारस्यात ॐकारस्येतः
थं एवं ह्रीं चक्रासनगतां चतुर्थीमप्याह ॥ पुनर्वि
द्यायमस्यार्धमंतरं तं शिवान्वितं त्रैलोक्यमोहनीयं
सविद्या चक्रासनस्थिता ॥ पुनः करशुद्धिः कार्या
आद्याया एव विद्याया यदाद्यं वीजं वाग्भवमंतरेन
रात्रवर्ति कामराजमंतरं अस्य शक्तिवीजं चास्य त्रय
स्याप्यर्धं शिवेन हकारेणान्वितं कुर्यादिति श्री॰
मदीश्वरशिवाचार्यः एवं हैं ह्क्लीं ह्सौः । तदुक्तं

गृहीत्वा वर्णमेकैकमाद्यमाद्यन्तनीययोः तदेन

मूर्धस्थायेन विद्याचक्रासनस्थितेति अत्राद्यन्तनी

ययोः विद्ययोः क्रमेणाद्यं वर्णं वाग्भवमन्ते कामराज

शक्तिबीजलक्षणं तदेकैकं वर्णं गृहीत्वा।

स्थायेन हकारेणोर्ध्वयोजयेत् वर्णत्रयमप्युपरि।

हकारसंभिन्नं कुर्यादित्यर्थः अथ तृतीयविद्या

द्यत्त्वमनेन रमेवो हृतस्यास्य मायाबीजस्योर्ध्वे

मात्रोपनरपिकरस्तुहिः कार्याएवं विद्यायाश्चाद्य

वाग्भवमर्धात् कृत्वानेयानेव वाग्भवमायाबीज

योरंतमध्ये र्थात् तस्याएवाद्याया विद्यायाश्चंते श।

क्तिबीजं शिवेन हकारेणान्वितमर्थात् उपरिसंव।

हंसन्कुर्यादिति श्रीशंकरराशिः एवं पंक्तौ ऋी।

एतत्सूत्रत्रेवमध्येन मितिपाठभेदादुक्तं अथ मन्त्रा

र्थः आद्यन्तनीययोर्विद्ययोराद्यमेकैकं वर्णं वाग्भ

वं मायाबीजं च गृहीत्वाद्यादनयोरेव मध्येर्थात् दे

तदीयमेवद्वितीयमेवांतं शक्तिबीजेन स्थायेन हका

रेणोर्ध्वयोजितं सन्कुर्यादिति शेषः तत्रशाक्यते

येत्ताणे चाम्येरेवं हि श्रीमहीश्वरशिवमतेनयद्येति

चक्रासनोद्धाररत्नयेवराजानककल्याणवर्मंमते

रेवपर्यवसितन् इति याटक्कादन्यायस्यायोमन्यासः

केनतात्पदाशयेनकृत इतिनविघ्नः एवं द्विपर्यव

सितेकोदोषः स्यात् वक्ततोप्यप्रदर्शनस्येनदेवा।

वा·
तं·
२४

चार्यहृदयंकश्मीरेष्ववतारकं नत्वश्रीविश्वाव·
र्तेश्वरेणैवलल्लनेयत्तदपवेदमस्मन्मयंर्तेनपि
ष्यप्रशिष्यक्रमेणसर्वेषामपिश्रामं पवेचनपो
न· ग्गमत्वाविशेषत्वा[illegible]मतमेवसर्वात्मनाप्रमा·
णं ततश्चतत्स्यप्रमाणेशिष्टत्वात्तन्मतयोर्विक
२५ ल्पेनाद्योनत्वेकतरपक्षपरित्यागः प्रस्तुतश्री
मदीश्वरशिवाचार्यमतस्यवल्लवत्वंलल्लनेयत्त
पवश्रीरसमहोदधिश्लोकानांसाक्षात्प्रवर्त्तयिते
निसर्वत्राविगीताप्रसिद्धिः यद्भवेतोपि श्रीमूर
मद्याधिपतेर्लोभगुरुवरपरम्परोपनतं चकमि
दमीश्वरशिवानंद्वाचार्यसदीयपवपुरेति ।
एवमाद्यहृदयमन्याहृक्षध्यममंतेत्वरं चवनर्ष्णी
यदिद्यप्पपर्यालोचितार्थाभिधानमेवेस्यास्त्ना·
मेतत् सर्वमंत्रासनस्थितांपचमीमप्याहृ ॥ पु
नरायांमहाविद्यांशिवचंद्रसमन्वितां कृत्वाका
मप्रदाविद्यासर्वमंत्रासनस्थिता ॥ पुनरप्यनत स·
द्वियांतरोद्धरणमितिभूतत्वं[illegible]हृतीविद्याकर· मार्धा·
शुद्धिकरीमेवप्रत्यर्णेशिवचंद्राभ्यांहकारसका
राभ्यांसमन्वितांकृत्वा ततदमीष्टार्थदायिनीस
र्वमंत्रासनस्थिताविद्यात्रुकृष्णोद्धार्येति शेषः प·
ह्सैं· वं[illegible]ह्क्लींह्सौः । तडकं यायोंताभ्यांपुनाष्पूर्वा·
तेयामंत्रासनस्थितेति यायोंताभ्यामितितदेशा·

वस्थिताभ्यां हकारसकाराभ्यां साध्यसिद्धासन
स्थितां षष्ठीमप्याह ॥ देव्यात्मासनविद्यायाः पूर्वो
क्तायाय यथाक्रमं अंतदेशे तोयविंदुशक्रशक्तीर
नुक्रमात् संयोज्य परमेशानि साकमर्धेंदुनाततः
केवलान्तरभेदेन विद्या साध्यासनस्थिता ॥ तोयव
शक्रः ल शक्तिस्तत्वर्थः स्वरः ई एवं ह्लीं ततो यथा।
क्रमं पूर्वोक्तायास्तनीयस्याः आत्मासनविद्याया
अंतेस्थितस्य शक्तिबीजस्य देशे स्थानेन तद्पासनो
यादीनऩुक्रमात्संयोज्य तस्य वैकै स्य पिंडात्मनो
न्तरभेदेन सत्यभामाभामेति वत्साध्यासनस्थिता
विद्योद्धार्येत्यर्थः एवं क्लीं क्लीं ह्रीं ततोऽन्यं विपरी।
तस्थितो रांतो ऽर्ध ऊपूर्वं लाक्षितो दत्वान्तनीयवि
द्यायाः कामबीजांतदेशतः साध्यसिद्धासनगता ष
ष्ठी विद्या प्रकाशितेति रांतो लः वश्च विपरीतस्थि
ताविति वकार ऊर्ध्वमधो लकारश्चेत्यर्थः ऊर्ध्वे
ऊपूर्वः ई कामबीजांतदेशतः दत्वेति नेनादेशमा।
यातः कामराजस्ततः इदमिति समन्वीदेव्या वाह
नविद्यामप्याह ॥ हंससोमसमारूढां मायामप्या
सनस्थिता सर्वार्थसाधकी विद्या देव्या वाहनकर्मणि ॥
आद्यांकरस्थाद्विकं रीअर्णमेव विद्याप्रत्यर्णं हंस।
सोमसमारूढा मायामाहितादि वत्सम्मयं जतापेत
ये वोर्ध्वमवस्थित हकारसकारां सतीमप्यासन।

वा॰ स्थितनामयोवस्थितरेफामर्थान्कृत्वादेव्यावाहन-
ते॰ निमित्तंसर्वार्थसाधकीयंविद्या॥र्थोद्धारार्थमर्थः
२५ एवंस्त्रैंस्क्ल्रूंह्सौः तदकं दत्त्वाबीजत्रयस्योर्ध्ववर्णो
पायषड्भ्रंतगौ यांतस्याद्यविधेववावाहनवि-
धौपरेति षायोगः ह षांतगः स यांतः र एतदुपसं-
हरन्नस्वदवनारयति ॥ एवमेतामहाविद्यादेवि
सर्वार्थसिद्धिदा: महात्रिपुरसुंदर्यामूलविद्यांमहा
प्रिये ॥ आदरादितिश दर्शनार्थत्वपुनः स्फुटीवत्प
स्योपादाने नामवाह ॥ मादनेतदर्धःशक्तिस्तदयो
विंदुमालिनी ऐंद्रमाकाशबीजस्यमध्यस्थाज्वल
नान्तरं मायाविंद्वीश्वरस्तुनासर्वापरिनियोजिता अयं
सवाग्भवोदेविवाणीशास्त्रप्रवर्तकः ॥ मादनेक
शक्तिः ए विंदुमालिनी ई ऐंद्रं ल आकाशबीजं ह
ज्वलनान्तरं र माया ई विंद्वीश्वरेत्यनेनापिष्टेयापि
ष्टात्मत्वेनसमस्तमोन्त्रप्रमेयासूत्रणोकत्वमिति
एवंक्लीं । एवंवाग्भवमभिधायकामराजमपुद्ध-
रति ऌ ॥ शिवबीजंत्रिधाकृत्वासृष्टिस्थितिलय-
क्रमैः ह यमाद्येनरहितमाद्यायोमदनान्तरं पुनः
स्थितिशिवात्यस्तादिंदबीजंनियोजयेत् तथालय
शिवाधोपिज्वलनंचमहेश्वरि चतुर्थस्वरसंयुक्तंवि
ङ्वंडेदुलंकृतं एवमेतन्महाबीजंकामराजंमहो
दयं ॥ शिवबीजंह त्र्यक्तेतिसंयोज्यविन्यस्यार्थः

नचैनदं नत्वाल्लयोर्हृदयस्य मैरंतयैणम्यस्त्वमित्या,
हृ हृदयमाद्येन रहितमिति स्थितिलयात्मकं हृदयमा
द्येन स्थित्यात्मकेन रहितमसंश्लिष्टमेव कार्यं येना,
नरावस्वमाणस्य वर्णो हृदयस्यावकाशः स्यात् ग्रन
एवाह आद्यायोमदनोत्तरमिति स्थितिशिवायत्वा
द्धिंद्रबीजमिति च मदनात्तरंक इंद्रबीजं तत्स्वलने
र चतुर्थः स्वरः ई एवं क्लीं । आद्येन शिरोरेखात्म
केनाकारेण रहितमि ... तिन्न न वाच्यं एवं हृदय
स्य शिरोरहितत्वमेकस्य च सशिरस्कत्वमिति केना,
भिप्रायेणोक्तमिति न जानीमः वस्तुतो हि सर्वेषामे
व पिंडवर्णानामनक्षरत्वमेव न्याय्यं यत्र क्वचिदे के
कैन- नैव येन चिदव्याप्तीकृत्वेष्टेः न केवलमिहैवानेन
एवमपव्याख्यानं कृतं यावदन्यैव सरणौ केचित्त्र
ऐं क्लनाशिनाशनि भं गणाश्रीमदानंदे [illegible] स्वरकस्येशि
वं श्रुतिमित्यादिकोपि मंत्रग्रंथो नाश्रितः इति किमे
षामरहस्यज्ञत्वं स्वयं भ्रवाम्रस्यते यत्महासूत्रदितो
प्रकृतो राजपथाय मानां प्रक्रियामपहाय किं म [illegible]
यन्नन्त्राप श्रमकमित्यालोप्रत्नन वस्तव्यातेपका
रिग्रंथांतरपर्यालोचनमप्येनत् एवं कामराजबी
जम्रहृत्यशक्तिबीजमप्यभिधत्ते ।। मायाबीजं मद्
प्रगतिमादनं श्री [illegible] कसंपुटं चेंद्रबीजं केवलं तद्विनियो
गं चरानने ।। मायाबीजं ह्रीं मादनं क शक्रः ल चं

वा॰ द्वीजंस केवलं ह कथं चैषां विनियोजने कार्यमि
तं॰ त्याह ॥ स्वकारत्रिक्रमे देवि प्राग्भ्कारक्रमेण तु सं
२९ हारक्रमयोगेन शक्तिबीजं समुद्धरेत् ॥ मादन
कबीजयोस्तु विशेषेण विशेषाभावेनैव संहारक्र
मानुगुणो व्यत्ययो दर्शितः अत्कारस्तु सृष्टिक्रमेणै
व कार्यः इत्याह प्राग्भ्कारक्रमेणेति अत एव तु प्रा
हो व्यतिरेके एवं हि कुर्वं तदेवोपसंहरति ॥ एवमे
षा महाविद्या महा त्रिपुरसुंदरी संस्मृतैव महा
देवी त्रैलोक्यवशकारिणी ॥ यदुक्तं अः स्वमध्यग
तं रूपस्वरूपे मध्यमतः अतु तस्य मध्येन्यसेत् अथ द
कारोर्ध्वव्यवस्थितं रेफबाधयकारांतमायाबिंदु
निरोधियुक् वाग्भवोयं समाख्यातः सम्यक् कामप्रय
कारकः त्वया एवं बाधवर्णेनामि केकस्यासनेन्यसे
त् गायसोर्ध्वयकारांतावेकत्रायणे लांछितं काम
बीजं महेशानि सरहस्यं प्रकाशितं अस्योच्चारण
मात्रेण नगन्तोभः प्रजायते तृतीयं संप्रवक्ष्यामि
शक्तिबीजं महाद्भुतं बाधंत्वापसमाप्तं गांघफा
यंघणायगं अः एद्वोर्ध्वसंयुक्तं शक्तिबीजं समु
द्धृतं अनेन ज्ञातमात्रेण अर्थात्सर्वविषयं एषा
विद्या समाख्याता सर्वैश्वर्यकरी परा अत या त्वान
यासम्यक् ज्ञात्वि न यन्त्रसाधयेत् इति ॥ अः स्वमध्यंक
स्वरूपे मध्यंप अःकारोर्ध्व रेफांतं लबाधोदृश्य यकारांतं

र् मायाई एवं वाग्भवः षाघवर्णानां हकाराणां
गाद्यं वह्निपुरस्थिमप्येतत्त्रया। क सोर्धल यकारां
नः र आदिर्विसर्गकाराणान्मायानन्दलीः ई यद्वा
आ आकार आदिः पूर्वो यस्याः सा वित्तिकामराजः
षाघः ह लाघः स गाद्यं क काद्योल षाघोगं ह पा
योगं र अः पुरुई ओर्धश्रं एवं शक्तिवीजं न चात्र
स्फुटेपि समानत्वेन वाच्यत्वं वाच्यं एवं निरोधिन्या
द्यपेक्षया दृष्टान्तत्वाद्यपि किं नो च्यते तस्या अपि
मेवत्र मेयनायाम विशेषात् श्रीरसमहोदधाव
प्यस्ति हि निरोधिन्याः वचने विंदुनिरोधिश्रुमिति
पत्र श्रीमद्दलहे नाप्युगन्यासविद्यायां किं चादेः
वाग्भववीजस्थाने तत्परमिति कामराजपरं शेक
रराश्रेमेतमिति तान्यपि पत्राननेहं कनेत्रतीय
पंचमसप्तमविद्याना अष्टादेकस्पुष्ठि विद्यामप्यह
ती यद्वितीयत्वं यपंचमीनां परामर्श केवलमिति
शिववीजं तत्स्थ शक्तिवीजमेतच्च विद्यायां अस्या
अपि संभेदः तस्य यास्त्रिविधः केवलवाग्भवपूर्वै।
स्त्रिभिः स्वरैः प्रथमकथितविद्यावत् तेन समलन
यान्यपरचक्रे श्रीत्रिपिंडेन तेन शिवेंदुस्वरहरिशि
वदहनैर्वा कूरीयमूलपुतेः एकैकविंदुतत्हूयस
क्तैरियमष्टमी विद्येति विद्यान्तरपरिकल्पनं च
श्रीमत्त्वगुर्वं नभिमतमपि स्वोत्प्रेक्षितं कृत्वा हि।

वा॰ वर्णविपर्ययतो श्रीह्रकारतो हिनी यस्याः पंचम
ते॰ सप्तमयोरप्युह्यतमिह शक्तिबीजं येस्ते बीजवर्ण
२२ ल॰ कीन [illegible] मात्रमपि प्रायशो त्र मंत्राणां प्रविदंतो गर्ज
27 तिचकेन महिम्नेति चित्रमिदं इति च न रत्नत्रयसंत
तिभेदेनाद्यं समस्तविद्यानां रहस्यनिगादिन उद्धारस्त
स्यासनगुरुमुखैकप्राप्यः इति वक्रविषयसंततिभेदैर्य
द्यपिगुरुभिर्मेमेदमादिष्टं च न रत्नत्रयसंततिरिह त
थापि मुग्धैर्वबुक्तियुक्तैस्त्वादिवोक्तं न तत्सर्वमुपेक्ष मेव॰
णीयता सर्वप्रकारमाप्तमेजस्याभावात् यस्तु न॰
बालैर्वक्तरश्मि एतामात्रमवलंब्यालजालप्रायम्।
स्खलितपर्यवसितसंविक्रमादिकं निर्निबंधनम
त्यश्रुतादि प्रियं मंत्रादौ व्याख्यायुक्तं दर्शितं तत्रतास्म।
भ्यं विडंडिरस्तु येन वंच्यं किमिति तंस्मातिपद्येनान्वय
ह्यघितमिति नियन्मूलतनपवागमार्थप्रकाशनेप्यक
तंव्यो कथ्येनामसप्रकटं परं प्रायश्चित्तमावहेन्मंत्रार्थ
प्रकाशनमपि क्रियमाणं तमंते महात्मनः समय
भीरवो महाजनाः यतो यपतः ऊतरस्थ नास्यानादर
येनानंतः श्रोयोदिनाप्यासादितत्वेडिनपत्रिकाम
त्राः सर्वपवपच्यास्थितं गुर्वादिपरिवर्तितत्रात्तमपि
स्वपित्रादि च गुरुतया परिकल्प्य शास्त्रार्थानुष्ठान।
परां मुखा मंत्रविरूपमात्रतात्पर्याधनसंग्रहणपरा
यणाः सकललोके विश्रावयंतो ह्रष्यंते शास्त्रार्थे।

विश्लेषदर्भीकृतनयानुपरमतत्त्वस्य तात्पर्यालोचनमा
त्रेकृतमित्युक्तं खेलज्जनशिरोवर्तिकारिणामुक्तानापि
वचनेन एवं महात्म्यवत्वेप्यनया किं कार्यमित्याह
एतयेतस्य चक्रस्य साधको वेन मारमेत सच को
हशीत्याह ॥ ॐ कुमारीरूपदेहस्त्वं वस्त्राभरणविभूषित
तो हृल्लसत्प्रतिनयनेवोष्यपामोदस्य गंधितः कर्पूररक्तो
दद्गिगंधोगोरक्ताभरणमंडितः रक्तपुष्पवृतो मौनी
रक्तगंधानुलेपनः रक्तासनोपविष्टस्तु तात्ताह।
णरहस्थितिः सर्वश्रृंगारवेशाढ्यः स्त्रिपुरीकृतवि
ग्रहः मनःसंकल्परक्तो वा साधकः स्थिरमानसः॥
वस्त्राभरणेति पूर्वनिपातव्यत्ययः रक्तगंधेति चंदना
ली॰ कुंकुमादि साधक इति सिद्धिसाधनाय सततोद्युक्तः
स्वतपवोक्तं स्थिरमानस इति रक्तोपचारस्य चात्रा
वश्यापयोगित्वमुक्तं योतयितुमुक्तं मनःसंकल्पर
क्तो वेति एवं बाह्यद्रव्याभावेपि नित्यादेः का चि
त्खंडनेत्यष्टेनावेदितं तत्र यथासंभवं प्रकृते भी
वात् काम्यादेव हि यथासंभवं भवेदिति भावः अत्र
पुनरत्र तात्पर्यार्थो यत्साधकस्य येन केनचिदात्मा
तिशयानंदचमत्कारतारतम्यमयस्वात्मविभावो भवे
त्तदेव सर्वात्मनाद्रव्यजातं संभरणीयमिति यदाह
यत्किंचिन्मानसाह्लादि यत्र कुत्रापि वर्धते तेनात्मा
नमुल्लेकृत्य देवमभ्यर्चयेन्मदे इति एतच्च चक्रं जाचक

वा॰ यं कीदृक्चास्य कार्यमित्याह ॥ भूप्रदेशे समे शुद्धे गोम
तं॰ येनोपलेपिते पुष्पप्रकरसंकीर्णे धूपामोदसुगं
२८ धिते सिंदूररजसा देवि विलिखेत्क्रमेणान्यथा वा पुनः आलि
28 खेत्प्रथमं चक्रं समरेखं मनोहरं समत्रिकोणशा
न्त्यं सश्रीकमतिसुंदरं ॥ सश्रीकत्वमेव प्रपंचि
तमतिसुंदरमिति तत्र च समरेखत्वादिविशेषण
हारको हेतुः रहस्यावत्साधकस्य तत्तदुपास्यमंत्र
देवतातादात्म्यावष्टंभभावनं विना न किंचिदपि
पूजादिसिद्ध्यादि स्यादनंतरमेवोक्तं विपरीतत्ववि
ग्रहश्च नितरां कार्यं स्यादित्याह ॥ ध्यात्वा पुरत्रयं दे
वि बीजत्रयसमन्वितं सर्वाद्यविद्यया देवि करस्थि
तं कारयेत् ॥ पुरत्रयं उल्लाटाद्भूमध्यलक्षणेन
श्रु॰ नवात्मनः कायरूपं बीजत्रयसमन्वितं ध्यात्वा तत्र।
मूलविद्यासंबंधिनी बीजत्रयं न्यसेदिति त्रिखात्वम
आत्ममंत्रसौश्चित्यात् एवंकरस्थं सौहृत्तानायां तन्करे।
णाको मंत्रांतरन्यासो न्याय्य इत्याह नन्वि यावत् यद्
रुति नाभिमंडलहृन्मध्यमुखमंडलगेति श्रूमत्य
भु॰ रमपरं वापि गुह्ये हृदि वामध्ये न्यसेन्मूलात्तर
त्रयमिति पाठक्रमादार्थः क्रमो बलीयानिति सम
नंतरं वक्ष्यमाणन्यासानंतरमेतन्न्यास इति पूरवः
विघ्नकृदादानायया गावेश इत्यर्थं मध्यायो भागात्म
केषु रत्रये बीजत्रयमेतत् ध्यायेदिति तत्तु म्यमं।
आत्ममंत्रसौश्चित्यात् एवं करस्थं सौकृत्तानायां तन्करणको
मंत्रांतरन्यासोत्ताप्य इत्याह ततश्च

स्नंदष्या ब्रह्मकासनमथेश्वरि । सर्वमंत्रासनं दे-
विसाध्यसिद्धासनेन तथा ॥ आत्मासनेन समाप्या
वलादेवात्मनासनत्वेन न्यवकम मन्त्रान्मंत्रसो ।
चिन्तान् पर्वंकरस्त्रहोहमतायांनतमरागकोमंत्रा
रन्यासोन्यायच्छमाहनाः विन्यस्य चक्रासनादी-
नां यथैकमेरु रूपस्यानेनैव तस्य प्रमाणभावात्स-
र्वशरीरगतत्वेनैवन्यासोन्यायस्तस्य तन्तदासनरू-
पतायाश्चिन्तत्वात् वहिः पुनरेषामग्रदत्तेन रूपा-
ध्वनिश्चयेप्रमाणभावात्समाप्यावलोपनतः ।
स्यानन्नियमो वश्यपद्याहोन्यथाल्पपरिनिष्ठितेप्रू ।
जनं स्यात् यदुक्तं मयैव सृष्ट्यमंत्रासनमंतश्चतुर
स्रद्वारमध्यमाश्रित्य चक्रासनमाधोदितं शक्त्यग्र
गतं ध्वरस्यमध्ये च साध्यासनमिति तथा ॥ ततो
रत्तांश्च ऊर्ध्वीनःस्वैर्मा क्रमविधया षडंगन्यासयो-
गेन नमस्कारनिष्ठकया ॥ न चाङ्गेष्वेशास्तोनः ।
रोक्तवज्जात्यंतरप्रयोगोपि कार्यश्शक्तं नमस्कार-
निष्ठकयेति सर्वशोषत्वेन पुनरेतद्याख्यानं सुपेक्ष्य-
मेव क्रमदर्शनत्वान्यथानुपपत्त्या वैनयिकप्रक्रि-
योचितेन्नेपपत्तेः ॥ ततोपि । शिखाललाटभ्रूमध्य
कंठहन्नाभिगोचरे आधारेप्यहकं यावन्न्यासमष्ट-
भिराचरेत् ॥ ऊर्ध्वकमित्यनेन तदूर्ध्वाधिष्ठितो यपाते
लस्तेने आप्रभितितिवशिन्यादिवीजे नंतचक्रेस्तेषां

वा॰ नवसंख्येनात्रतन्त्रराजस्य शपन्त्यायोगात् एतावते
नं॰ वचास्यसिद्धिः स्यात्मनिविपर्ययाभावश्रुति वाग्भ
२९ वेदक्षिणेनेत्रे कामराजं चवामतः ललाटेशक्ति
29 वीजंचकर्णयोर्दक्षवामयोः वक्त्रमध्ये चतान्येव
भुजयोर्हृदये नयाजंघयोर्नाभिमध्ये चमंत्रन्यास
मितिक्रमात् विधायचक्रविन्यासमपिशास्त्रविद्॥
चरेत् मुंडव्योमनितत्राद्यं वैंदवं चक्रनायकं अरं
शिखायामष्टारंभाले भ्रूमध्यदेशतः दशारंतद्द्वि
तीयंचकंठेतद्विन्यसेत् चतुर्दशारंहृदयेना
भावष्टदलंततः आधारेषोडशदलं द्वारचक्रंतु
पादयोः पार्श्वं ऊर्ध्वो वामदक्षकरयोर्मंत्रधीर्भ्रुवोः
नासाग्रेविशिखाश्चेतिचक्रमध्यान्तरालिकमिमा
युर्वांतरमनपेक्षितमपि स्वेच्छेति तेननकिंचिदपेक्ष
णीयमपेक्षायाः पर्वभावात् सन्योहितस्यांशास्त्रा
न्तरानावदपेक्षणीयंयावदपेक्षयानिवृत्तिःस्यात्
तदभावेपुनर्निर्विवंधनमेवशास्त्रान्तरोक्तस्यापे
क्षणीयत्वेसर्वस्यैवतन्त्रसंगादनवस्थितमेवशा
नरा॰ स्त्रान्तरानुष्ठानंस्यात् यदुक्तं नवशास्त्रान्तरेकर्तव्यंशंकं
शास्त्रान्तरेस्मृतं शास्त्रस्या[illegible]न्योपेक्षितंवान्यंत्रुद्धिभ्रम
वंह्नितत् सापेक्षत्वेन्यापेक्षेवमानेयावदपेक्षते नि॰
तावदेवान्यतःकार्यंनान्यस्मादनवस्थिते[illegible]ति तस्मा
त्तन्त्रदेशान्तरस्वरागत्रूपादिनोपदेश्याविण्णुतुपदेशपा

स्थितिप्रभृतिपदं किंचिच्छानेरत्यास्तां एवंविशेषीकृत
विग्रहः साधकः स्वात्मसमाजापरः सर्वं वह्निमंडला
दावस्मत्सर्वेश्वरीदिपूहस्याद्धारेशादिव्याद्यो त्र
यमित्र्याग्रवीदिपूजां कृत्वा निखिलचक्रसपर्यास
पर्स्यैर्ये प्रथमं तावत्प्राधान्याद्देव्याः पवावाहनादि
कुर्यादित्याह ॥ ततः पद्मनिभां देवीं बालार्ककिर
णारुणां जपाकुसुमसंकाशां दाडिमीकुसुमोपमां
पद्मरागप्रतीकाशां कुंकुमोदकसन्निभां स्फुरन्मुकु
टमाणिक्यकिंकिणीजालमंडितां कालालिकुलसं
काशकुटिलालकपल्लवां प्रत्यग्रारुणसंकाशय
वलांभोजमंडलां किंचिदर्धेन्दुकुटिलललाटमड
पट्टिकां पिनाकधनुराकारसुभ्रुवं परमेश्वरीं आ
नंदमुदितोल्लोललीलांदोलितलोचनां स्फुरन्मयू
खसंघातविततस्वर्णकुंडलां स्वगंडमंडलाभोगा
जितेन्दुमुकुरमंडलां विश्वकर्मादिनिर्माणसूत्रसम
हनासिकां ताम्रविद्रुमबिंबाधरकौष्ठीं मुक्तनोपमां
स्मितमाधुर्यविजितमाधुर्यरसगोरवां श्रेनोपम्य
गुणोपेतचिबुकोद्देशशोभितां कंबुग्रीवां विशा
लांतीमणालललितैर्भुजैः रक्तोत्पलसमाकार
सुकुमारकरांबुजां करांबुजनखद्योतविनानित
नभस्तलां मुक्ताहारलतोपेतसमुन्नतपयोधरां
त्रिवलीवलनायुक्तमध्यदेशसुशोभितां लावण्य

वा॰ सरिदावर्त्ताकारनाभिविभूषितां स्वर्णरत्नखचि
नं॰ तकांचीयुक्तनितंबिनीं नितंबबिंबद्विरदरोमरा
१॰ जिपरांकुशां कदलीललितसंमसृणऊरुमारोरुमी॰
30 श्वरीं लावण्यकदलीतुल्यजं(घा)युगलमंडितां नम
द्धकशिरोरत्ननिर्घृष्टचरणांबुजां शीतांशुशतसं॰
काशकांतिसंतानहासिनीं लौहित्यजितसिंदूरजं॰
पादाडिमकुसुमश्रेणीं रक्तवस्त्रपरीधानां पाशांकुश॰
घ॰ करां ... तां रक्तपद्मनिविष्टां रत्नाभरणमंडितां ।
चतुर्भुजां त्रिनेत्रां पंचबाणधनुर्धरां कर्पूरशक
लोन्मिश्रतांबूलापूरितानना महामृगमदोद्दाम
कुंकुमारुणविग्रहां सर्वशृंगारवेशाढ्यां सर्वालं
कारभूषितां जगदाह्लादजननीं जगदाह्लादकारि
कां जगदाकर्षणकरीं जगत्कारणरूपिणीं सर्वमं
त्रमयीं देवीं सर्वसौभाग्यसुंदरीं सर्वलक्ष्मीमयीं नित्यां
परमानंदनंदितां महात्रिपुरसुंद्रां तु स्वात्मावाहणात
रूपया विधयावाहयामि भगेनमस्कारनियुक्तया पू
र्वोक्तयास्थापकेंद्रो महात्रिपुरसुंदरीं चक्रमध्ये तं॰
संचिंत्य ॥ लक्षणं तस्य रूपवतिष्ठेदिति विशेषः माधुर्ये
ति रामणीयकं माधुर्यं रूपश्चासौ रसश्चेति भुंजेरि
त्युपलक्षितां जगदाह्लादकत्वादेवास्यत्र जगदानंद
रूपत्वाच्चास्य परमस्य तत्त्वस्याभिव्यंजिका सर्वसौ
भाग्यसुंदरीमिति सर्वलक्ष्मीमिति च विशेषणद्वये

नसमस्तविशेषणार्थः संगृहीतः एवं सुखदेव्या
एवध्यानवचनादन्यासामपीदृगेव ध्यानमित्यर्थ
सिद्धं तन्नमस्काररूपत्वादासां एव स्वमहोदयिः ॥ वा ३४
चामगोचरं देव्याः सर्वानंदमयं प्रश्नः एकचक्रं म
हाचक्रं चक्रपद्मासनस्थितं चतुर्भिरायुधैर्युक्तं पा
शांकुशचापतुःशरैः देवीकरणरूपं तत्स्वरूपं शक्तिया
णं स्मरेत् ध्यानेन विद्यते तासामनोथी हृदवर्णिनी
ति ध्यानेन विद्यत इत्यनतु कान्तध्यानादन्यदित्यर्थः
तत्सूत्रेन एव तन्निषेधो विवक्षितः सर्वानंदमय
त्वेन वागगोचरायाश्रुपि सुखदेव्या ध्यानसंभवे
तत्स्वकाररूपाणामन्यासां तदनुपपत्तेः महात्रिपुर
त्मा सुन्दर्यामि वाहनविद्यादिशाहृत्सन्निधेस्त्रिखंडा
विद्यां पंढस्पति त्रिखंडेयं महाविद्यात्रिपुराज्ञान
कर्मणीति नमस्कारनिषुक्त्ये स्यावाहनानो विद्या
त्मान् ततः पूजनमारभेत् तत्त्वमंत्रकानावस्तुजा
नस्यात् उक्ताश्चैतेविनिषुक्ताः तत्कनरेण दानी
पूजनं क्रियत इत्याह ॥ शिवाग्निविंदवो देवि विद्वि
हृत्क्रिविंदवः युगपत्क्रमरूपेण योजनीयाम
हेश्वरि मायार्धेडुसमाखुक्तं बीजपुंगमेयडुत्थितं
मायालक्ष्मीमयं तेन पूर्णं संत्राह्यमातरः ॥ शिवः
ह अग्निः र दिनकृत् प्रा वह्निः र मायाई एवं ह्रीं
ह्रीं ताष्टकाः जत्र पूजास्त्याह ॥ ब्रह्माणीपश्चि

वा॰ मेद्वारे माहेश्वर्यपि चोत्तरे ऐंद्रीन्तु पूर्वद्वारे च कौ।
तं॰ मारी दक्षिणे तथा वैष्णव्यपि च वायव्ये वाराही नै
त्रू॰ ऋत्यदिग्गतां चामुंडां देवि चाग्नेये महालक्ष्मीं तु नै
31 र्ऋते ॥ प्रथमां नाम्नेति संबोधनीया द्वितीयां तु
पूजयेदिति श्रीरसमहोदध्यावपि तत्र प्रकटयो॰
गिन्यश्चक्रे त्रैलोक्यमोहने अणिमाद्या महादेवि
सिद्धयो ऽष्टौ व्यवस्थिता इत्यादिना ब्राह्म्यादय एवा।
तत्कारित्वादणिमादित्वेन व्यपदिष्टा इति न कश्चि।
द्विरोधः आसां चक्रेश्वरीत्वेन तत्रैव तत्रादिमे देवि
पुरेति श्रीत्रिपुराख्याया देव्याः पूजनमुक्तं चक्रेश्व
र्याश्च प्रतिचक्रं पार्श्वद्वये मुद्राया स्त्रिपुराद्यास्तु दे॰
वि सिद्धा एकान्विता तामेव सर्वचक्रेषु पूर्वकाले प्र
पूजयेदिति वक्ष्यमाणत्वादेकैकसिद्धिसहितामेका
मुद्रां॰ मेकां पूजयेत् तत्र प्रथमे सर्वसंक्षोभिणी मुद्रा अणि॰
माच सिद्धिरिति एतत्त्रयं प्रतिचक्रमग्र एव स्था॰
प्यमिति गुरवः एवं प्रथमे त्रैलोक्यमोहने चक्रम॰
नी॰ भिधाय द्वितीयं सर्वाशापरिपूरणं चक्र हु ॥ कामा नप्पा॰
कर्षणरूपा च बुद्ध्याकर्षणरूपिणी अहंकाराक
र्षिणी च शब्दाकर्षस्वरूपिणी स्पर्शाकर्षणरूपा।
च रसाकर्षणकारिणी रूपाकर्षकरी देवी गंधा।
कर्षकरी तथा चित्ताकर्षणरूपा च धैर्याकर्षण
कारिणी स्मृत्याकर्षस्वरूपा च नामाकर्षणकारिणी

बीजाकर्षणरूपिण्या आत्माकर्षणरूपिणी अमृ
ताकर्षणी च शरीराकर्षणी परा एवं षोड
शारे महादेवि वाममार्गेण पूजयेत् मायालक्ष्मी
कलाभिन्नकलाषोडशकेऽम्बिके ॥ वाममार्गेणेति
साधकसाधकस्य देव्यास्तु दक्षिणेनेत्यर्थः सिद्धम्
यद्वक्ष्यति वाममार्गक्रमेणैव पश्चिमे देवदक्षिणे श्री
ह्रीत्वेति एकः कलाशब्दः स्वरवाचकः द्वितीय
स्तु शक्तीनां चक्रेश्वरी चात्र त्रिपुरेश्वरी समस्ता य
स्यागमः नैवेद्यमयोगिन्यः सर्वाशापरिपूरणे
चक्रे कामाकर्षणरूपाद्या देवताः परिकीर्तिताः द्वि इति
तीये त्रिपुरेश्वरीति च सर्वसंक्षोभकारका
ख्यं तृतीयचक्रमुपाह ॥ अनङ्गकुसुमां पूर्वे ×
दक्षिणेनङ्गमेखलाम् पश्चिमेनङ्गमदना उत्तरे
मदनातुराम् अनङ्गरेखामाग्नेये नैर्ऋते नङ्ग
वासिनी अनङ्गाङ्कुशां वायव्ये ईशानेनङ्गमालि
नीम् ॥ इति श्रीवामकेश्वरतन्त्रे समस्त
शुभमतलसर्वजगतामिदफलम् ॥
अस्मादेव चक्रे पूर्वपश्चिमादिक्रमस्यानैरपेक्ष्येण
कैः प्राजापत्यप्रदक्षिणक्रमो ज्ञातः अनङ्गकुसुमाद्या
अष्टादेवीश्च पूजयेत् आदि श्रुतिविरुद्धत्वाद् एष
मेव चक्रेश्वरी चात्र त्रिपुरसुन्दरी तदुक्तं गमस्त्रा
मतरादेवि सर्वसंक्षोभकारके अनङ्गकुसुमा

वा॰म द्याश्च चक्रे देव्यो व्यवस्थितेति तृतीया त्रिपुरसुं
३५ दरीति च सर्वसौभाग्यपकारकाख्ये चतुर्थमुख्याह
सर्वसंक्षोभिणी शक्तिः सर्वविद्राविणी तथा सर्वा
३४ कर्षकरी चाप्या सर्वाह्लादकरी तथा सर्वसंमोहनी
शक्तिः सर्वस्तंभनरूपिणी सर्वजृंभनरूपा च सर्वव
शंकारिणी सर्वरंजनशक्तिश्च सर्वोन्मादनरूपिणी
सर्वार्थसाधकी शक्तिः सर्वाशापरिपूरकी सर्वमंत्र
मयी देवी सर्वद्वंद्वक्षयंकरी ॥ पवे ॥ वामावर्तक्रमे
णैव पश्चिमादेवदक्षिणे ह्रीं ह्रींकारात्मजये देवता देवी त्रि
भुवनेश्वरीः पश्चिमादिति देव्यग्रतश्चारभ्येत्यर्थः ह
ह्रीतेन्युवपितेन चक्रेश्वरी चापि त्रिपुरवासिनी तदु
क्तं संप्रदायक्रमायातायां चक्रे सौभाग्यपकारके सर्वसं
ली॰ क्षोभिण्याद्याः संस्थिता सुरसुंदरीति चतुर्थे त्रिपुरवा
सिनीति च सर्वार्थसाधकाख्ये पंचममुख्याह ॥ सर्व
सिद्धिप्रदा शक्तिः सर्वसंपत्प्रदा तथा सर्वप्रियंकरी
चापि सर्वमंगलकारिणी सर्वकामप्रदा देवी सर्वदुः
खविमोचिनी सर्वमृत्युप्रशमनी सर्वविघ्नविनाशि
नी सर्वांगसुंदरी देवी सर्वसौभाग्यकारिणी ॥ पवा
श्च ॥ तथैव देवदेवेशि पुनरेवापयविघ्नया द्विनीया
वरणे देवि देवीदशकमर्चयेत् ॥ श्रायविघ्नयेत्यन्ते
तरमेवाहतयामायालक्ष्मीत णस्वतगात्मिके दा॰
येत्यर्थः यदुक्तं नामाक्रांतं महाशोणं दंडाकारे।

सर्विदुकम् तदुक्तं कुलं च ऊर्ध्वीनविधेयं द्वादशाम
नेति तथैवेति प्रथमाद्वितीये योनिस्थ्यर्थः पुनरेवे
मनेनन्तनोपचतुर्थयोरप्यस्यापवविनियोगश्च
क्रम् तस्यामेवोपक्रान्तत्वाद्विधानरस्यचाप्युक्तत्वा
त् अर्णविधापदेषु पुनरेवत्रिकिंचित्संगच्छते
तस्याः पूर्वमेव विनिप्रक्रान्त्वादिहाप्रस्तावात् श्रीर
समनोरक्ष्यावपि मायालक्ष्मीमयोवीजावाद्य चक्र
स्य प्रजने तत्संपुटकं द्वितीयस्य स्वर षोडशकं पृथ
क् ॥ इत्यादिवाचकान्तरालाघवान्तराख्यावधानाद्व
क्रचतुष्टयोपलक्षणपरमेवेति कश्चिद्दोषः शुद्ध
वापि इत्यं चक्रेषु षट्स्वपि चक्रे शिवमन्त्रयोगिन्यो ।
मायावीजत्रयोज्जिता इति तथाद्यायां विद्यायां चान्द्रवी
ते श्रीमातृकामिति मातृकार्थोपि व्याख्येयो वामा
वर्तविलोमक्रमतश्चक्रत्रयं तयैवपुनर्मन्त्रादि ।
कूटचतुष्कलांवर्णोग्र्वाद्यमेलनः कोनैरिति तथा वर्ग
पूकपूर्वान्तरवाचकतापृथक्त्रितयं इत्यादेर्वि
भागस्याप्युक्तत्वात् द्वितीयाचरणप्रतिचक्रान्ते ।
ष्वन्तर्दशगणापि तयाचक्रेश्वरी चात्रत्रिपुरा श्रीः यदुक्तं
उक्तं कौलिकयोगिन्यः सर्वसिद्धिप्रदायके सर्वसि
द्धिप्रदाख्यास्तु चक्रे सर्वार्थसाधके इति पंचमे त्रिपुरा
श्रीश्चेति सर्वरत्नाकराख्येचष्टमप्याह ॥ सर्वज्ञास
र्वशक्तिश्च सर्वैश्वर्यप्रदायिनी सर्वज्ञानमयी देवि

वा॰ सर्वव्याधिविनाशिनी सर्वाधारस्वरूपा सर्वपा
तं॰ पहरी तथा सर्वानंदमयी देवि सर्वरक्षास्वरूपिणी
त्र पुनरेव महेशानि सर्वेप्सितफलप्रदा दशमी देवि
33 नाम्नानां स्वनामसदृशोद्या एवमेता महादेवी दे
वि सर्वार्थसिद्धिदाः पूर्वोक्तेन विधानेन नन्तती याव
रणैर्यजेत ॥ स्वनामसदृशोद्या इति सर्वार्थसिद्धि
दा इति च सर्वशोभः पूर्वोक्तेन निश्चितरविद्याप्रयोगवा
मावर्तीयात्मना चक्रेश्वरी चात्र त्रिपुरमालिनी षडकं
निगर्भं देवतास्थके सर्वरक्षाकरे परे सर्वस्तायामा
हादेवि संस्थिता वीरवंदिते षष्ठी त्रिपुरमालिनी
ह्र॰ ति च सर्वरोगार्ष्णेममम्प्याह ॥ अष्टा चक्रे महे
शानि स्थिता ष्टृनो यथाक्रमम् एकैकं देवतानाम
पूर्वोक्तं वीजसंयुतम् अग्रयस्ता देवदेवेशि वामामार्गेण
याव॰ न पूजयेत दक्षा दक्षिणमार्गेण रक्तपुष्पैर्महेश्वरि
अग्रस्तादारभ्य पश्चिमादारभ्येत्सर्वः रक्तपुष्पैरिति
सर्वशोभः चक्रेश्वरी चात्र त्रिपुरसिद्धिः षडकं रहा
स्ये देवतास्थके सर्वरोगहरे प्रिये वशिन्याद्या महा
देव्यः संस्थिताः परमार्थतः इति सप्तमी त्रिपुरासिद्धि
रिति च सर्वसिद्धिमयायथामत्सममप्युपिवक्रमाद् ॥
पश्चिमोत्तरपूर्वादिदक्षिणानुक्रमेण च चक्रमध्ये।
चतुष्कं तत्क्रमेण परिपूजयेत ॥ चक्रमध्ये इत्यर्थः ।
मूलत्रिकोणबहिः तत्रैव वामांगुलचतुष्टयं चतु

स्तथुदित्वात्तीतिभावः पूर्वादीन्यादिशब्देनापिवामा
यो॰ वर्तप्रवेशोद्धलकः किंचतल्लक्षणमित्यात ॥ कामवाण
नष्टेश्वानिधनुस्तत्पाशमेवच जंभमोहवशास्तंभ
पदैस्सहितमंकुशम् अंकुशमितिकामपदसन्नि
धेस्तंदीयमेवस्तेयम् पतत्सानामाद्देव्यस्ताण
मपिपूजनेस्यात् नकेवलमितियावत् पतत्साना
मादंद्वदेव्यस्ताणामपिपूजने ॥ सर्वमध्यत्रिकोणे
यिपूजयेन्मूलविद्यया केवलांतरभेदेनसमस्त
मस्तयेश्वरि कामेश्वरीमग्रकोणेवज्रेशींदक्षिणेन
ण्या वामेयिभगमालांतन्मध्येत्रिपुरसुंदरीम् ॥ के
वलांतरभेदेनेति केवलमेकैकमंतरंभेदयित्वे
त्यर्थः तेनमूलविद्यायाव्यस्तत्वेकोणत्रयेपिकामे
श्वर्यादित्रयमेकैकेनपिंडेनवामावर्तेनैवनतुन
हुजेनेत्यूजयेत् समस्तत्वेतपिंडत्रयेणापिश्वल्पम
चक्रेश्वरींत्रिपुरांविकांमध्येइतितात्पर्यार्थः तदुक्तं
सर्वसिद्धिमयेचक्रेपरमानिरहस्यगाः स्थिताकाम
श्वरीपूर्वाश्चनमः पीठदेवताश्मप्रमेत्रिपुरांविके
तिचकेवलपदलत्तितस्यांत्यपिंडात्मनोत्तरस्यादि
विद्यावद्धारभवादिस्वरत्रयसंभेदेनाप्रमौविद्येति।
न्युवागमात्प्रपदिष्टवात्रन्यायमित्यलंकशायम् त
देवमष्टमनवमयोरपिचक्रयोः श्रीदेवीपंचशति
केसृष्टिसंहाराचक्रयोरिवैकैकाविद्येतिनकश्चिद्वि

वा॰ तं॰ ३४

35

शेषः एवं वास्याश्चहृदयाविद्याया अष्टमनवमयोश्च
क्रयोश्चक्रेश्वरीवाचकत्वाद्विधानात् हृष्टिहृदयाविवि
द्यासमकस्य प्रथमचक्रादारभ्य चक्रसमकेयथा
क्रमंचक्रेश्वरीवाचकत्वमर्थसामर्थ्यतोलभ्यत इति
सिद्धम् मध्येत्रिपुरसुंदरीमित्याद्यन्यापि सर्वानंदम
याख्येनवमचक्रेश्वरीश्रीमहात्रिपुरसुंदरीमित्यष्ट
मचक्रस्यैवमध्येपूजयेदित्यर्थः अनेनैवाशयेन
श्रीरत्नमहोदधावपि श्रोतक्रमसमन्वितामित्यु॰
क्तम् अतएवश्रोतक्रमपूज्यत्वादेकत्वं हि च
क्रमित्याद्यपि निरस्तम् एवं हि दशममपि चक्रं स्यु॰
कंभवेदिति श्रुतिविरोधः स्यात् नह्युक्तं नवमेह्यमा।
हेशानि महात्रिपुरसुंदरी मूलविद्यासमाख्याता
त्रैलोक्यवशकारिणी एवं नवप्रकारायाश्चामात्रे
णपार्वति एकाकारास्वेदिशान्निरंजरामरकारिणी॰
ति सर्वानंदमयेचक्रेमहासौम्येश्वरीस्वरी संस्थिता
या सर्वमयीमहात्रिपुरसुंदरी लोकातीतस्वभावा।
तश्रोतक्रमसमन्विता परमाद्वैतभावस्यामहासं
ज्ञापराश्रियइतिच ॥ येपुनर्नवमंचक्रंशुद्धमेवमेव॰
पूजनीयमित्याचक्षतेतेषांचक्रेनवचक्राणिपूजि
तानिनावतस्युरितिप्रत्यनवहत्तव्याघातमवक्रांतरा
णांचक्रेशुद्धमानिपूजनेकेनचिद्गुणैर्वसन्निविजनपारं
पर्यंतामद्राःशितितैः सहसंतापेन इहनावदाता।

ह्निनेमेत्रगणेषु धैः सर्वनिवेदितैः रूपैश्च तर्पणं का॰
र्यं स्वद्दामस्किवसोदितम् इत्याद्युक्त्वा वक्ष्यकार्यं तर्प
णमित्याह ॥ एवं पूजाविधानेन कृत्वा दीक्षासाधकोत्तमः
रूपगंधादिनैवेद्यतर्पणानि निवेदयेत् ॥ ततोपि ॥
संक्तोभद्रावणाकर्षावेशोन्मादमहांकुशाः खेचरी
वीजरूपादियोनिमुद्रास्त्वनुक्रमात् विरच्य साधकेंद्र
स्तु ध्यानेकुर्यात्समाहितः ॥ अत्र क्रमादिरच्येति प्रति
वक्रम् तेन प्रथमचक्रे संक्तोभणी यावदष्टमवीजरु
त्वा॰ द्रा नवम दिशा इत्थं क्रमाविर्वेर्ई मुद्रा योनिमु
द्रा चेति अत्र च षड्दशदलं यंचेत्येव रूपमिति शक्तिः ऊर्द
सिद्धयोपि दर्शोव अणिमा लघिमा चैव महिमा प्राप्ति॰
रेव च प्राकाम्यं वनयेशित्वं च ततः परम् यत्र कामा॰ वप्तित्वं॰
वसायित्वमष्टमं परिकीर्तितमिति उक्ता अणिमाद्या॰
अष्टौ सिद्धयः यथाक्रममष्टसु चक्रेषु नवमेत्र रस
सिद्धिर्मोक्षसिद्धिश्चेति इत्थं त्वेव धाहृत्या दिश्य क्ति।
मुक्तीपव तावत्फलम् तत्र व्यस्ततयाणिमाद्याः सि
द्धयः षभिश्चक्रैः साध्यन्ते समस्ततया तु सर्वेण नवमेन
चक्रेण यदुपदेष्टेनयारससिद्धेः रूपतया भिधान
म् सैव हि सर्वसिद्धिनिधानमतेति श्री रससंकेतका॰
दौ तत्रतत्र सर्वत्रोक्तम् यथा पिंडसिद्धिप्रदश्चैव सर्व
कामफलप्रदः अणिमाद्युदितं पूर्वं सर्वं साधयते द्रा॰ सं॰
यमिति श्री रसमहोदधावपि रससिद्धिं संपत्तिमिति

वा॰ तं॰ ३५

35

मित्तमेवं स्या भगवत्याः श्रीमहाकामेश्वरोत्संगगा-
तत्वेनोपदेशः यदुक्तं तत्र श्रुतं सर्वमशेषेण वि-
धानेन रसनायके दुर्भगानां च तन्त्राण्याथ्यनसिद्धानि कथ-
वन श्रुतः सौभाग्यहेतवेर्थं नराणां हितकाम्यया महा-
कामेश्वरस्योक्तं विधानं भैरवत्वया यतोत्संगगता ना-
यिका महात्रिपुरसुंदरी तस्याः संसूचितं किंचिन्मंत्र-
ध्यानादिकं त्वया पृथग्गुणाध्याने सा तु यथा भाग्यपा-
र्थिभिर्नरैः तथाकथय मे देवकृपयाशालिनोऽश्रमो
ऽस्ति भक्तिश्चास्य दर्शनेनुनत्वाभिचारिणीति सर्व-
शेषत्वेनात्रैव प्राधान्यान्मोक्तसिद्धिरपि यदणिमा-
दिगुणोत्तानि ग्रंथेष्वेव फलाभिधेयत्वादि एवैरप्युक्ता-
म् यत्तु तन्त्रशास्त्रैः प्रासिर्यत्र कामावसायित्वेति बाध-
भक्तोच्छासिद्धौ परिकल्प्यसिद्धाष्टकमेवाष्टमचक्रे
बीजमुद्रादिमुद्रात्रयमित्याद्युक्तं तद्युक्तमागमवदि-
हृतमित्युपेत्यमेव समाहितेति परनिष्कलमेवस्व-
रूपनिभालनैकतानानुसंधानमित्यर्थः तदेवा-
वक्त्रं ह॥ बिंदुं संकल्प्य वक्त्रं तन्नदधस्तात्कुचद्वयम् तद-
धः सपरार्धं च चिंतयेत्तदधोमुखम्॥ बिंदुसमर-
सितशान्त्यात्मकवेदनमात्ररूपं पराहंमयमवि-
भागस्वभावमव्यपदेश्यं परं तत्त्वं षट्त्रिंशत्तत्त्वात्म-
नो विश्वस्य व्यंजकत्वात् परामर्शात्मकत्वाद्धि श्रां-
तियामत्तयाप्राधान्याद्वक्त्रं संकल्पनरूपतां।

याणु संधाय तदेव च स्वस्वात्मे आदयस्तात् हृदि स्था।
स्तित्त्वशिखायां नोम्यनुत्तरनाथस्य रश्मिमहयमुद्रं
सदाशिवशक्तौ मितिव्याप्तमिति दशाशिव
शक्तिदशाधिशायितया स्वस्वरूपपरामर्शनात्म
कहृजननात् ऊचहृपश्चायां विभागदशामापन्ते
सन् प्राक् संविन्माणे परिणते निनीमाततोपि वह्नीरू
पतायां सस्य परोहकारस्त स्यार्थ स्तनक्ककलानरू
पं स्ताभास्य शाणरूपता भासपुरःसरं शाणप्रमात्रा
दिभूमिकामवलंबमानेनतोप्ययोगुखेमाहत्या।
ततएव सकारे स्मिन्स्फुटं विमर्शप्रकाशनेशतिनीत्या
सस्य प्रमेयात्मनो विश्वस्य परमर्थपार्यतिकं काला
धि॰ भ्रंनेपरारूढं स्थलं रूपं प्रामं संविनयेन्यरामरशो।
दिति संविक्रमेणार्थः वर्णक्रमेणापि विंदुवक्रांतरू
पं संकल्पपरामर्शन्तदधस्तादपि क्रवहृयंनदाका
रो सूर्यचंद्ररूपो विंदुश्च तदधोपि ससस्य सकारस्य रे।
फरूपमग्न्यात्मकं च परमर्थमित्येवं सविंदुत्वयं स्व।
रं श्रावहत्या तदधोपि सस्य परोहकारस्त स्यार्थमनच्क
हकला तदधोपि सस्य परमर्थरेफरूपं त्रिकोण।
णाकारं योगिनीवक्त्रादिशब्दव्यपदेश्यम् योग्रावे।
मित्येवं निष्कलमंत्रात्ममायावीजं चिंतयेदन्त्रसे।
त्यादित्यर्थः इयच्चास्य निष्कलत्वं यदी— कारेण
शक्तिरूपता विशेषाद्ैकारोहकारेणमादनत्वा।

रे॰

वा॰ सार्जत्वात् ककारो रेफेण च रलयोरेकत्वस्मरणात्
नि॰ लकारस्य परार्धत्वाच्च सकारसंश्लिष्टहीनं इति सकलवि
२९ द्याया एवेदं सकलकलोपसंहारात्मकं पिंडितं स्व॰
36 स्वरूपमिति धामक्रमस्थेनान्तरीयकतयोक्तस्या
य एवेत्यलं बहुना। किमालंबनं वैवं ध्यानमित्याह ॥
एवं कामकलारूपमक्षरं यत्समुत्थितम् कामादि
विषमोत्तीर्णमालयं परमं ध्रुवम् तदेव तत्त्वप्रवा॰
रं निजदेहे विचिंतयेत् ॥ एवमुक्तेन प्रकारेण चिन्त
त्वरूपेपि प्राधान्यात्कामकलारूपमक्षरं प्रभृता वि
मान॰ रनेन रूपेणावभासमानमेव चावेति निष्कलं कं निष्क
लैकरूपत्वाच्च परमं मुनरेव कामादिविषमोत्ती
यं॰ र्णमालयं यत्समुद्गतम् भवैकमात्रतयोत्थितमुदितं
तन्निजदेहमेव तत्प्रतिकृतिरूपतया तत्त्वप्रवरं॰
विशेषेण तदेकाकारात्मतया चिंतयेदनुसंदध्या
दित्यर्थः शरीर एव हि सर्वेषां सादाख्यादेवसन्निवेशः
स्वानुभवसाक्षिक एवेत्यलं विस्तरेण श्रीदिशाह्य
स्यात्र द्वितीयपटलादि प्रतिपादयिष्यमाणत्वाद्द्वा॰
सिद्ध्यादिसंग्रहपरतया प्रकारार्थ इति वृथा दिवे
तेवागगोचरतदर्थान्वेषणोऽगुणप्रधानभावो हि
सर्वसहत्वा —— त्सर्वत्र विशिष्ट एव यत्नतः श्रीमैर
त्यत्र वाक्यात्तादृक्तत्तदर्थसततत्वमनवगम्य श्री
नेत्रालोकसंवादनेन तदर्थप्रकाशनं वाहितं तत्सर्वं

पितृपितामहक्रमोपगतं स्पष्टं मार्गमुपजानता गहन
मस्मन्नाम पूर्वीमुद्दिश्य चरां च गहनानां तत्त्वराणिं म-
ज्ञानाम्नति प्रकाशयतां तेषामेवमहत्त्वनीशु पास्मतामा,,
वहति यत्नदेवाङ्क: ॥ यः पंशुर्वंधिरस्थानां गवाहि त
हीरं ददर्शायुघानोऽस्माव कदापि देशिकन्दुःखो
कश्चिन्कृतोऽस्मिकथाम् निःशेषासु विदेसयोन
वनिजे देशांतर प्रक्रिया विधिलीनी रूपपादयन्त्य
यमुद्दोहासावतारो न व इति अस्माभिरेतत् द द्रू
तत्वावृष्कवकव्यवाद्भुषविस्तरायायिना कृता न्यू
नुपयोगान्न विभज्य न दर्शितमिति नातूपेतं कं
विद्भिः नहोतत्स्वरूपीतं नामङ्गः कोऽकिंचिदि- पूा
ति सर्वं पवसादितः तद्स्मद्भूपदेतन द्विवेकाद-
पि गतव्यम् किमतिप्रसंगेन एवमासादित परा-
नन्दावेशः किं कुर्यादित्याह ॥ ध्यानावक्रेण सद्धि-
तां नत्वा त्रिपुरसुंदरीम् स्वमुद्रया सायकेंद्रःतमस्त्वे
तिविसर्जयेत् ॥ स्वमुद्रयेति संहाररूपयेति शिवम् ॥
इति श्रीराजानकश्रीमज्जयरथविरचिते श्रीवाम-
केश्वरमतविवरणे प्रथमः पटलः ॥ नमस्त्रि-
पुरसुंदर्यै एवं पूजनेन कृतेनास्य किं स्यादिति फ-
लितकं संबंधमनुवभन्भगवानाह ॥ पञ्जानेनविधा-
प नेन सा केन प्रपूज्यते देशो वा नगरे ग्रामे जगन्तिभः
प्रजायते ॥ नगरे ग्रामे वेस्मेनेन देशा वक्षुमिव च-

तेनेदमावेष्टितं यदस्य निरपेक्षमेवैतत्सृजनं सर्वा :
वा॰ सिद्धीः करोतीति तेनेदंह्रीकाम्नायोपदेशाद्यपेक्षणं
तं॰ न वाच्यम् तत्र हि देशशास्त्राद्याम्यैनेव जगत्क्षोभादिवि
३२ वक्षितमित्यलंवक्तृता ॥ कोनामजगत्क्षोभस्तमाह ॥

37

ज्वलत्कामाग्निसंतापप्रमापीनममानसाः पिपीलि
कास्त्रियमायेन हरादायांतियोषितः ॥ यतः ॥ मंत्रसंस्प
ष्टहृदयाः स्फुरज्जघनमंडलाः तद्दर्शनात्महादेवि
जायते सर्वयोषितः ॥ ननु किमेतत्सृजनमात्रादेव
स्यान्नवेत्याह ॥ जपमेतत्त्रैलोक्यमात्रैतत्क्षुभ्यंते भूतलेंग
नाः ॥ नमैनावतैव चेत्रासोवह्निर्भवति तदा
स्य किंस्यादित्याह ॥ यदिनक्षुभ्यंतीस्यं हि मायकस्स
मनोमनाक् संक्षुभ्यंतितताः सर्वाः पाताले नागक
न्यकाः ॥ संक्षुभ्यंती मर्त्ये ह्लिनी यस्मिन्नपिलत्तेजस्ते
एवमपि पूर्ववद्देवविशिष्टसिद्ध्युत्सुखेन ॥ नासाम
पियदानासौ तोभंयाति मनागपि ततः स्वर्गनिवासि
न्योविद्रवंतिसुरांगनाः ॥ तृतीयेपिलत्तेजमशनिशो
षः तदेवोपसंहरति ॥ एवं तत्त्रयं जप्वा व्रतस्थः सा
ग॰ धकोत्तमः संक्षोभयतिदेवेशि त्रैलोक्यं सचराचरम् ॥
एवं मंत्रप्रयोगमुक्तायांत्रमप्याह ॥ लिखित्वा विष्णु
त्तंचक्रं तन्मध्ये प्रतिमां यदि नाम्नादिवेष्टितं संपुटकोज्व
लेतीचिंतयेत्ततः शतयोजनमात्रस्थाप्यदृष्टापि च या
भवेत् भयात्सत्त्वा विनिर्भिन्ना सा पप्पायातिविमोहिता ॥

ति॰

विपुलेमितिसाध्यप्रतिमात्वेनेविशेषणंहारकोहेतुः
अत्रैवपतांतरमाह ॥ तन्मध्यगोष्ठवाभूत्वामंत्रेसंचिं
तयेयदा सर्वमात्मानमरुणंसाध्यमप्यरुणीकृतम्
ततःसंजायतेदेविसर्वसौभाग्यसुंदरः वल्लभःसा
र्वलोकस्यसाधकःपरमेश्वरि ॥ तन्मध्यगाशक्तिले
खनद्वारेणैव अत्रपक्षपूर्वविश्वत्तामिस्मकम् सर्वमि
त्यात्मानंमंत्रंसंचिंत्यपदारुणंसंचिंतयेदित्यन्वयः
तृतीयमपिपक्षमाह ॥ सर्वरक्तोपचारेणस्मरने
पुद्दयात्रतनम् यस्यनाम्नैवसंयुक्तंसंभवेत्तस्यवश्यो
भूद्दयेनिवसन्मर्त्यमिहयायोनिरूपयानाम्नैवेति न
तथ्रतिमादिनापिचतुर्थमप्याह ॥ अष्टधापाशसं
योज्यंनामचक्रस्यमध्यगम् विरच्ययोनिमुद्रांतन्ना
माकर्षयतितत्क्षणात् यक्षिणींचाप्सगंधर्वींकिन्नरीं
वासुरेश्वरीम् सिद्धकन्यांनागकन्यांदेवकन्यांचखे
चरीम् विद्याधरींमनुष्यस्त्रीमृषिकन्यामप्युर्वशीम्
मदनोद्भवविक्षोभकरजर्जरितांविकाम् ॥ अष्टधा
यारत्याकर्षयतीतिच पूर्वस्माद्विशेषकंकरदिति
द्वयेनमर्थः ध्यानजपयुक्त्वेनप्याह ॥ महाकामा
कलाध्यानात्क्षोभयेत्सर्वयोषितः ॥ तथा ॥ रोचना
कुंकुमाभ्यांचसमभागंचचंदनम् अष्टोत्तरशतंजप्त्वा
तिलकंकारयेद्बुधः ॥ एवंकिमित्याह ॥ ततोयमीत्त
नेत्रक्तिसंस्पर्शोच्चिंतयेच्चस्वयम् अर्थेनचशरीरेणसो

वा॰ वशंपयान्तिदासतताम् अन्यच्च ॥ तथाप्रथमेकलेगेये
तं॰ पानेवस्त्रेमहेश्वरि शतमष्टोत्तरं जप्त्वायस्याः संप्रेष्ये॰
२८ नैस्त्रियः सद्यः आकर्षयेत्सा श्रीविष्णुहृदयं स्मृतीम् ॥
३८ नामितिशेषः सेभवतीमित्यर्थः यतः ॥ हृदाहृदि
रियंमदेनकचित्यतिहन्यते ॥ प्रकारांतरेणापि
यंत्रायणाह ॥ लिखेद्रोचनयैकोनेप्रतिमामस्वनेंते तं॰
स्वरूपंवाम्नेमारवेशाभरणमंडिताम् ॥ ततः ॥ त
ज्ञालतलस्यन्नाभिजन्ममंडलयोषिताम् जन्मनाम
महाविद्यामंकुशेनविदर्भिताम् सर्वांगसंधिसंली
नमालिख्यमदनांतरम् तदाशुभिस्तुवेभूनाविष्
री कृतेनविग्रहः वृहज्जर्तिपीड्यांविद्यामुष्टेनते
जपेत् ॥ जन्मनामसहितांमहाविद्यामितिमध्यमप
दलोपिसमासः अंकुशेनविदर्भितामालिख्येतिनाम
विद्ययोरंतरंसहदंकुशमेवन्यासः कार्यइत्यर्थः
मद नांतरंचेतिशेषः नचकेवलप्रवावनीतस्रेप्र
तिमांलिखेदित्याह ॥ नियोज्यदहनागारेचंद्रसूर्य।
कलात्मये ॥ एवमुक्तांसशंखाशंशरंसरूपंकिटय।
वलयितमूर्ध्वमुखेअग्रमालिख्येतदंतःप्रतिमांलिखेदि
तितात्पर्यार्थः एवंकृतेसतिकिंस्यादित्याह ॥ ततोविकृ
तिनायांगामनंगशरपीडितां प्रोद्धृलन्मंदकलोलप्रचल
नयनस्यतां शक्तिचक्रोच्छलच्छक्तिवलनाकवलीकृ
तम् हरीकृतस्वचारित्रमपलज्जानयांकुशाम् आकृष्ट

ह्रदयोन्नद्धेयेयोमुन्मीलितोत्तीविनाम् वप्रशाकारनि
विडनदीयंत्रस्तरद्दितनाम् नवान्तुरागासंधानवेपमान
ह्रदंवुजानाम् मनोधिकमहामंत्रवेगेनोपहृतांशुका
म् विमूर्छामिवविवितुमामिवास्त्रहशामिवास्थ्रुतांलि
खितामिवनिःसंज्ञामिवप्रमथितामिव दलितामिव
सि॰ संभ्रांतामिवोपह[illegible]तामिव गलितामिवसंभिन्ना
मिवाकुलितमानेसा भ्रमंमेघानिलोड्डांतप[illegible]कारा ग्रा॰
न भस्तले भ्रमंतीमानयेन्नारीयोजनानांशतादपि ॥
रत्नायंत्राण्पाह ॥ अथवामातृकासर्वालिखित्वा च
कवास्ततः धारयेद्वाजमूलेयत्नवश्यः सर्वजंतवः ॥
तथा ॥ तथैवद्धिमहेशानिस्वसंज्ञाक्रमयोगतः चंद
नागुरुकर्पूरैरजरामरतांलभेत् ॥ तथैवेति ॥ एवो
क्तसर्वार्थानिर्देशः संज्ञायोगस्तु यिकः चंदनादि
ना पूर्ववत् धियोज्यम् ॥ तथा ॥ एतदेवविधानेनरो
चनागुरुकुंकुमैः लिखितंचक्रयोगेनयस्मिंस्तस्मि स्त॰
न्नधिस्थितम् साध्यनामस्वनाम्नांतेचक्रस्यांतर्विद
र्भितम् करोतिसकलंलोकमविरात्पादवर्तिनम् ॥
एतदेवेति चक्रंचक्रयोगेनेतिमातृकाक्षराणाम्
यस्मिंस्तस्मिन्निति वाजमूलशिखादौचक्रस्यांतस्त
साध्यनाम ततः स्वनामततद्वांतेसहकुन्मस्तयाविद्या
याविदर्भितंकार्यमितिगर्भवाक्यम् ॥ तथा ॥ म
धंगतेनवीजेनमहाकामकलात्मना एवमेकम

वह्न्यम्बुसाध्यनामाक्षरं श्रिये वह्निरप्यविलैरेववे।
ष्टयेन्मातृकाक्षरैः ॥ एकमेकं साध्यनामाक्षरं वेष्ट
येदित्यन्वयः मध्यगते नेत्यनेन चक्रांतरे वैतत्कार्य
मिति कटाक्षितम् अथवा वह्निरपीत्यसंगतं स्यात् अ
वह्न्येति ॥ अभियेयार्णैकैकं तद्यंत्रवर्णपुटीकृत
म् ग्रंथितं मंत्रिभिर्देयमिन्दुमक्षरासंपुटमर्थः ॥
ततः ॥ हेममध्यगतं कृत्वा धारयेद्वामके भुजे ॥ रक्षा
मिति शेषः न केवलमत्रैव पावनम् ॥ शिखायामथ
वा वक्षे धारयेद्यंत्रमेतद्वा ॥ एवमियं रक्षा ॥ करो
ति दासमस्तं हि त्रैलोक्यं सचराचरम् संमोहयति ।
राजानं वाजिनं रूपकंजरम् चौरं केसरिणं सर्पं प
रमंत्रं महाग्रहम् शत्रुं क्रव्याशनिं शाखं डाकिनीं शा
किनीं तथा भूतप्रेतपिशाचांश्च धात्रिताचकर्तृणी ॥
पुरादिक्षोभकमपि यंत्रमाह ॥ तेन चक्रेण संदर्भ्य ।
पुराणां नामसंदर्भि मध्ये चतुष्पथेवापि वन्हिदिक्षु नि
धापयेत् ॥ तेनेति पूर्वोक्तेनैवांतर्वेष्टीकृतत्वादिना
संदर्भ्येति न पुनः संग्रथ्य मध्ये सन्नाथ्यां नगराणामे
व मन्त्रवापि निधापयेदिति यंत्रम् एवं किंस्यादि
त्याह ॥ महाहृत्लोहृत्तो देवितन्नो लोकस्य जायते यो
षितां च विशेषेण नरदेशानामपीश्वरि ॥ तथा ॥ ए
तन्मध्यगतां पृथ्वीं सशैलवनकाननाम् चतुःसमु
द्रपर्यंतां ज्वलंतीं चापि चिंतयेत् ॥ पृथ्वीमित्यर्थात्सः

वेवन्नामलिखेन सर्वमेव ॥ ततः ॥ षण्मासध्यान
योगेन जायते मदनोपमः ॥ ततः किमित्याह ॥ इ
ष्टैवाकर्षयेल्लोकं इष्टैव कुरुते वशम् इष्टा स्तो
भयते नारीं इष्टा संहरते विषं इष्टा करोति चावेशं
इष्टा सर्वविमोहनम् इष्टा चातुर्थिकादीन्ज्वरनाशये
त्तु चिरंज्वरान् ॥ यस्यैव कालनेयस्येनापि फलांतर
माह ॥ एतन्मध्यजितेनाशे सिंहरेण विलिखितम्
करोति महदाकर्षणं सहस्रादपि योषिताम् ॥ एतदि
ति न्वलत्मध्यगत यथोक्तषष्ठीकं चक्रं लिख्य. यत्सेना
ह ॥ सर्वदिक्षु विदिक्षु एवं यथा देवी प्रपूज्यते दिगनु
क्रमयोगेन तदा सर्वं जगद्वशे ॥ एवमिति राज्ञि सिं
हरित्वादिक्रमेणेत्यर्थः ॥ पुरादिक्षोभणं यंत्रांतर
माह ॥ भूर्जपत्रे समालिख्य रोचनागुरुकुंकुमैः सर
भयेन स्य मध्येन गरं वाथवा पुरम् विपुलदेशमथ
वा स्वनामदर्भितं कृत्वा ॥ समालिख्येति चक्रं तस्य च
क्रस्य मध्ये नगरादिनाम स्वनामदर्भितं विधया सं
दर्भयेदिति तात्पर्यार्थः एवं कृते ॥ यदि भूमौ निपात
येत् धारयेद्वथवा हस्ते कंठे वा भुजमूलतः शिखायां
मथवा वस्त्रे यत्र तत्र स्थितं च वा ॥ तदा ॥ चक्रमेतन्न
राभागेष्वक्षोभणमुत्तमम् ॥ रक्षांतरमथाह ॥
सर्वकर्त्रीं कुंकुमं च पत्रं करसं तथा रोचना लाक्षा
कं लाताराम्सं मृगमदोत्कटम् एकीकृत्य चक्रमेत ।

वा॰ लिख्यते यस्य संज्ञया तस्य चौरगृहव्याघ्रपि रिपुसिंहा
तं॰ हिवाजिनाम् यत्तरात्तस्य भूतोयप्राकिनीडगवेतसा
ध॰ लूतादिगर्दभज्वालातथा शीतलिकोद्भवम् भयं न
40 विद्यते ॥ तथा शीतलिकेत्यिष्वालालूपयव शीतज्वरर
त्यर्थः तथा ॥ तस्य मंत्राभिचारकम् नियसंधारणा व्या
पिकालमृत्युयमादयः न शक्ता हिंसितुं तस्य योग्रोमेक
मपि सर्वदा ॥ प्रकारांतरेणापि यंत्रप्रयोगमाह ॥ अ
ष्टवामध्यगां देवीं त्रिकोणोभयगांतथा अपलाला
मसंप्रकारो चनाउंउमोकिनाम् ऊर्धाद्यत्त वसमाह
दासवर्तिकरो भवेत् ॥ त्रिकोणोभयगामिति षडस्र
गतां तत्रापि मध्यगतां तत्त्वांतरकोणगतां ॥ तथा
पीतद्रव्येणवालिख्यधारयेदिंद्रदिग्गताम् नाम्नासं
र्वेत्तभूतोपि मूकोभवति तत्क्षणात् ॥ धारयेदितिय
उग्र मध्यगां देवी मृत्यौ यस्य नाम्नापः संयुक्तो भवती॰
ति सः तथा ॥ महानीलरसेनापि नामसंयोज्य पूर्ववा
त् दक्षिणाभिमुखो वक्रोदग्धांतं मारयेत्तत्क्षणात् ॥ ना
मेतियस्यदाक्षेत्यर्थो यंत्रम् तथा ॥ महिषाश्वपुरीषा॰
भ्यां गोमूत्रेण समं किलम् लिखारनालमध्यस्थं विद्वि
ष्टं सर्वजंतषु ॥ गोमूत्रालोडितेन महिषाश्वपुरीषे॰
ण पूर्ववन्नाम्नालिखितं चक्रमारनालमध्ये क्षिप्यते
न सर्वविद्विष्टः स्यात् इति वाक्यार्थः तथा ॥ प्रका
रोचनया नाम्नकाकपत्रस्य मध्यगाम् लेभमानं तदा

काशोऽच्चाटनकरं परम् ॥ एकैकेतिथ्यन्तरमथास्य
देव्या यस्तान्नामेति यस्य मध्यगामिनि कृत्वाऽच्चाटन
करं तस्य ॥ तथा ॥ ऊर्ध्वपत्रात्तारोचनादिमहानीलरसा
दिभिः लिखित्वा धारयेद्देवि चान्तर्वर्णे वशं नयेत् ॥
ऊर्ध्वेति लिखितेनार्थात्सर्वात्मभूर्जपत्रेव चक्रं धारयेदिति
भुजादेर्वशं नयेत् ऊर्ध्वपत्रलिखितेन ब्राह्मणान्यावन्मे महा
नीलरसलिखितेन शूद्रानिति ॥ तथा ॥ एतद्देवि विधा
नेन जलमध्ये यदा क्षिपेत् सौभाग्यमतुलं तेन स्यात्स्नान
पानान्न संशयः ॥ एतदिति यथोक्तविधानेनेति ऊर्ध्वप
लिखितनाम्ना तस्येति चान्तर्वर्णे स्यात्स्नानपानादिति
मध्यातिसचक्रजलस्येत्यर्था ॥ एतन्मध्यगतां देवि ना
गरीं वा वरांगनाम् समाहृत्य लोभयेत्तस्य स्वस्य मानो
विचिन्त्य ताम् ॥ इदानीं पूजाविशेषानाह ॥ महापात
कयुक्तात्मा यदि देवि प्रपूजयेत् शमीदूर्वांकुरास्वस्य
पल्लवैरथवार्कजैः मासेन हन्ति कल्मषं सप्तजन्मकृतं
नरः ॥ पूजयेदित्यर्थादेतच्चक्रम् तथा ॥ लिखित्वापी
तवर्णेन चक्रमेतद्यदार्चयेत् पूर्वाशाभिमुखो भूत्वा
स्तंभयेत्सर्ववादिनः तथा ॥ सिंदूररेणु लिखितं पूज
येदुत्तरामुखः यदा तदास्य वश्यो लोको भवति सर्वदा
तथा ॥ चक्रं गैरिकया लिख्य पूजयेत्पश्चिमामुखः ॥ ए
वं किं स्यादित्याह ॥ स च सर्वांगनाकर्षवश्यक्षोभकरो
भवेत् ॥ तथा ॥ दक्षिणाभिमुखो भूत्वा कृष्णवर्णं यदार्चं

वा॰
तं॰
४१

येन यस्य नाम्ना तस्य निमं मंत्रहानिस्तु जायते ॥ तथा ॥
तद्बहिर्गतरालेषु स्फुलिंगैः परमेश्वरि स्तंभवेद्वेषणं।
चापि शत्रूच्चाटनकारकम् ॥ तद्बहिस्त्वनेनपीतादिव
र्णैर्वामावर्तात्प्रदिक्षु तेनेशकोणे पीतवर्णः फलं स्तं।
भो यावदग्नेये कृष्णो वर्णः फलं च शत्रूच्चाटनमिति ॥
आम्नायभेदाद्वर्णस्य फलभेदस्त्वयाहृ ॥ रोचनालिखि
ते देवि उग्रमध्ये वशंकरम् तिमिगोमूत्रमध्ये वा शत्रूच्चा
टनकारकं तक्रमध्यगते चक्रे विद्वेषणकरं परम् ॥
ज्वलज्ज्वलनमध्यस्य सर्वशत्रुविनाशनम् देशकाला
दिवैशिष्ट्येनापि पूजाविशेषानाह ॥ अथवा देवदे
वेशि प्रदेकान्ते वनपूज्येयम् तत्समीपे लिखेच्चक्रं सिंदू
रेण महाप्रभम् सर्वं वा तत्रारभ्य यावत्समस्तं महेश्व
रि अकारादिलकारांतां मातृकां तत्र विन्यसेत् ॥ एवं
विधे तच्चक्रं ॥ प्रजपेद्वात्रिसमये कुलाचारक्रमेण यः
तत्क्षणात्समदेशानि सापकः खेचरो भवेत् ॥ कुला
चारक्रमेणेति परान्द्वयभावनयेत्यर्थः तद्धि साधका
स्य स्वात्मनि परसंविदद्वयमयमंत्रदेवतैकात्म्याव
ष्टंभमंतरेण किंचिदपि सिध्यतीत्युक्तं एवं सर्वमशे
षवेनैतदिहोक्तम् यत्पुनरत्रान्यैरैयत्कर्म हि वा लि
तं तज्ज्ञानेविनांतरं न भवेत् अस्यां तरे लताश्रितम् मे
ववद्भिः फलति कर्म कृतमिति एतावास्तस्यानेव
कृतरतापामभिनिविष्टः सिंहवलिलिखितचक्रे मध्ये।

मांसाद्यैरुक्तोचितैर्द्रव्यैः उक्तमेवसंपत्तिपुत्तैः पूजा
कार्येह देवीनामिति व्याख्याने तन्मतिस्तानार्थविरु
द्धत्वेप्यप्रयोजनकम् यत्पूजयेदित्यनेनैव गतार्थत्व
स्मदृष्टानेनैतदुपकरणकमेव पूजनं यद्यमर्थस्या,,
तरलस्याग्रग्रहणोपि विज्ञायमानश्चेन्नद्विस्मरणेन
न्याय्यं तथा ॥ पूजयित्वा महादेविनहदेकान्तरोगिरो
अजरामरतां सम्यक्सम्मतेनात्र संशयः ॥ नहदिति
पूर्वोक्तसर्वानिदेशः तथा ॥ महाभूतदिनेवापि शम
शाने यदि पूजयेत् पूर्ववन्निशि देवेशि साधकः स्थि
रमानसः पादुकाखड्गवेतालसिद्धद्रव्यमनःशिलाः
अंजनं विवरं चैव चेटकं यक्षिणीं तथा ॥ लभते पूर्वे
णसर्वेयः ॥ किं बहुना ॥ यत्किंचित्सिद्धिनिचयं विय
ते भुवनत्रये तत्सर्वमेव सहसा साधयेत्साधकोत्त
मः ॥ सहसेति चिरेणतत्स्वपन्नो कोनामवैचित्र्य,
नित्यायत्रनिशिवम् ॥ द्वितीयः पटलः २ ॥
विरच्ययोनिमुद्रांतन्नत्पादौकथंतद्विरचनेस्यादि
तिपाटलिकेसंवपमनुवधन्तो ॥ श्रीदेव्युवाच कि
मित्याह ॥ भगवंस्त्रिपुरा मुद्राः सूचिता न प्रकाशिताः
कथं विरचनेनासां क्रियते वद शंकर ॥ देव्यापवमा,,
शंकां निराचिकीर्षुः ॥ श्रीभैरव उवाच किमित्याकां
क्षायां ॥ शृणु देवि प्रवक्ष्यामि मुद्राः सर्वार्थसिद्धिदाः
याभिर्विरचिताभिस्तु संमुखो त्रिपुरा भवेत् ॥ तत्रसंतो

मध्यावनामाकर्षणस्यत्र सात्वादनुदिष्टामपि महात्रिपुर
सुन्दरी तस्य त्वावाहन विधेस्तस्यास्त्रिजगमावाहनस्यैव
भावित्वादग्रे नियम्यते त्रिखण्डमुद्रामेवतावत्प्रथममा
ह ॥ परिवर्त्य करौ स्पष्टावर्धचन्द्राकारयेत्ततो अनामां
तर्गते कृत्वा तर्जन्यौ कुटिलाकृती कनिष्ठिके नियोजी
तनिजस्थाने महेश्वरि त्रिखण्डैषा महामुद्रा त्रिपुराह्वा
नकर्मणि ॥ परिवर्त्य करौ विसृज्याञ्जलिबन्धसन्निविष्टौ
कृत्वेति यावत् स्वस्तिकवद्बद्धस्थिते अनामे अन्तर्गते
तयोरिति समासः निष्ठजीने स्पर्शात्समे एवं मध्यमयो
रप्यविकृतनयोरेव निजावस्थानमर्थसिद्धं इदानीं सं
क्षोभण्यां ध्यानवक्रमेणाभ्यासनयति ॥ मध्यमामध्यगे
कृत्वा कनिष्ठाङ्गुष्ठरोधिते तर्जन्यौ दण्डवत्कृत्वा मध्या
मोपर्यनामिके पद्माख्यप्रथमामुद्रा सर्वसंक्षोभका
रिणी ॥ कनिष्ठे अनामिके चार्धस्वस्तिकाकारे अं
गुष्ठे सर्वथा दण्डाकाराभ्यां ॥ एतस्या एव मुद्राया मध्यमे
सरले यदा क्रियते परमेशानि सर्वविद्राविणी स्मृता ॥
सरले इति पूर्वं कुटिले इत्यात्मनाम् अन्यथा हि कनि
ष्ठागर्भीकारः कथं स्यात् अन्यत्तु प्राच्यवत्सन्निवेश
इति सिद्धम् ॥ मध्यमा तर्जनीभ्यां तु कनिष्ठानामिके स
मे अङ्कुशाकाररूपाभ्यां मध्यगे परमेश्वरि इयमाक
र्षिणी मुद्रा त्रैलोक्याकर्षकारिणी ॥ समे इति प्राग्वत्
स्वस्तिकाकारत्वेन मध्यगत्वं स्पर्धात्कृत्वा ॥ स्फुटाकारौ

करौ कृत्वा तर्जन्यावंकुशाकृती परिवर्तक्रमेणैवम
ध्यमे तद्योगतो क्रमेणैव वितनैनैव कनिष्ठानामि
कादयः संयोज्य निविडाः सर्वाङ्गुष्ठावग्रदेशतः मु
द्रेयं परमेशानि सर्वावेशकरी स्मृता ॥ कृत्वेत्थमत्रा
पि योजनीये परिवर्तक्रमेणेति खलिकाकारत्वेने
त्यर्थः तेनैव क्रमेणेति खलिकाकारायोगतत्वादि
लतणेनेत्यर्थः आदिशब्दः प्रकारे अङ्गुष्ठावित्यर्थस्तु
वेव देवस्य ये ॥ संमुखौ तु करौ कृत्वा मध्यमामध्य
गे न्यसे अनामिके तत्सरले तद्बहिस्तर्जनीद्वयं दंश
कारेण तदङ्गुष्ठौ मध्यमानखदेशगौ मुद्रैषोन्मादिनी
नाम्ना क्लेदिनी सर्वयोषिताम् ॥ कृत्वामुत्रापि सर्वत्र
संवेधनीयम् मध्यमामध्यगेत्र मध्यशाहे मध्यम
वत्स्य येनानयोरीषद्वक्रत्वेनाङ्गुष्ठयोरेतन्नखदेश
त्वे संगतत्वात् अन्यत्रैकनिष्ठेतर्जनीद्वयमित्यर्थोन्य
त्सर्वमेव ॥ अस्यामेवानामिकायुगमधः कृत्वांकुशा
कृति तर्जन्यासुपितेनैव क्रमेणविनियोजयेत् इयंम
हांकुशाविद्या सर्वकामार्थसाधकी ॥ अपरस्याधोमु
खे पूर्वे दृढसरलाकृतिन्यारधं मुखेमासीत् अत्र पर्वां
कुशाकृतिनासम्योक्तं तेनैव क्रमेणेत्यपोशब्दांकुशा
कृतिर्नतरा नायं वंघमामध्ययुगलीनाम कुशाकृति
त्वेस्यात् ॥ सम्यक्परतिलादेशेन दृत्तिरणेसव्यदेशतः ।
वाङ्कं कृत्वा महादेवि दृस्तौ सं परिवर्त्य च कनिष्ठानामि

वा॰ तं॰ ४३ केदेवि सुकान्तेनक्रमेणतु तर्जनीमंसमाक्रान्तेसर्वो
र्धमप्यपिमध्यमे अङ्गुष्ठेनमहेशानिकारयेन्मस्तलाव
पि इयंसाखेचरीनाम्नामुद्रासर्वोत्तमाप्रिये ॥ स्वयम
निवाममाहृतिक्रियापेता यांहस्तोमस्यपरिवर्तनेनिषे
धम् अत्रमध्येवेवंधः सुकरोनस्यात् हस्ताविपर्यासा
दनेनविमिश्रिताङ्गुलीकोमस्यपरिवर्तनेनिवर्तिकाकार
नयेत्यर्थः तेनक्रमेणनिवर्तिकाकारलक्षणेनेति
यावत् सर्वोर्धमपीत्यत्र पुस्तकेतिसर्वेपनीयंमस्तलाव
पीत्यपिपाठः तर्जनीमध्यमयोरुपरिमस्तलम्बमात्रि
मेसर्वोत्तममनमेवास्यादर्शयति ॥ इयंचैवमहादेवि
सर्वतेजोपहारिणी वर्द्धयेवनयादेविमुच्यतेसाध
कोत्तमः सर्वयोगिनिहृदेशस्तम्भनाभावकसन्निभः ॥
किंच ॥ शाकिनीडाकिनीहृदेराकिनीलाकिनीगणैः ॥
काकिनीहाकिनीमिस्त्यज्यतेयंपरमेश्वरी ॥ अतएव
पतन्यास्तातयादेवियोगिनीनांभवेत्प्रियः ॥ ततश्च शा
किन्यादीनांसर्वासामनेनध्यातत्वात्स्यात्सर्वासांयोगि
नीनांसमयपरिपाटीयंदनादयदेवंज्ञानन्त्वस्यापिसाध
कस्यप्रियत्वंकार्यमिति तदाह ॥ अतःसमयमुद्रेयं
सर्वासांपरिकीर्तिता ॥ श्रीतन्त्रराजोक्तसमयमुद्रास
मानकत्वंचअनन्तरस्याः रूपपादनम् इयंहिवाग्रापं
चाशत्सिद्धिः तत्रापि त्वयादिवदिह्यतत्वेचालीत्यतंच
ज्ञना तन्वेवंमहात्म्यंचलादस्याः किंचयेकश्चिन्नियमो

लिनवेत्याह ॥ प्रयतोऽप्रयतो वापि अशुचौ देशेऽथवा शुचौ
उत्थितो वोपविष्टो वा चंक्रमन्निश्चलोऽथवा उच्छिष्टो वा
शुचिर्भूत्वा भुंजनो मैथुने रतः ॥ वभीयादिनिषेधः
अस्या एव प्रकारांतरमप्याह ॥ मुद्रया मध्यमांगुष्ठौ
परिवर्त्य क्रमेण तु पार्थिवं स्थानकं बध्वा सद्यः खेचरतां
लभेत् ॥ क्रमेण परिवर्त्येति कनिष्ठानामवदेव खेलि
काकारतया वस्थाप्येत्यर्थः पार्थिवं स्थानकमिति
यदुक्तं द्विगुणं घातितं वामं पादं दक्षिणमूर्ध्वतः कृ
त्वा स्थानं तत्स्यात्तु वीरलक्षणमासनमिति वीरस्य
पार्थिवपदेऽवस्थानं तस्याशयः प्राणगमागमनिकाना
ममात्रमप्यज्ञानानाः पार्थिवं स्थानकं मतंगं यके न।
ध्याचत्ताणः स्खलद्दशोऽप्यस्खलद्दशः यद्वं वा ऐकस
न्निवेशोपदेशमात्रप्रणवपवप्रस्तावः वीर्यानुसंधा
नेन सर्वासामेव समानमित्यत्रैव किमेवमभिधाने।
ननु स्नु महात्मनां केषांचिदेव चेतसि स्थितमिति किं
वागाडंवरविडंवनयानेनतत्सन्निवेशाविष्टो भवत्वेन
चेरीद्यादिशक्तिरूपत्वमप्यासांनन्याय्यमिति श्रीगवो
क्तश्चायम् श्रीरसमहोदधौ ऽनः उभौ तु सन्निरुद्धौ तु
प्राणापानौ व्यवस्थितौ तत्रमध्ये परं तत्त्वं भावाभावप
दोद्भवम् तत्रमध्ये चितं कुर्यान्मुद्रैषा खेचरी परा अ
र्यान्विकरवंधेन सर्वशास्त्रेषु संस्थिता इत्यादिना तन्म
ध्याद्यांतरोदितमाहात्म्यं सर्वमुद्राणां श्रुतमेव ।

विपरीतमुद्रोक्तेस्तस्यानेहव्याक्लिष्टमध्येरित्यत्तंवजना ॥
परिवर्त्य करोत्यष्टावूर्ध्वं चेद्दहतीप्रिये तर्जन्यंगुष्ठयु
गलेयुगपद्भावयेत्ततः अथः कनिष्ठावष्टब्धे मध्यमे
विनियोजयेत् तथैव कुटिले योज्ये सर्वाग्रस्तादना
मिके बीजमुद्रेयमचिरात्सर्वसिद्धिप्रवर्तकी ॥ कनि
ष्ठामध्यमयोरग्रस्वस्तिकावेष्टयोर्थसिद्धः सर्वाग्रस्तादि
ति सर्वस्य तर्जन्यादिकुरमचतुष्टयस्यापीत्यर्थः अन
यवानयोरन्तर्निमग्नप्रायमेवावस्थानम् ॥ मध्यमे
कुटिले गत्वा तर्जन्युपरि संस्थिते अनामिकामध्यगते
तथैव हि कनिष्ठिके सर्वा एकत्र संयोज्य अङ्गुष्ठपरि
पीडिताः एषा तु प्रथमा मुद्रा योनिमुद्रेति संस्मृता ॥
कुटिलेत्यूर्ध्वादीषत् तर्जन्योरग्रपृष्ठस्थितमीषत्कुटि
लत्वम् अन्यथा हि मध्यमयोः कथमेतदुपरिवर्तित्वं
स्यात् अनामिके तयोरुभयोः कुटिलयोः कनिष्ठिके द्व
यो तत्स्वस्तिकवेष्टयावस्थिते एकत्रैवेति निविडं तयोर
र्थः प्रथमेति प्रधाना कस्मात् सोपयोगावसरत्वात् ॥
एतां मुद्रामहं शान्तिविप्रसाध्यामयोदिताः पूजाकाले
प्रयोक्तव्या यथानुक्रमयोगतः ॥ यथाक्रमेत्यावा
हनपूजनविसर्जनेष्वित्यर्थः ॥ यथोक्तं मुद्रां प्रदर्शये
त्स्वात्रिपात्रेकात्यकर्मणीतिशिवम् ॥ तृतीयः पट
लः ३ ॥ ॐ नमो देव्यै ॐ श्रीः परसंविदहं तत्त्वाना
भावनमन्तरेण पूजाजपयज्ञादिनं किंचित्स्यादि।

त्रिपादत्रिकं सर्वं पमा सूरयनी ॥ श्रीदेव्युवाच कि
मित्याह ॥ भगवन्सर्वमाख्यातं त्वया ज्ञानमनुत्तमम्
वदेदानीं महादेव्याः एकैकाक्षरसाधनम् महात्मान
प्रभावं च ध्यानं स्थानोद्भवं लयम् स्थूलसूक्ष्मविभा
गेन शरीरे परमेश्वर ॥ ज्ञानमिति निविरचनं ज्ञानपूर्वं
कत्वा नमस्स्थानोद्भवलयमिति सृष्टिस्थितिसंहार
लक्षणम् अथ च ऊनः स्थानाऽउदेति कुत्र च लीनाभ
वतीत्यर्थः एतदेव च प्रतिसमाधिन्तः ॥ श्रीभैरव उ
वाच न त्रयणोदिष्टानां क्रममम पद्मा यथा धान्यान्त्य
मंत्रावदातानस्स्वरूपं निरूपयितुमुपक्रमते ॥ शृ
णु देवि महात्मानं सर्वज्ञानोत्तरं परम् येनानुष्ठितमा
त्रेण भवाब्धौ न निमज्जति ॥ परं सूक्ष्मं तत्त्वमह
देतुमनं सरसितशक्तिशक्तिमद्भयं यत्तानं सर्वेषां
शिवशक्तिनरात्मनां ज्ञानानामाभासानामवभा
सकत्वाद्भुत्तमं तदीस्वन्त्रस्य कौशलानि श्राय या
लिनेन यो न मानेऽनुदुसावधानमवधारय तत्त्व
रामर्शमात्रात्सर्वस्य विशेषेणासकलोपमाख्योमा
त्मा मोहः शृणुयात् तदेवाह ॥ त्रिपुरा परमा शक्तिरा
द्यामानादितः प्रिये स्थूलसूक्ष्मविभागेन त्रैलोक्यो
त्पत्तिमातृका कवलीकृतनिःशेषतत्त्वग्रामस्वरूपि
णी ॥ आदितत्त्वमकगन्धादिस्सिद्धाशिदानंदैकघना
त्मरमशिवानन्दसमवेतत्वादेव परमासकलशक्ति

वा॰ ने॰ ५५ निकृत्वा विभागस्वभावान एव नियतव्यपदेशान स
हिसन्नादनात्मा संसृष्ट मसिद्धत्वादेव चाणुपान्तप्रवेशोप
पॆतराणुत्ता साक्षवस्तितत्वकलनाभासा परादृच
पृ॰ मत्कारमयी विमर्शात्मकैकापि तत्तदवभाससह
सोल्लासनसामर्थ्यमेतत्वाशक्तिः स्वमहिम्नैव वहि
रुल्लसितया परदशया मिश्रतातनक्रियात्मना
सूक्ष्मदशायां वामाजेष्ठारौद्रीलक्षणेन स्थूलदशा
यां च ह्लविलसीशरूपेण विभागेन त्रयाणां पुराणां
उत्कृणाम्नासृष्टिस्थितिसंहारात्मकानां स्थानानां
भावादनुगतार्थं तथा त्रिपुरा त्रैलोक्यस्यापि भ
भवा॰ वा भव भासात्मकस्योत्पत्तावभासनेमातृकाजननी
भूय चांविकाशक्तिव्यपदेश्यानानातया तेन स्फुरि
तेत्यर्थः ॥ न त्वेकं शांतं परं ब्रह्मैवास्ति प्रपंचस्या वि
द्यात्मनिर्निरूपितं किमेवं व्यापनया न या पृथक्रूपेण तया इत्या
शंक्याह ॥ तस्मात्परिपूर्णतायोगान्न कश्चिन्नपरश्चोद्यते ॥
तत्त्वार्थे तस्यां हि शक्तावेव विद्यमानायां परः पाल्पन
प्ररूपणात्मत्वेनाभिमतो न कश्चिदिष्यते परं ब्रह्मापि
वंसिद्धेरित्यर्थः ॥ इह हि प्रकाशैकघन एव तत्वमिति
नास्ति विमर्शः स च सविमर्श एव स्मार्यः अन्यथा हि
तत्तदर्थावभासकत्वेपि स्फटिकादेर्जडादस्य भेदो
न स्यादिति यदाहुः स्वभावमवभासस्य विमर्शं विदुरन्य
था प्रकाशोर्थोपरक्तोपि स्फटिकादिजडोपमः इति सः

चना स्वस्वरूपाशयः कश्चिदपि तत्प्रकाशमानतां
यातमनपेक्षितपरोपयोगं स्वप्रकाशं स्वयमेव रूप-
तदेव च वास्तवमर्थं वास्तनाम विद्यां वोपेक्ष्यन्तदा भा-
सस्वरूपस्वोल्लासनसामर्थ्यं नाम स्वातंत्र्यमित्युक्तम् मू-
येन सर्वमिदं सिद्ध्येत् अविद्यादेर्हि भेदप्रकंप्रलेति
ह्रीयेनाभेदेव ब्रह्मैवेति सर्वं व्याहन्यते वं विपर्यस्वा न्ये॰
तेष्व मात्ररूपं ब्रह्मैव सर्वमिति शक्तिमन्तरेण ना-
न्म॰ स्तिकाचि निरित्याह ॥ परो हि शक्तिरहितः शक्तः :
कर्तुं न किंचन ॥ तस्मादवश्यमेष्टव्या शक्तिरिमाहू ॥
शक्तस्तु परमेशानि शक्त्या युक्तो यदा भवेत् ॥ तदेत्य-
प्याहार्यं भवेदिति परः प्रकाशः किंच ॥ शक्त्या विना
शिवे सूक्ष्मे नाम धाम न विद्यते ॥ सूक्ष्म इति स्वप्रका-
शत्वादवेद्य इत्यर्थः स्वप्रकाशो हि परः प्रमेयो रूपः प्र-
काशः स्वप्रकाशत्वादेव कदाचिदपि परप्रकाशतामा-
सादयितुं नोत्सहत इति नास्य नाम सविकल्पवचसा धामनि॰ विकल्पक
नेन विद्यते प्रमात्रेकरूपत्वान्नेत्यप्रमेयतां यावारि-
त्यर्थः अतएव तत्स्यमेवा समीपदेशाद्भावनत्वायगो
गात्महतमात्मा तानव्योमनव्योनिदिध्यासितव्यश्च
त्यादिशास्त्राद्वैरोतिनत्सीमेवासितव्यशान्ते रू-
पं वाभ्युपगंतव्यं यदर्थं वस्तुतः परं प्रमात्रेकरूपो
पि सत्स्वात्मादेव मारूपादपरिच्युतमेव निजं रूप-
मुपदेश्यत्वादिसिद्ध्ये प्रमेयतामापादयंतीति येन तो

वा·
नं·
५९

56

किकालौकिकः सर्वोयं व्यवहारः सिद्ध्येत् यदाहुः ॥
ह्यातं ज्ञाननिजं रूपं बोध्यरूपाद्विच्युतम् उद्देशान्तया
वेशापरमार्थत्वसिद्धये बोध्यनामानयन्देवः स्फुट
मेव विभाव्यते इति ॥ एवं ज्ञेयतामापन्नेपि तस्मिन्प
रस्मिन्प्रकाशे शक्तिरेव सर्वार्थक्रियाकारिणीत्याह
ज्ञातेनापि महेशानि कर्मशर्म न किंचन ॥ परे प्रका
शमयेस्य हि तदतिरिक्तेन किंचिदपि प्रकाशेतेति
सर्वप्रकाशय एवेति तस्योदशायां किं नाम साधकस्य
शर्मावहं कर्म स्यादिति शक्तिदशानुप्रवेश एव यत
नीयम् येन सर्वज्ञत्वादि निखिलसिद्ध्युदयः स्यात्
यदाहुः ज्ञायायां तन्नरैः सर्वं सर्वतः पूर्णमेव कम्
गतं किं तत्र वेद्यं वा कार्यं वा व्यपदेशभाक् अतो भेद
समुल्लासकलांशप्रमिंकीभुपाः चित्तं निषतिभां देवी
सर्वज्ञत्वादिसिद्धये इति अत एव नात्र ध्येयतापि यु
ज्यते इत्याह ॥ ध्यानावष्टम्भकालेन न रतिर्न मतिः
स्थितिः ॥ ध्याने हि प्रतिनियतध्येयविषयनिष्ठमे
कान्तं तत्त्वमेदप्रधाने भित्तेद्धिवस्तु निजतो रज्यते
तत्रैव चास्य स्थैर्यं न हि षयं यथायथं प्रक्षेपेत्याने
जायते न चात्र तेन ऽविलन्महेशानि परिपूर्णे प्रकाशे
कथनत्वाद्ध्येयभावात् घटनादिति परामर्श परा
मर्शचमत्कारमयी शक्तिरेवास्मद्दर्शने विश्रांति
धाम न येवं व्यापेव स्पन्दस्फुरत्तासारो मिल्वदया

सद्भावसंकर्षणी त्रिपुरादिशाहेस्तत्र तत्र सर्वत्रो-
ल्लोष्यते एवमियमेव सा परप्रमात्रैकात्म्येन वर्तमा-
नावाच्यवाचकात्मनो निखिलस्य विश्वस्य सृष्टिस्थि-
तिसंहारान् एवं भासिकेत्याह ॥ प्रविष्टपरमार्गेणः
सूक्ष्माकारस्वरूपिणी कवलीकृतनिःशेषबीजाद्यो-
ऽरनोऽगना वामा शिखान्तनो ज्येष्ठा शृंगाटाकाररंगना
रौद्रीत्व परमेशानि जगद्ग्रसनरूपिणी ॥ परमार्गेण
रान्ध्रप्रवेशादेव परप्रमात्रैकरूपत्वात् सूक्ष्माकार
स्वरूपिणी प्रवेशा नत्समये तत्रादेव चाद्यारव्यस्वरू-
पपवा वस्यानाम्न स्वात्मसात्कृत निःशेषकारणप्र-
पंचापि सापराशक्तिः स्वस्वाते अमाहात्म्यात् इहित्
लिलसिष्यविश्वप्रसरोन्मुखतयो ऽरनोगना ऽकुंडा-
लिनी रूपतामादधाना कवलितं सकलं जगाहमंती
वामा तदनु उत्तिष्ठापयिषया शिखाकान्ताग्निपर्य-
तनिखिलाध्वदंडरूपस्पष्टरेखाकारनामधिनिष्ठं-
ती ज्येष्ठा पुनरप्यन्तर्हितक्रमेण जगत्संजिहीर्षया इ-
च्छादिशक्तित्रयसामरस्यात्मक शृंगाटाकारतामु-
द्भावयंती रौद्री चेत्युच्यते इति स्वात्मभित्तिखिल
सृष्टिस्थितिसंहारं धामत्रयमशेषवर्णात्मप्राणक
मादि वर्णमवभासयंतीत्यर्थः तदुक्तं ॥ ऊर्ध्व तत्त्वे सं-
स्थिता सृष्टिः परमानंदरूपिणी पीयूषवृष्टिं वर्षंती
पंचदेवी परमाकला अधः संहारकृत्त्वे यो महानुभिः

वा॰ ने॰ ४७ हृतांतकः घोरज्वालावलीयुक्तोऽर्द्धचंद्रज्योतिषांनिधि :
नयोर्मध्येपरंतेजउमयानंदसुंदरम् अवतारः स
विन्तेपरमात्माव्यापकःशिवः परस्परंसमाविष्टौ
चंद्रेऽग्निरवीमेशाग्नी चंद्रःसृष्टिंविजानीयादग्निःसंहा
रउच्यते अवतारोरविःप्रोक्तोमध्यस्थःपरमेश्वरीति ॥
नकेवलमेवंवाचकात्मकमेवविश्वमवभासयति
यावद्वाच्यात्मकमपीत्याह ॥ एवंसापरमाशक्तिरे
कैवपरमेश्वरी त्रिपुरात्रिविधादेवीब्रह्मविष्ण्वीशरू
पिणी ज्ञानशक्तिःक्रियाशक्तिरिच्छाशक्त्यात्मकंप्रिये
त्रैलोक्यंसंसृजति ॥ त्रिविधेति सृष्टिस्थितिसंहारा
द्यात्मिकेत्यर्थः एतदेवब्रह्मविष्ण्वीशरूपिणीत्यादि
नापोद्दलितमेवमप्यनाख्यात्मरमस्वरूपादपरिच्यु
तैवैतत्कृतम् परमेत्येकेतिपरमेश्वरीतिदेवीतित्रैलो
क्यमितिभवाभवादिरूपंसंसृजतीति दर्पणनगर
न्यायेनस्वस्वरूपादपरिच्युतमप्यतिरिक्तायमान
तयावभासयतीत्यर्थः अतएवचास्याअनुगता
र्थमिदमभिधानमित्याह ॥ अस्मात्त्रिपुरापरिकीर्ति
ता ॥ अस्मादितित्रयाणांपुराणांसंसृजनायतेनत्री
णिपुराणिसंसृजतीतित्रिपुरेत्युक्तेत्यर्थः तन्त्रति
स्तरेणांशक्तिव्यापिनीसमनानांपुरापूर्वभाविनीति
व्याख्येयं नप्रसरणगुणसद्भावयतव्य समानाधि
करणेनव्याख्यानांघटीतत्तत्कृपनिषेधात् नत्रापिपु

राशाहस्यकालमात्राभियायित्वएवनिपातनाद्धृत्य
वाविनाशसंभवात् तत्परामर्शएवैतल्लेवजनावा
लात्तापपर्यालोचनेन एवमेतत्रूपस्यालयोदया
वभिधानमाह ॥ यदोल्लसतिशृंगाटपीठात्कुटिल
रूपिणी शिवार्कमंडलेभित्वाद्रावयंतीदुमंडलम्
तदुद्भवामृतस्पंदमंदिरानंदनंदिता कुलयोषित्कु
लंप्रत्यक्ता परंपुरुषमेतिसा निर्लक्षणंनिर्गुणंचकु
लरूपविवर्जितम् ॥ यदाखल्वियमेवप्राणादशा
यिशायिनीकुंडलपदमवलंबमानापराशक्तिः ।
शृंगाटपीठब्रह्मसराकारादिशब्दव्यपदेश्यपाज्जन्मा।
धारात्कुटिलरूपिणीपन हकलाकारापिशिवप
दप्राप्तिकारिताच्छिवमर्कमंडलंप्राणंभित्वेंदुमं।
डलमपूर्णमपिद्रावयंती स्वरसप्रहृतेंदत्वा स
लणंवां हृदयंचहृयिमानहहनादेवोद्भूतेनमध्य
वाहस्तततत्स्थलभेनामृतस्पंदप्रायेणमंदिरानंदे।
नंनंदितासम्यग्दानवांहृत्कममात्रस्पंदेनाहृतभुज
गम्यायेनस्पष्टाकारतयोल्लसत्सूर्धप्रसरतितदाकु
लंशरीरमपहाय्याकुलपदावस्थितंपरंपूर्णममृतए
वनिर्लक्षणमसाधारणंनियतरूपोपपत्ताहकधर्म।
वहिष्कृतत्वादनिपतताकारमतएवकुलेनशरीरे।
णरूपेणचविवर्जितंनिरावरणस्वभावमतएव
निर्गुणंपुरुषंपरंप्रमातारमेतितदेकात्म्यमासाद

वा॰ तं॰ ४८

48

यतीत्यर्थः न चात्रैव विश्रान्तिरित्याह ॥ ततः स्वच्छंद
रूपान्तरपरिभ्रम्य जगात्मनः तेनाचारेण संतुष्टा पुन
रेकाकिनी सती ॥ रमते ॥ पुनरपि ततः पराकाश
रूपात्कुलपदान्तस्थं दरूपा परानपेक्षं स्ववशसंनप
वसरं त्रिक्रमेण समुल्लसंती कुलं लक्षणं जगदाक्र
मते तेन स्वच्छात्मना चारेण कुलभूमिकात्रयमवष्ट
भ्नंती संतोषं भजमानापि पुनः स्वेच्छया देवोर्ध्वचारात्म
नासंहारक्रमेण कुलभुवमपहाय अकुलगगनमव
गाहमाना एकाकिनी विश्वोत्तीर्णरूपमासादयन्त्यास
ती रमते तत्रैव परमशिवेन सह सामरस्यमापा रा
यते । अकुलेन कुलस्यात्याकुलचाकुलगोचरे इति
दृशा प्रतिक्षणमानन्दैकघनीभावेन सुश्लिष्टसंहारक्रमा
वर्तं वनेन त्रयोदशप्रत्ययैवप्रस्फुरन्ती न कस्यचिद
पि प्रतिनियतेन रूपेण व्यक्तनामेतीत्यर्थः अथ चा
त्रवेश्यापहृतांतानोपिकटाक्षीकृतः इत्युपमालंकार
ध्वनिः सापि पर्यन्ते स्त्रीणा वेश्यापहृतैकाकिनी सती न
पश्विनीशायापि स्वच्छन्दं रमत इति कुलयोषिदपी
ति विरोधोपि ध्वनित इत्यास्तां किमनेनाश्लाकारैकेण लि॰
पचमिथ्येकारणप्रवृत्तिभिरप्यनुपलब्धानि यत्न स्विर
पा स्वसत्तान्यादेव बहिरुल्लसन्तीनियतेन रूपेण व्य
क्तनामापन्नाः सर्वोपसेव्यता मासादयतीत्याह ॥ से
यमुक्ता त्रिपुराख्या ऋक्षिमागता तत्रत्रयविनिर्दिष्टा

वर्णशक्तित्रयात्मिका ॥ सेयं पराशक्तिरेवमुक्ता
/ पि नववर्णशक्तित्रयात्मनाव्यक्तिमागतास्तनी त्र
स्मद्दशनोपास्या श्रीत्रिपुरे[illegible]त्युच्यते इति वाक्यार्थः
एतदेव विभज्य दर्शयति ॥ वागीश्वरीज्ञानशक्तिर्वाग्भ
वाभोत्तरूपिणी कामराजः कामकलाकामरूपक्रिया
त्मिका शक्तिबीजपराशक्तिरिच्छैव विषरूपिणी ॥
मोक्षकामविषयाणां तत्वानां त्रयं वाग्भवकामराज
शक्तिबीजानां वर्णानां ज्ञानक्रियेच्छानां शक्तीनां व
वाग्भवादिबीजानां गुणेनैव वाच्यत्वज्ञानशक्त्यादीनां
विशेषणत्रयस्वरूपानं वागीश्वरीति कामकलेति प
राशक्तिरिति च एवं मायातिक्रमेणेयं परित्ताना
परब्रह्मरूपार्थसाधयत्याह ॥ एवं देवी मत्स्यासनमहा
त्रिपुरसुंदरी पारंपर्येण विज्ञानां भवबंधविमोचि
नी ॥ न केवलमेवं यावता तास्ताः सिद्धीरप्याविष्करो
तीत्याह ॥ संस्मृता पापहरणी जन्ममृत्युविनाशिनी
स्तुतिताड़ः खेदादिव्याधिदोर्भाग्यवातकी कृत्यावि
घ्नोपशमनी ध्याता सर्वार्थसाधकी ॥ अनेन वास्या मह
प्रभाववत्वमुक्तम् एवमेकस्यादृष्टेनैव प्रपंचपंचकेसमा
प्लि॰ चाया व[illegible]हेवद्दमुपि प्रतिसमाधानमुपक्रमते ॥ ए
तस्याः स्मरणे देवी [illegible]शिवीजजेत यस्य साधनम् ॥ तदेवाह ॥
धवलाम्बरसंवीतो धवलाम्बरमध्यगः पूजयेद्ध व
लैः पुष्पैर्ब्रह्मचर्यरतो नरः एवमेवैकेवनैवेद्यैर्दीपितो

वा॰
तं॰
४९

49

रोदनादिभिः ॥ एतदभावे ॥ संकल्पएवलेर्वापि ॥
तत्रापिएतेनक्रमाद् ॥ यथाकामंयथालभेत ॥ य
थेच्छंयथालाभं ॥ वे ॥ त्यर्थः एवं ॥ मेरुज्जपपरमेशा॰
नि ध्यायेद्वागीश्वरींपराम् वीजरूपांकुलसंतीं चिदा
नंदप्रबोधिनीम् ब्रह्मग्रंथिविनिर्भेदजिह्वाग्रेदीपरू
पिणीम् ॥ एवंकृजानंतरंसाधकः मेरुस्थायोकुलो
त्रेयोमध्येनविषसक्तकः कुलेनग्रशानकंधिनोवो
धनादप्रवर्तकः श्रुग्निसंतप्तलनस्थग्र ॥ मेरुंशाहो
मा नंगपदेोडारेकामराजपर्यायेजन्माधारकूलादप्य॰
ग्निसंतप्तस्याधोर्थादकुलस्योर्ध्वनिर्देशेवक्रे विषस्म
ध्येनब्रह्मग्रंथिकृदोहनः सर्वार्थशास्त्रवेनाचकवि
भवतितत्कृतरस्यर्व्वाक्विविषाधारद्वयमध्यवर्ति॰
नेजन्माधारकूलावस्थितेब्रह्मग्रंथिशानकमाधारा
विशेषेणसावष्टंभनिः शेषेणनतुकिंचित्वेनभित्वे
त्यसेनैपरामध्यशक्तितत्वादेवचिदानंदप्रबोधिनी
वेदनादप्रवर्तिकांवीजरूपांवागीश्वरी वागीश्वरी
ग॰ ज्ञानशक्तिर्वा ॥ देवीजरूपिणीस्वरूपांज्ञानशक्ति
स्फारसारोकूरहारभवाविभिन्नस्वरूपांजिह्वाग्रे॰
दीपरूपिणींतद्वज्वलंतीं ध्यायेत्देकतानतयाऽनुसं
दध्यादित्यर्थः इतोनेगपदावधिरितिव्यपपाठः ब्रह्म
ग्रंथिविभेदनेनैवलेतदर्थोऽधिगतः अतएवकुहुवि
वोधग्रंथिनादात्मचिनाविभेधो ॥ स्यायुपितसाफू॰

ध॰

र्के एवमस्य किं स्यादित्याह ॥ चिंतयेत्तु हृदयोगा
म्भोमूर्खो निपानको शुद्धोपियः पादमेकं स्तु स्पष्ट
वक्तुमुत्तमः जडो मूर्खोपि दुर्मेधागतश्रुतोपि नष्टधी :
सोपि संजायते वाग्मी वाचस्पतिरिवापरः ॥ एवंवि
धोपि यश्चिंतयेत्सोपि वाग्मी जायते स्वल्पवपः मूक
श्च हतवाग्विंद्रियः दुर्मेधाः पापबुद्धिः गतश्रुतोमू
लादेवा संज्ञानप्रतिभः विनष्टधीः संज्ञानप्रतिभवे
पि क्रूरककप्रयोगादिना विनाशितप्रज्ञः अपरवाच
स्पतित्वमेव व्याचष्टे ॥ सम्पंडितघटाटोपजेताप्रति
हतप्रभः षड्तर्कपदवाक्यार्थशब्दालंकारसारवित्
वादोद्धतसमग्रश्रीर्मिमात्रातसेजंपन्भवेत् ॥ नसेरि
न्पुर्थोह्राकुपंचैः नृपा ॥ सुकुमारतरस्फारशीत्पले।
कैरपूर्वकैः पदगुंफैर्महाकाव्यकर्ता देवशिज्ञायते ॥
किंच ॥ वेदवेदांतसिद्धांतवेदांगज्ञानपारगः ज्योतिः
शास्त्रेतिहासादिमीमांसास्मृतिवाक्यवित् पुराणर
सधर्मादिगारुडानेकमंत्रवित् पौलिशास्त्रविज्ञान
भूतंत्रार्थतत्त्ववित् विचित्रचित्रकर्मादिशिल्पाने
कविचक्षणः महाव्याकरणोद्धारशब्दसंस्कृतसर्वगीः
सर्वभाषाकृतज्ञानसमस्तलिपिकर्मवित् नानाशा
स्त्रार्थशिल्पादिवेदवेदांगविश्रुतः सर्वा वा एवमाव श्रू
सर्वज्ञो देवि जायते ॥ सर्वज्ञो जायते शस्त्र वेदपारग
त्वादि सर्वहृतः एवं वाग्भवस्रपसंकल्पकामराजम

वा॰ वनारयति ॥ यदाकामकलारूपामदनोऽरु[illegible]
तं॰ तरुणारुणबिंबार्ककिरणाभामहेश्वरि स्फुरद्दीप
प॰ शिखाकाराबिंदुधाराप्रवर्षिणी समस्तभुवनाभोग
50 कवलीकृतजीविता महास्वमहिमाक्रांतिधृताहंकृ
तिभूमिका क्रमेणवततोनंगपर्यंताशेषहंसस्यापि ।
शरीरानंगपर्यंतमेकैकभ्रमयात्मिका ततोभवति
देवेशिसर्वशृंगाररमानिनाम् रागिणांसापकोदेवि
वामकोमदनाधिकः ॥ इहखलु येनकेनचिद्यदाम
ध्यशक्तिरेवनिजापारात्म्यमस्पंदतयाउल्लसंती
कामकलारूपास्वशिरोरहितःकामःकामिनीहृद
हृ॰ यालयस्थमस्वरूपान[illegible]हकलात्मिका नवोदि
तारुणबिंबफलवदीप्रदीपशिखेवस्फुरा
दरुणाकारानवरत्नमालेवधारासारंवर्षयंती
यत्रकुत्रचिद्दूरदेशादौस्वमहिमाक्रांत्यैवविवशी
कृतनिखिलसाध्यजीविताहंकारायस्याःकस्याश्चि
नसाध्यायायोषितोमदनेनतदुदयहेतुभूतायायो॰
नौपस्पंदनवर्तिनीकुटिलाकारस्तत्रैवसंस्थितंध्या
येद्बिंदुरूपंमनोभवम् प्रत्यग्रारुणसंकाशंकिरणा,
नेकसंकुलम् तस्योपरिशिखोल्लसत्कामशक्ति
मेहीनसीमाधृत्वाबिंदुशिखात्माचंडिकाप्राप्ययोऽकु
रस्तस्याग्रगोचरेकंचित्कालमनागताचेतसा तत्रपु
नश्चिंतितायोषितोयोनौस्पंदनरवाक्रमुपैदस्पिं

तितात्क्रमात्क्रमं साध्यसाधकयोरेकैकं परस्परस
ङ्घाणशङ्कोः समरसितत्वेन मेलनाडंभयात्मिका
ततोऽप्यनंगस्य मदनस्य पर्यंतादूर्ध्वरात्रात्साध्यश्वा
रीरपवानंगस्याकुलगगनस्य पर्यंतेद्वादशांते या
वत्सकर्षणजपः श्राणसमः कार्य इति नीत्या काम
रूपो भूराविभिन्नस्वरूपतयोल्लसंती योनः ध्रुवे
न चिंतितानानतयैवं चिंतनात्तेनो यन्येषां रागिणां
अभिषंगमात्रमुद्दहूतामतयैव भृंगारमानिनां
नन्वसातात्सुंगारिणां वयं ष्येवं विधायैव किं न म८
भवाम इत्यादिहेर्मनस्यजननाद्धापकः ससापको
मदनाधिको भवतीति समुदायार्थः ॥ यतः ॥ नद
द्विपघ्यगा नारीस्त्वरी वायदिवासुरी विद्याधरी किन्न
री वा यत्तनागांगना यथवा प्रचंडतरभूपालकन्यका
सिद्धकन्यका ज्वलनमंडलदृश्येत्तमदनोत्तममान
साः क्लिन्नाः प्रचलितांगयष्टिविभूषणाः मदविह्वलाः
निवेदितात्मसर्वस्वा नायनेवशगाः प्रिये ॥ अत्रैवप
रोत्तरमाह ॥ वलज्ज्वलंडसदृशी वालार्ककिरणारु
णा चिंतिता येषिता योनौ संतो भयतितत्क्षणात्
चिंतितेन यथा कामकलारूपा मध्यशालिः वलज्ज्वले
ड साटश्येपि वालार्ककिरणारूणत्वं विशेषः तस्या
श्लोमस्वाभाविको गुणः ॥ तथा ॥ सेवसिंदूरवर्णाभां
रूदयोवितितासती संमोहोन्मादनावेशविमाकर्ष

वा॰ कोसरता ॥ सैवेतियथोक्तरूपामध्यशक्तिः हृदय
तं॰ स्पर्शोघोषिनाम् ॥ नियोजितायवामूर्ध्नि वर्षतीरक्ता
पा॥ विंदवः धारणासंप्रयोगेनकरोतिविवशंजगत् ॥ र
क्तविंदूनितिवाच्येरक्तविंदवइत्येशः पाठः धारणासं
प्रयोगेनेतिसशिरोरहितः कामः कामिनीहृदयालयः
नेत्राग्रहेणनेताथशक्तिहृदिस्थितिमाहृरेदित्याद्युक्तप्रका
रेणरश्मीषियप्रणालिकयापरशरप्रवेशयात्मने
त्यर्थः अत्रैवरहस्यत्वाद्दूरार्थतयाप्रयोगान्तरमपि
वक्तुप्रतिजानीते ॥ अथान्यंसंप्रवक्ष्यामिप्रयोगंभुवि
दुर्लभम् येनविज्ञातमात्रेणसाधकोमदनायते ॥
दुर्लभमितिएवमपिगंतुमशक्यमित्यर्थः नदेवाहः ॥
कामस्थंकाममध्यस्थंकामोदरपुटीकृतम् कामेन
साधयेत्कामंकामंकामेषुनिक्षिपेत् कामेनकामितंह
त्वा कामस्थःक्षोभयेज्जगत् ॥ इहखलुकामेनशाथमि
कप्राणपरिस्पंदसमुल्लासप्रवृत्तत्वयाकामस्थःका
मेनहृदयस्थानेजन्माधारेनिरुद्धस्तत्रैवविगलितवेद्यो
तरतयावृद्धातुसंधानः साधकः काममध्यस्थंकामा
स्पीनेमध्येमदनांकुरगोचरस्थं करशक्तिनोक्तका
कचंद्रपुताकारस्पर्शलिंगेस्थितम् अभिमुखमानेकामंच
सशिरोरहितःकामस्तथाप्युक्तेरनुक्तरूहकलात्मकंम
ध्यप्राणशक्तिरूपंकामेनकामराजवीजेनकामितंत
दुच्चारावभिन्नस्वरूपतयाकामेनकामोदरपुटीकृतं।

कामस्य शिरसः कला समादशी यासा अमृता कारस्वपि
णीभ्नक स्वरूपाया अमा या स्थोदरे घंटिकास्थाने मात्र
ग्रंथेर्दुर्भेद्यत्वात् घटीकृतं संघटीकृतं तेनैव लक्षण स्व
निरुद्धं कामस्य केशिरस्यमनं नवतिहतं द्वादशांते
गमनशीलं तत्र शांतं कामं निश्चितं सा पयेत्स्वि नु
र्द्विसंपादयेत् ततः कामेषु प्रवेशनिर्गमनलक्षण।
संचारापादनयानक्रह्वयपदेशे पेषु नेत्राद्रूढेन नेत्र।
नाथशक्तिदृष्टिं समारूढे दित्यादिनीत्यासाध्यस्य नेत्रा
दिषु निक्षिपेत् स्वनेत्राभ्यां निर्गतं स्वनेत्रयोरन्तु प्रवि
ष्टं साध्यनेत्राभ्यां च निर्गतं स्वनेत्रयोरन्तु प्रविष्टं ध्याय
दित्येवं ध्यानः पुनः मेनदोलायंत्रक्रमेण गमागमौ कुर्वा
न केवलं नियतमेव कंचन साध्यं यावज्जगज्जायमा।
नं जंतुचक्रम क्रमादेव लोभयेत् स्वात्मनि विश्रांति
तिरस्कारपुरःसरीकारेण स्वोन्मुखं वितनयादेवं वश्यं न ये
दित्यर्थः ॥ आश्रीदीपकनाथनामौ ह्यु गणिनेरपापि।
हृति कृतनापसा मे स्वकरिष्यनेग्रस्रवरैः स्वस्वाशाये
चिन्तनः दैविनब्रूवरणं ज्ञरेरणुशरणः कामस्य मित्रा
दिकस्याकस्यार्थ घ तस्यं नस्य स्वकृतीको ध्यर्थविनत
नश्यति ॥ ये त्रभंगया आख्यानेपि न कश्चिद्दोषः यदि कं यं
चन साध्यं कामेन तं उग्रः पूर्वंगतौ स्वात्मसंयोगेन जायते
स्वयं कामः समाव्याप्त शस्त्रके ईकारस्रासनरूपे स्वा
द्विकामस्य देवेशि साध्यांग शिरसि स्पसे दिन्दुमया ना।

पतश्चान्ये: प्राहुरेरश्राद्धान्याच शे इति भंग्या कृष्टकल्पनया पर्यवसितार्थं वहुश्रोया
एयातं तन्नश्रा, वच सचेतसपगांनरता इति तथ प्रमाणार तयाव पूर्णवाया श्रुप्या

वा॰ क्षिरसिनामादलस्यास्तमात्रेणाऽवशिष्टम् अथयश्चास्य
ने॰ राद्देवितर्नीयस्थानवासिनः तेषांसंयोगात्रूपेणमन्म
५२ थोजायतेनचेश्तिमन्मथशाहस्यप्यपदिष्टस्यद्वितीय
स्यकामस्यक्लींकारस्यमध्येस्थितेककारलकारयोर
न्तर्लिखितमेतत्पूर्वंभूतसंख्योकमपरंचतत्पश्चाद्व्दि अ
भ्यांसंयोगतोदेविकंदर्पशब्दप्रजायतेइतिकंदर्पशब्द।
वाच्येनतृतीयेनकामेनऐकारद्वयात्मनोदरेगर्भेष
क्लींणकारतयाऽवस्थानेनप्रकटीकृतेसंप्रदितेचकृत्वा
कामेषुपश्चात्मकंदर्पाख्येकामनिवर्तितेपुष्पवृक्षेण
प्रतिरूपंवर्णीप्रगलेरसोत्थंमकरध्वजमितिमकर
ध्वजप्रतिपादितंचतुर्थंकामंब्लूंकारेलिखेदित्यर्थः
पंचकामचतुष्टयमपि हृष्यल [illegible] पूर्वंकस्यंजायतेच।
मनोभवः इतिमनोभवाख्येनपंचमेनस्त्रीकारेणसा
धयेत् उत्तरंतेनः प्रतिमेसापयेदित्यर्थः पंचमेनत्यादि
निष्पन्नंयंत्रंकामेनप्राथमिकेनैवक्लींकारेण अथ
चक्रस्याऽधारंत्रनःकामंप्रदापयेदिति अनेनाऽधार
भूतेनशिरसिधारणाद्धायमानतयाकामिनंकांत
कृत्वा कामंनिश्चितमेवशिवादोयार्थमाणेपंचका
प्रकृ॰ मेषुभक्तिं तयाऽवतिष्ठमानोऽथवाकामशतस्य
स्थानेमेफुमूलदेशवर्त्तिनिशान्तेऽप्याधारेस्थितःसाव
धानःसाधकोऽनकेवलंनमेवनियतंतोमयेयावज
गदप्रविशति कामपंचकारव्यमेनयंत्रंस्यात् अत्रचाप

प्रकारः तस्य पूर्वं गोष्ठलस्य रउकारस्य ईश्रः कारस्य
श्रेपर्वेङ्गी श्रेकारस्य तत्र प्रान्तनीयस्यानवासीकस्य
स्थलश्राकारस्य ईपर्वेङ्गी उक्तं हि उपरे यन्त्ररे वीजे
रुद्रसंख्यानसंस्थितम् पञ्चानामपि कामानां शिरोधू
नेनकारयेदिति ॥ उकाराड्रुद्रसंख्यानसंस्थितमेका
दशं वीजं श्रे श्रेकारस्य पूर्वं भूतसंख्याके पञ्चमे प्र कार ज्र॰
स्य च परे तथैव भूतसंख्याके प्रश्राद्यमिति प्रकाराभ्या
मनयर्वोके कंदर्पमंदिरं क्रपोहि द्वियाभूतं तत्पार्वति इ
तितस्य पूर्वं सप्तोन्यं घषं चर्णं वह्नि स्य पूर्वं संहृत्सस्त
घस्यनन्तस्य उकारस्य ईपर्वेङ्गी एवं पञ्चकामा उ
क्तं चात्र मायायां कामराजस्य क्रल वीजेन वेष्टितम्
प्रतीकृतं तत्तेनैव षड्कोणकारयारिणा तत्कोणस्थे
न कामेन तं वेधयेत्तापनेषु गुणा हि पेत्तन्पूर्णे कामान्तः
क्रयोदयेन कामितम् एवं पञ्च प्रकारणे कामसं
ज्ञं तत्सांक्रशम् धायेद्धारयेद्वापि शक्तिस्यः तो भ
येत्तगानरति अत्र वेयान्विशेषः पत्तृतर्थे कामेत्वरो
तरं वह्निं क्रशा वीजं चेति यदभिप्रायेणोव श्रीकस्मा नद्धहिः
णवमेणकोणघट्कमध्ये हं कारक्रों कारा इटकेदिग
ष्टकेन सेतून्निख्यातम् तद्देवं हृदयप्रतिनामहृसं
भूतेमत्रतत्रतमदर्थावबोधमतमसंवादादिसर्वप
रिकरज्ञानं गोत्रजेभ्यो वलवच्छिवतयायथाकथं
चिदं तत्सङ्क्षेपार्थं दिनापहत्य स्थितान्यत्र निरवयं प्र

वा॰ हार्थयोजनमात्रमपि कर्तुमजानता मया नाकृतं वा
ने॰ त्कौशलमवलंब्य केवलमेवैव यद्बलेनात्र वापरो
५३ पपादितं तद्विवरी नरा नितरां शास्त्रपि व्याख्याविशे
षेषु प्रकाशितं संप्रदायमतं तथाः प्रतिभान्ति केचन
लिभिर्वयं तस्माद्धनीया इत्यायुक्तं यन्मायमहं ना
मः इत्यादि वचनैस्तैस्तु तेन जानीमः यद्वात्स्वकं दा
भिधायिना यत्न दभिधाने किं नाम मा वदिति वेयन ॥
यदाहः क्विद्यत्स्वरति शीलानां जडिमोद्गारः स्वधा
म नदीनामपिः सिंधुनीच वावोनक स्वनेति एवं
कामराजमुपसंहृत्य शक्तिबीजसाधनमप्यभिधा
तुमाह ॥ शक्तिबीजस्वरूपं तत्स्वच्छायां सकलेस्मीमया
खर्विसंहारपर्यन्तं शरीरे परिचिन्तयेत ॥ इहत्वेल
साधकः स्वशरीरमेव समस्त ह्रुक्रक्ति बीजाभिभि
नस्वरूपामध्यशक्तिसंहृतिसीमानं दवधिकया
द्वादशान्तादारभ्य सर्पासहस्रिक्रमेण हृदन्तं प्रसर
ती पुनरपि ब्रह्मा पाटस्नेऽस्मिन् हृदयस्थानात्म नोक्ष्वद
यान्संहारस्य द्वादशान्तस्यैवपर्यन्तमर्थात् इह संनी
परितः समन्तात पोनः पुन्येनैव गमागमाभ्यां चिं
तयेदनुसंदध्यादित्यर्थः एवं परिचिंतनेनास्य किं
स्यादित्याह ॥ यतो भवति देवेशि वेनन्ते यद्वा परः
नाग्रानां दर्शनादेव जडीकरणकारकः हांद्दिनाम
मन्तासारथीरथारोथरोपमः स्थिरकृत्रिमशोकाद्य

विघ्नोपविघ्ननाशकः ॥ तथा ॥ उच्छिष्टाधिपस्तोत्रे
कडाकिनीरूपिकागणैः भूतप्रेतपिशाचौघैस्त्विने
त्रश्ववद्दृश्यते ॥ अत्रबीजत्रयसाधने ग्रंथे येयदन्येर्व्या
ख्यातं तद्दृष्ट्वा रोचमाणमपि परं त्रपाकारं निरू
पयोमिग्रंथविस्तरापिबेन्न्यस्तमध्ये सचेतोभिर्नोह्य
पितव्यं यत्किमिति तदन्नूयदूषितमिति तथापि
पिंडत्रयस्येत्यभेदेनेदं बीजत्रयसाधनेयडदिता
मिदमपिज्ञेयमारः स्वरसप्रवृत्तउक्तोत्रदेवेनेत्थंतथ्य
मिप्रायानवधारणात्रोतैः केननावक्ताहे नव्याः
पारेणोद्धारः कृत इतिनविद्मः यद्वाऽपेक्षासास्ता
तंत्रेद्धारमजानतामत्र द्विस्वस्वरूपादिस्फोकर्षणमे
नदेवयोः मन्त्रतत्कोत्थमिगमोगरुत्वेवह्निनाब्रवी
तु स्वस्वरूपेस्वमार्गस्यस्वसंवेद्येस्वतेजसम् स्वात्ते
मि॰ दस्वस्वशक्तिस्थं निषद्विविशेषणैः ककारादित्त
कारांतेशक्तोभागः कटात्तितः तकाराद्यावकाः
रेशाक्तोभागोथवानयोः स्वप्रवाहस्वमार्गस्यास्व
भावांस्तरूतोऽङ्गवाम् स्वात्तेदास्वपदान्तृणामिति ष
ड्विस्मसूचितः रेफान्तोनादपर्यंतः शाक्तोभागोनयोर्य
नः नादान्तोरेफपर्यंतशैवोभागोथसूचित इत्यादि
नास्थिसंहारगमानिर्निवेषनंनब्धारेवदतो नि
कायच्छेदभयंनास्तिननात्मपतनाद्भयम् निर्विशं
केनवक्तव्यंनिर्बीजः कोनपंडितः निर्भयानिर्विशं

वा॰ / कमेवचैतत्तेषां स्वयंभुवां किमुच्यतेऽस्माभिः यदुक्त-
नं॰ मभियुक्तैस्तेषां भवतामेवमादावुत्पन्नातीन्द्रियार्थ-
५४ दर्शनायकेन योगीश्वरेण दिव्यं चक्षुरर्पितमिति।
54 नगानीमश्नति ॥ इदानीमेकैकबीजसाधनप्रसंगाप-
तितं श्रीप्रकल्पवैलक्षण्येन समस्ताया अपि विद्यायाः
साधनमभिधत्ते ॥ अथवा येन विधेयं परिस्फुरणं वि-
चिन्त्यते नाभिमण्डलाद्व्याप्य ब्रह्मबिलं मण्डलमध्यगा के-
वलैव महेशानि पद्मरागसमप्रभा तस्याः स्फुरण-
मैश्वर्यमचिरात्संप्रवर्तते ॥ एवं नामस्मरणजप-
ध्यानमात्रादप्यस्याविशिष्टफलदायित्वमस्तीत्या-
ह ॥ मनसा संस्मरेद्यस्या यदा नामापि साधकः तदे-
वमात्मचक्रस्य विदितो भवति प्रिये यदेव जपते वि-
द्यां महात्रिपुरसुन्दरीम् तदैव मातृचक्राणां संक्राम-
मस्य विग्रहे सर्वासां सर्वसंस्थानां योगिनीनां भवेत्प्रि-
/ यः पुत्रवत्परमेशानि ध्यानादेव हि साधकः ॥ एवं
केवलाया विद्याया माहात्म्यमभिधाय स[...]दिता-
मप्याह ॥ यदा तु परमेशानि परिस्फुरणं प्रपूजयेत् ।
प्रयच्छन्ति तदैवास्य खेचर्यः सिद्धिमुत्तमाम् ॥ ननु चे-
दस्याः सपर्यायाः पूजनं क्रियते तत्खेचर्यः कस्मा-
त्सिद्धिमुत्तमां ददतीत्याह ॥ यतः षष्टि[...]तः कोटयो यो-
गिनीनां महौजसाम् चक्रमेतत्समाश्रित्य संस्थिता वी-
रवन्दिते ॥ अत्रैव वैशिष्ट्यमभिदधत्फलविशेषमप्याह ॥

ष्ट्यं॰ म॰

ॐ

आदेः सर्वेषु विनिपदे मध्ये बीजाष्टके वह्निः कलाध्यानेनो
गनाधुनेगेज्ञायतेनेगावस्थिये ॥ आदेर्वाग्भवस्य सर्वे
विनिपदेष्वधानेमध्येन कामराजेनुर्थान्वितेवाग्भ
वकामराजयोरंत्ययेसर्वेर्वेवविधौविद्यांतेहृद्वे
शिन्यादिवाचकंबीजाष्टकंकलाःकामाकर्षिण्या
दिवाचकंस्वरषोडशकंचैतेनावन्मात्रेवकेकस्या
स्थानास्याध्यायायाश्चगगनाद्या अनेगेमदनादिशाक्तेका
यायोनैध्यात्वानेगस्वसकलजगद्वशीकरणस
मर्थः साधकोनायनइत्यर्थः नन्वमूलविद्यावहिर्या
नरागणामपिकिमितिनकश्चित्स्थापनकर्मोक्तमित्या
ह ॥ करशुद्ध्यादिविद्यानामेकैकंपरमेश्वरि तद्द्या
मन्त्रेनैवनकर्मप्रोक्तंमयाधुना ॥ नर्सृष्टमवक्तोना
निविघ्नानोसाधकानांकावार्तेत्याह ॥ मादनेर्मद
नोष्टभत्वापापुंसांकुशाधनुः शरैः लोमयेत्स्वर्गभूलोक
पातालनस्तयोषितः ॥ एवंमादनानांयोषिद्वशी
कार्यत्वमुक्ताशानांनामपि एवंवशीकार्यत्वमतिदि
शति ॥ तथैववशात्मकेदेवेशिविपरीतक्रमविग्रहः सा
धयेद्देवगंधर्वसिद्धविद्याधरानपि ॥ मदनोभूत्वेत्ये
तन्नमस्कंदनयोरंकेविपरीतक्रमविग्रह इति तथैवे
त्यन्येषांमदनाद्युपोक्तपूजाप्रकारोतिदिष्टइतिकस
शाहस्रायमर्थः आद्युपसाजात्पादेवनत्सिद्धमिति।
किमनेनेत्यात्राम् ननेषांस्वरूपमेवकिंयेनापितम

इत्थीकारसिद्धिः स्यादित्याह ॥ नवशान्तामहावज्रप्र
वा. साद जनिताः प्रियाः ॥ महावज्रप्रसादोऽत्र श्रीनित्या-
तं. कालोकेन नवतः सौगोमेरुस्य कश्चिदत्र न मिथ्या
५५ नात् न चात्रैवमेतस्य चक्रस्य प्रभावो वर्णितो मया न
सूत्र. शक्यते इति तथा संस्थिता महाचक्रे अन्यत्राविव मध्य
द्वितीयपादानां द्वितीयपादानाम्पां कश्चिद्विशेषः उक्तं चात्र
कमलमध्यगते बीजं सूक्ष्म मध्योपरिस्थितम् पश्चिमस्थे
न संभिन्नमूर्ध्वमध्येन भेदितम् प्रथमं सायकेदेविशो
षणे रक्तसन्निभम् तदेव ततं सर्व मङ्गमाद्य बिन्दुविभूषि
तम् एवं मोहनं नाम त्रैलोक्यमोहनं परम् वह्नि-
मध्यगतेन तत्र घट्टमध्येन भेदितम् यान्त बिन्दुसमायु
क्तं वारुणे संदीपनं परम् कमलमध्यगते बीजे शान्त बि
न्दुविभूषितम् शाहूमध्ये परिस्थं तत्र चतुर्थं कथितं शर
म् तापनो नाम वारुणीयं तापयेत्रिदशानपि नान्तं ह्रा
येन संभिन्नं सुस्वच्छं पञ्चमं प्रिये उन्मादनो नाम शरा
भा. स्त्रैलोक्ये हृकारक इति प्रथमसूत्रार्थः कमलमध्यग
ते इत्यूर्ध्वमध्यगते रपश्चिमस्थे सूर्ध्वमध्येस्त्र एवं
द्रां तदेव द्रामित्येव तत्सर्वं बीजे किन्तु विशेषः मा
यं ईपवेद्रीं पञ्चमध्यगते कघट्टमध्यं लयोन रपवं क्लिं
कमलमध्यगते वशान्ते उघट्टमध्ये लपवं ब्लूं तान्त महा
यश्च एवं सः श्रीरस्य महोदयावपिच्छमयमध्यं हिं यो
हृत्पयशामध्येन लाञ्छितम् ओं ग्लः एवं हसमोपेन कर्

वेणशिरोयुतम् गायेत्रांतेवस्तोधस्योग्ररश्रेनसा।
मन्विनो कायप्रक्तौ यश्रेनेव वोयाकेदेकनाशरार
ति ॥ अथ मध्ये दपशमध्ये रगे एए: श्राश्र: एए: ईक
मूर्वः श्रेपवेंद्रांद्रीगाद्यः कलांतः वस्तोर्ध्वलश्रकार
स्यांतरश्रकारस्यांतः उकायः श्रेपवेंक्लिंक्लेषांतः स
वोयः श्रः पवेसः श्रतपवेषांमेरुमध्योद्धारोक्तो।
विशेषोनग्राह्यस्तस्य नेत्रांतरीयत्वात् एवं हि वज्र
प्रस्तारजनिताद्यामूलविद्याद्याश्रपि ॥ वज्रप्रस्तार
भेदेनयाविद्या द्वादशान्तरा त्रिबीजरहितासास्या
द्यादिमध्यान्तपवहीनापक्रमा एषासोपरमाविद्या
निखिलासिद्धिदायिका । अत्रामेरुमध्यान्तविद्याप
चदशान्तराक्षन्याभुक्तौ विशेषः प्रसक्तः स्यात् श्रत्र वे स्नाप्र
त्तगुहस्याधिकारिभेदेनो ध्यम् श्रन्यथा ह्यामत्वेवेडे
त परमेश्वरस्यनदृशापिश्रमाण्ये किं निवेधनं स्यात्
एवं च ॥ पंचवाणस्तु ये प्रोक्ता लेषभूनान्तराणि च
एकैकमादिमध्ये तु संपूर्णो भवन्तीति एकादशा।
द्यधूहस्यमवांतेतस्य चाग्रतः रुद्रादिषट्कं संयुक्तं
हीशारसमन्वितम् नवकेश्रतकोटस्यह्रकारयस्य
ऊर्ध्वतः चतुर्थे तद्धितानीयान्तस्तं प्रहृस्वालयंपरम् न
वकेराममध्ये तु वित्तमध्येव्यवस्थितम् श्रासनेदेव
वर्णानां ककारादिस्थितां भवेत् तनीयेन विनादेवि वि
भूतिंगीतिभेदिता सर्वे विंद्युताः कार्याश्चतुरात्नैव

वा॰ द्भिः पंचसमाद्रिदातत्त्वंपञ्चन्नेनेविंडसंयुतम् विंडमा-
ते॰ त्रकसंयोगात्पंचैते सिद्धिदायकाः एतानि पंचवी-
५८ दी॰ जानि पंचबाणेषु पकाः अनेन रहितादेविनिष्फ-
लास्तु भवंतीति अनेन पंचबाणास्तु मूलविद्यादिरू-
तयः पूर्वोक्तं प्रत्यादेविरूपमेदेवमथ्यतः बीजः
56 प्रस्तारभेदेन तत्त्वहृतो योमयापरा अनेनैवविधाने-
नसफलास्तु भवंतीति निर्बीजानैवसिद्ध्यंति संप्रदा-
यविवर्जिताः सबीजास्तु समाख्याता निर्बीजानैव-
सृजनम् ॥ इति संवादेन हृथ्यामस्तम् अथ पंचायतोद्धारः
पकादशाधिकं कर्मानानं मरुत्साहि अनंतदकंडीश
पमेनटैशस्तकोष्ठषष्ठेन स्थं वपवेकमदेवरीलम
येयवस्थितेलपनेनत्क स्वसेद्वेवि मूर्तिः अथ
सबीजैस्तैर्नियोजकाः संप्रदायसमन्विता इति श्रीर
समहोदधिसंवादबलादेवमुच्यते इति चेन्नसत्वेवं
किं न भवमूह्यादेवकृत्यनानि [illegible]र्गतेस्मिन्न्यये नै
नदेवं दृष्टं पुष्पदीयैरेव केचिद्दृष्याफली यन्नेना
प्राप्तापितेमंत्रसंकेतेन च सर्वषमिति संदिह्य मह्ल-
किमेनदस्तु सदवस्तु सदेति नत्र वस्तु सत्वं नास्मा
कमेव दोषः यत्कश्मीरेषु श्रीमानिश्चाबतनेपवा
स्यदर्शनस्पसातात्म्यवर्तेषिते मुक्तेपूर्वतक्षिप्ताम उ॰
नारकी भवेदिति श्लोकपदार्थविसर्गेनहीनं पंच
परि॰ कूट्टारेण किमिन्न्यपदेष्टगुरुरेव द्वियपद्यस्यामंत्रो पदो-

शं करोतिनतं स्तक्षिकाणामपराधः श्रीरसमहो
दधिश्लोकानां यथा तथा प्रचारः कृतस्तथा वदा
स्तेनेनहि वस्तुपलापमात्रं सिद्धं न वस्तु काचित्क्ष
तिः गुरूतः साक्षात्स्वामानां मंत्राणां पुनरन्यथोप
देशो महान्प्रमादः एवं मिथ्याजोपि विविधं प्रयुज्यंते
चेन्स्वयमानर्हि निरागराधरित्रीति भेगपामवतामे
वेदश्लोकिनमित्यलं पूर्वगुरुत्वेनावस्थितानां प्रा
च्यानामपि दोषा विस्करणेन वस्तुसंस्पर्शेन परत
याप्रवृत्तैस्तु नास्माकमुभयलोकहृषकः केचि
द्दोषः यदाहुः दीक्षितानां न निंदादिकुर्याद्धि [illegible] ष
पूर्वकम् उपदेशाय नो द्वेषः सत्यविद्वेषपूर्वकः इ
ति अत्र वस्तु सत्वेन सत्पूर्व एवज्या यानित्यतं ऊर्विनी
तरमनेन एवं शाक्ता [illegible] भिधायमादनमप्याह ॥
मादनास्त्वा [illegible] परतः सर्वाधःस्यानियोजिताः ॥ सर्वा
धःस्याः सर्वस्याधतो धस्थितानां वर्णानां वाघादीनां
भ्राणां वाचकाः अंतस्यां अर्णांतेषामेवादेशाकारस्यतद्वा
चकस्य हकारस्य परतः पश्चान्नियोजिताः पुनर्मा
दनाः शरामवंतिश्रतिवाकार्थः तेन ह्रयरलवेति
क्रमः ॥ यथा ॥ श्रायेतगोमहापाशःपोकवेयः प्रकी
र्तितः रुद्रशक्तिः ऊंडलाख्यामायास्त्रीपाशउच्यते त
रीयमरुणावगी द्वितीयमपिपार्वति स्त्रीपुंसकोदं
डगलं कामाग्निव्यापकोंऽशः ॥ आदेरवर्णं सांतगः

ष्या ते

वा॰ आंकुशलाम्यामिकारा[illegible]मासमेनानन्त्वानाहृत्य ।
तं॰ संवेदाकृदीयमानावर्तेर्थस्वरात्मिकायारूहशक्तिः
५७ सेहमाया नन्नवतस्कलास्त्रीपाशाङ्कुशाते रत्नत्वयः
एवंचईकारस्कारयोर्नेमायापिचतस्कलास्त्रीणा
57 भिन्नकस्वान्तरपतः प्रतितिमोभवति नन्नहृदुप्रा
पितामहसंभूतानेनविजयमहोयोपार्दनमात्रेण
यदेवमपिपदत्रयोपार्दनानर्थक्यंसमाहितंस्यात ध॰
श्रूणावर्गादिनिनवर्गान् तृतीयंपद्वितीयं[illegible]का
मः कश्रग्निरव्यापकः अेएवंक्रोंकामांजशल्लुश्य
मपटलएवोक्तः मंत्रप्रकरणेसमर्थ्यात्सुनरेषास
विंडत्वमवसातव्यं उंचच डपूर्ववर्णयुगलंकाये
नशिरसान्वितम् पाशाद्यंसमाख्यानेशाक्तंमादन
मेवच तंमादिपदसंयुक्तमेकमंकुशमुद्धरेत् द्वि
तीयंकायेयोन्तनमेकारानलयान्तगम् एणांतमाये
वे॰ सका[illegible]येचापयुगमसुदाहृतम् याये[illegible]एलंयांतेव
का [illegible]पंलांतसमन्वितम् अेग्रः मध्यगबीजेनसर्वेपिशि
रसाहृताः कामदेवस्यकथितेत्राप्रपंचकमुत्तमम् इ
ति ॥ डपूर्ववर्णयुगलेईश्राकाये: अेएवंई श्रा का।
घः सृयोरेकारस्यांतः अेश्रेकारांतः कंलयवोरेतगः
रएवंक्रोंणांतः योन्तनरावस्थितमपेतयाथ्यमायेय
काये: अेएवंथ्यंयधायः हृसायः ययलयोरेतः रकथ :
सलांतः वअेग्रः मध्यगतंबीजं एवंहृयंरतेव ॥ नन्न

क्व॰

मुद्राणामेव एवं मुक्तं ननु पूजनेन किमेतावता विं वि

ज्ञानेनेत्याह ॥ मुद्राया स्त्रिपुरायास्तु देवि सिद्धिः ज्ञा॰

प्रकाशिनीः तावत्सर्वचक्रेषु ... कालेषु प्रपूजये

त् ॥ सिद्धाष्टकेऽत्र नेन मुद्रादशकसाहचर्यादस्मिन्न

लक्षणाहृदयमप्युपलक्ष्यते इति प्रागेवोक्तप्रायं स्र। वा॰

ष्याश्चैव मुक्तमाहात्म्यवत्वादेशं तन्त्रसामान्यतस्त्व

स्तीत्याह ॥ अतः प्रधानविद्येयं त्रिपुरा परमेश्वरी ।

नैतस्याः सदृशी काचिद्विद्या देवेशि विद्यते ॥ यतः

पतामेव पुरा राध्य विद्यां त्रिपुरभैरवीम् । त्रैलोक्यमो

हनं रूपमकार्षीद्भगवान्हरिः ॥ तथा ॥ कामदे

वोऽपि देवेशि महात्रिपुरसुन्दरीम् समाराध्याभवल्लो

के सर्वसौभाग्यसुन्दरः ॥ तथा ॥ यथा पिपा...स्यो। दृ॰

न क्रियते ह्यापि सुंदरि तथ्यं त्रिविध्यामेतस्यास्तदेतन्म

दसिद्धये ॥ एतत्र संगायति नैचक्रस्यापि व्यस्तसम

स्ततया पूजनेन फलभेदमाह ॥ मध्यप्रपूजनादे

विज्ञायते वाक्पतिर्नरः तथैवापरकंदर्पो वा लभ

ध्यान्तरे वयेत् सर्वेणा सर्वदा सर्वदेवीप्रक्रमेण पाव ॥

नि साधयेत्खेचरीसिद्धिमणिमाद्यणिमान्विनाम्

मध्यस्य मूलत्रिकोणस्य प्रकृष्टमष्टमचक्रनिविष्टेन

देवीचतुष्टयेनैव तद्पेतया बालस्याष्टारस्य मध्या।

मध्यवर्तिनो नवमचक्रस्यापि पूजनाद्वाक्पतित्वं च

कामत्वं च सिद्धेदिति द्वियाव्यस्तस्य चक्रस्य पूजनम्

वा॰
तं॰
५८

समस्तस्य चपूजनादीनामादिसिद्धान्तकाति ताखे।
चरत्वसिद्धिःस्यात् निर्विघ्नमुहूर्ताद्यमाश्रय
तांपुनः कृत्वावदन्मिप्रायः इतिकःकलपिनुस म
र्थे इतिशिवम् ॥ चतुर्थः पटलः ४ ॥
श्रीदेव्युवाच सिद्धिविद्यायै नमः इहवृत्तागास्समस्ताया वि
धायाःकथंजपहोमाभ्यांसिद्धिःस्यादितिप्राह। विना॰
लिकं सर्वे पमाह्लिपंनी ॥ श्रीदेव्युवाच किमित्या
ह ॥ सर्वमेवत्वयाप्रोक्तं त्रिपुराज्ञानमुत्तमम् काम
नत्वं विषत्तानंमेतत्तन्त्रयेनपा इदानीजपहोमा
भ्यांविधानंवदशंकर येनानुष्ठितमात्रेणमंदभा
ग्योपिसिद्ध्यति ॥ जपमितिसमस्तत्वेनेत्यर्थः श्रीदेव
प्रश्नानन्तरंपि ॥ श्रीभैरवउवाच नदेवाह ॥ शृणु देवि
विप्रवक्ष्यामित्रिपुरामंत्रसाधनम् जपहोमविधानं
तुसमीहितफलप्रदम् ॥ तत्रजपविधानमेवतावत्
दाह ॥ चक्रमभ्यर्च्यविधिवत्सकलंपरमेश्वरि मा
त्यवाकेवलंदेवि बाह्यमध्यगतेनवा नद्गुप्तेसंस्थि
तोमंत्री सहस्रंयदिवाजपेत् वत्सस्यः परमेशानिन
रोनंतफलंलभेत ॥ केवलंमध्यमितिमूलत्रिकोण
रूपमेवेत्यर्थः नत्रत्तुष्टमनवमवक्राभ्यांकुर्यात् प्र
पूजनक्रमः प्रधानेस्थितेपत्तः फलवानभवतीति
किमन्येनाप्यज्ञेनपूजनेनेत्यभिप्रायः बाह्यमध्यग
तमितिवाह्येनचशिनयादिदेवनापूजात्मकोनरंगप

रिवाराधिकरणभूतेन सम्मासनचक्रेणयुक्तं म-
ध्यगतेऽप्यरमित्यर्थः एवं साक्षारंभ्यरमेवाभ्यर्चये-
दित्याशयः तदग्रश्रुति तस्यास्त्रिभिर्विकल्पैः पूजित
स्यचक्रस्य पुरस्तादित्यर्थः यदीतिहेतौ वाग्रहणे-
न मूलमालायामपि संख्यायाः स्वीकारः तेन शतादि
सहस्रं वा यन्तो जपेत्ततोऽनन्तं फलं लभेदित्यन्वयः
जपस्य चात्र साक्षाद्देवीगीतेत्यिनमिति हृत्स्थामेवा-
रटितमित्युक्तं त्वम्मन्यकुविकल्पविकल्पनेन ॥
अत्रैव पक्षान्तरमाह ॥ ध्यात्वा वाह्येति चक्रं तत्रस्थां
परमेश्वरीम् पूर्वोक्तध्यानयोगेन संचिन्त्य जपमार-
भेत् ॥ चक्रमिति त्रिप्रकारमपि जपस्य चात्रानेक-
रूपेणारंभमस्याह ॥ निगदेनोपांशुना वा मानसे-
नापि सत्रते ॥ निगदेनेति सशब्देनेत्यर्थः यदुक्तं
यान्मानस्पृशन्नेयं तमानसो सोऽप्रकीर्तितः आत्मना
स्पृशते यस्तु तदुपांशु विजानतः परेस्पृष्टं तियदे
विसशब्दस्य दात्ततः तत्र कथं कियत्किं फलमि
त्याह ॥ पूर्वोक्तन्याससन्नद्धो मुद्रासन्नद्धविग्रहः मुक्ता
हारमयीं स्फीतवैदूर्यमणिसंभवाम् पुत्रजीवकपा-
द्माक्षरुद्राक्षस्फटिकोद्भवाम् प्रवालपद्मरागादिर
त्नचंदननिर्मिताम् ॐ अमातृकाक्षरमयगनाभिवि
भूषिताम् अक्षमालां समाहृत्य विपरीकृतविग्रहः
लतमात्रं जपेद्विमहापापैः प्रमुच्यते ॥ पूर्वोक्तमा

समसन्नद्धत्वा देवत्रिपुरीकृतनविग्रहं हृत्स्थं कृतम् आदिशा
देनशंखादेर्ग्रहणम् तेन नवैव चेति न वाच्यं नवत्वम्या
घ्नः पाठमात्रभेदात् ॥ वामकत्वसिद्धिप्राप्त्यै मौक्ति
काःस्फटिकादिजाः वैडूर्यपद्मरागादिनानारत्नस
मुद्भवाः रक्तचंदनमावापिकामनत्वप्रसादने पु
त्रजीवकपद्मात् रुद्राक्षादिविनिर्मिताः निरंजन
/ महासिद्धिसुख्यैर्वशति ॥ तथा मुक्ताफलादिकवि
कमेकमष्टारदेवतास्वादौ श्रीनेत्रार्ध्यहारगदेवीषु
पित्रजीवाद्यं स्फटिकप्रवालपंकजरागाद्यं मध्य
चक्रदेवीषु कर्तव्यमत्र तत्त्वं साधारशोणचंदनज
भित्रकोवाविभागेपि नन्याघ्नः नवपाठमात्रभेदः
श्रीतत्वाभावात् इदानीं संख्यायाः फलमस्य चयच्छाय
थमातृपिकं दर्शयति ॥ लक्षद्वयेन पापानि सप्तजन्म
कृतानामपि नाशयेत्त्रिपुरादेवीसायकस्य न संशयः
जप्तात्तत्वयं मंत्री प्रयतो मंत्रविग्रहः पातकं नाश
येद्राशु सप्तजन्मसहस्रजम् जप्त्वा विद्यां चतुर्लक्षं म
हावागीश्वरो भवेत् पंचलक्षं दरिद्रः साक्षाद्वैश्रव
णायते जप्त्वा षड्लक्षमेतस्या महाविद्याधरेश्वरः ज
पेद्वसप्तलक्षाणि खेचरीमेलकं लभेत् अष्टलक्षप्र
माणं तु जप्त्वा विद्यां महेश्वरि अणिमाद्यष्टसिद्धीशो
जायते देवपूजितः नवलक्षप्रमाणं तु जप्त्वा त्रिपुर
सुंदरीम् विधिवज्जायते मंत्री रुद्रमूर्तिरिवापरः ॥

रुद्रमूर्तिं नमेद्वा स्यात्सञ्जयति ॥ कर्त्ता हर्त्ता स्वयं यो
ऽस्मिँल्लोके प्रतिहतक्रमः नित्यं प्रमुदितो वीरः स्वा
च्छन्दगामी महेश्वरः ॥ भ[illegible]वतीति शेषः ननु निगदा
दीनां त्रयाणां जपप्रकाराणां किमन्योन्यं कश्चिद
स्ति विशेषो न वेत्याह ॥ निगदेन यदा जप्तं लक्षं वो
पांशुनाहतम् मानसेन महेशानि कोटिजापफ
लं लभेत् ॥ इह निगदेन यदीष्टमन्त्रं लक्षं हि स्वैर्वा सा
धकेन जप्तं तन्नूनं तावन्मात्रं फलं लभेदित्यर्थः ।
यदुपांशुनाप्याजप्तं लक्षं तत्कृतं निगदापेक्षया शत
गुणं फलं स लभेत् एवं मानसेनाप्याजप्तं कोटि
गुणमित्युत्तरोत्तरमेषामुत्कर्षः इति तात्पर्यार्थः ।
देशभेदेनापि जपस्य विशेषमाह ॥ यत्र वा कुत्र वि
देशे लिङ्गे वै पश्चिमाननम् स्वयंभूबाणलिङ्गे वा
इतरत्रापि सत्रते तत्र स्थित्वा जपेल्लक्षं त्रिपुरीकृत
विग्रहः ॥ इतरदिति सिद्धादिप्रतिष्ठितं त्वनेकप्रका
रं ॥ पश्चिमाभिमुखं लिङ्गं योनिस्थं परिकीर्तितम् स्व
ऽदृष्टिबिन्दुसंस्थाने स्वयंभूबाणवाचकम् इतर[illegible]न
रात्तस्य भिन्नादनेकप्रकारमनेकेषामागमेषूक्तमिति
सावधानैर्योगिभिः स्वयमेव यावदनुभवं यथा तद्वि
ततप्रकाशस्थलम् व्याख्यातं च वक्ष्यशोत्पैर्यथा कथं वि
न्त्यः दितिरोम[illegible]प्रायेण नरतत्स्थावलीनेऽङ्गाग्रहेनास्माकं
मुभिनिवेशः स्यात्स्तामेवं किं स्यादित्याह ॥ ततो भव

वा°
नं°
९°
60

त्रिदेवशिखैलोक्यत्तोमकोनरः ॥ एवमेतद्रूपसंहृ
त्य होमविधानमाह ॥ एवं जपेद्यथाशक्तिहुमादौ सा
धकोत्तमः होमं ॐ वीदशांशेन केन कथमित्याह ॥
ॐ स्वमैर्बलिहृतजैः ॐ स्वैम ॐ होमैर्वा पवित्रिमधुमैर्य
थाविधि ॥ बलिहृतोयाज्ञिकः पलाशादिः त्रिमधु इति
शर्करा घृतं पयश्चेत्यादि कुण्डे कर्षप्रकारं स्वयं शूद्र ॐ स्वैमेरि
तिपादेवयैरित्यर्थः यथाविधीति तत्र वर्त्तमाने ॐ
ऊर्ध्वकमथ्यादेकं ॐ उपरदृश्यावलोकाग्रेणसंयो
सो हि त्र्यंसंसेक्षसं ॐ सो प्रतिपचलक्ष्यथमह्ल द वा°
वश्रकल्यावश्रीकृत्यतेजः युञ्जमयेः ॐ श्री रेतर्वह्निरा,,
क्षाघने विद्यार्थमेव त्वत्तास्ववामादिशक्तित्रयं न्यस्या,
भ्यर्च्य येन ततश्चतत्र्यथ्याग्नित्रिकोणमभिध्यानामाधा
वीजेनाग्निकामाकृपासनोपरि न्यस्यस्तु सत्याग्निमाग्नी
यसंयोसा मनीकृत्य संस्कृत्य श्रुकवचुनिवासव्याप्सव
ऋमेण त्रिराश्रमन्तपोनोप्रतिप्पन्तपोनिम णसंयो त्रि°
स्यदैर्भेराघ्नापाग्निप्रन्वास्पृशालाशुद्धोप्रदर्शपेनाभोपा
नष्ठसवनसीमंतोन्नयनजातकर्मनामकरणमेग
विधयेवैकाकृत्साहान्वास्ववामतःशावशक्तिनया
दर्भोपयेयोग्रवोस्यापितोस्त्वकद्रवैशेश्रामादिहोम
दमजातेचार्घपात्रविग्रस्प्रोतणेनेवसंस्कृत्वसंस्कार
प्ररणाय प्रणोदत्वाग्रेमीनरविसम्यकामाग्नेमंत्रवॐ
संप्रत्यसमग्रमेवॐदेवक्तिवक्रनयाविभाव्यहोमं ॐ

समाना ॰

योदिति विपरीति समानतन्त्रेणतरोक्तेविधिमनुतिक
मत्यर्थः ॥ एवंकृतेकिंस्यादित्याह ॥ ततोभवतिविविधं
महाविघ्नौघघातनकी सर्वकामप्रदादेविभुक्तिमुक्ति
फलप्रदा ॥ कथंचैतत्कुर्यादित्याह ॥ योनिकुंडेभगां
केवावर्तुलेवार्धचंद्रके नवत्रिकोणकेवाचतुरस्रे,
षट्पत्रके ॥ भगांकश्चतिस्रेणनवत्रिकोणकुंडनिस
माहारेहेतुः अष्टपत्रकश्चाष्टदलेपद्मेनवेकेनैव ।
कुंडेनहोमसंपत्तिरितिकिमुक्तानांनिर्देशेनेत्याह ॥
योनिकुंडेभवेद्वाग्मीभगांकेकृष्टिरुत्तमा वर्तुलेत
भवेल्लक्ष्मीरर्धचंद्रेत्रयंलभेत् नवत्रिकोणकुंडेतुवि
चरत्नप्रपद्यते चतुरस्रेभवेच्छांतिर्लक्ष्मीश्रिरोगता
पद्मांकेसर्वसंपत्तिर्विरादेवजायते चक्रेषट्कोणे
त्वभगेसमीहितफलंलभेत् ॥ एवंहोमद्रव्यभेदा
दपिफलभेदोभवेदिति ॥ मल्लिकामालतीजातीप
श्वैराद्यपरिमलैः कृतैर्भवतिवागीशोबकोपिपरा
मेश्वरि करवीरजपुष्पाणिक्षाजसबुकानिपार्वति कृ
त्वाकर्षयतेमंत्रीवशीकुर्वभूपानात्तयोषितः चंद्रकाल्हारि
कामिश्रंहुत्वाकुंकुमम्मीश्वरि कृत्वाकंदर्पसौभाग्या
त्ससौभाग्याधिकोभवेत् पंचकंपाटलादीनिकृत्वावै
श्रियमाप्नुयात् श्रीखंडमगुरुंचापिकर्पूरंसुरसंघुत
म् कृत्वापुरपुरंध्रीणांदेविवित्तोभकोभवेत् कृत्वाप
लंत्रिमधुकंकृत्वास्त्रनामहेश्वरीमविचारोजायतेदे

वा· विज्ञानकं चतुष्कये तदादपि मध्यतोऽपि श्रोत्राद्युक्ता
तं· मन्त्रेश्वरि ज्ञात्वा न वाप्यनेकैर्गैः कालसंकर्षणादिभिः ॥
८१ चतुष्कयेन कं गत्वाविमिध कं ज्ञात्वा महेश्वरी सततापले
ज्ञात्वा खेचरो जायते इत्यन्वयः इह भावार्थः संप्रदायार्थो
निगमार्थश्च कौलिकः तथा सर्वरहस्यार्थो महातत्त्वा
र्थ एव च एवमेतन्महेशानि षड्विधं पारमेश्वरम् व्या
ख्यानं सर्वतन्त्राणां पारंपर्येण लभ्यते इत्याद्युक्तं व्या।
ख्यानं प्रतिपदं बोध्याक्रियमाणं ग्रन्थविस्तरादानमा
त्रफलमिदानीं तात्पर्यमात्रमात्रेणोच्यते तथाहि भावा।
र्थस्तावत् यत्र याह शिववर्तिनमुत्तरार्थमात्रं स एव च
वास्तव्यात्मज्ञानादि प्रतिपादनं परतया महाबोधरू
पः शिववाक्याविसंवादितामाददानो गुर्वाद्यनवा।
गीतः संप्रदायार्थः इत्युच्यते यथात्मा ज्ञातव्यो मन्तव्य
इति सकलहि भातो यमात्मेति । इदं च द्विविधमपि व्या
ख्यानं वर्णिता आत्माणवोपायकं कथं नाम सत्यात्र सकल
हि भानत्वादेव मानत्वेनावभासमानशिवैकरूपस्या,
त्मनोऽत्रैकरूपत्वाज्ज्ञानबोधमित्यादिनोपोदितरवं
नापरामर्शो भवितुमर्हतीति स एव स्वात्मेश्वरात्मा,
त्मनि स्वातन्त्र्यादहं यात्मनः प्रभृतीशादि संकल्पनिर्मा
णव्यवहारये दित्यादि रीत्या प्रमात्रैकरूपतामपरित्य
जन्नपि स्वात्मनि प्रमेयतामवभासयति येनैवं परामृ
ष्टात्मस्वरूपोऽहमस्मीति भावनामवलंबमानः शि

दोयमितिगुर्वादिमेहविभिन्नस्यग्रहात्मनोगोचरता
मियादित्यारतयानिगर्भश्चाहृदयमदिष्टोयंतत्तृतीयः
प्रकारः॥ एवमात्मैवसर्वभावेषुस्फुरन्निर्हेतिविद्ध
पुः स्मृतिरूढेच्छाप्रसरःप्रसरहक्रियःशिवइतितथा
त्वात्मैवसर्वज्ञेनत्नामेकएवमहेश्वरः विश्वरूपोहृ
मिदमित्युत्वेशामर्शोहंहृदितस्मादिप्रीमत्सर्वेशगुर्वादि
हहस्त्रैवेवियस्थात्मासर्वास्तुपरिमितात्मसंवेदनत्वा
त्रि· पात्स्वपिदशापरात्परामर्यप्रकाशात्मकसंवि प्री·
त्तिमात्ररूपतयापरामृश्यमानः प्रयत्नविनापिशि
वएवपरंस्वहत्तमेमर्षमासादयेदित्युक्तमात्म
वि· स्वरूपं [illegible] त्यात्मरूपेऽस्तेभावात्कौलिकशक्त्यपदे
शपश्चात्तत्येऽस्मिन्तदपिप्रकारद्वयंविकल्पसंस्क्रिया
रूपतयाशाक्तोपायात्मकम् एवमप्येवयथाय
थेपरप्रकर्षयापात्यिरोहात् ततःस्फुटतमोदारता
रूपपरिवृहिता संविदभ्येतिविमर्शमित्विकस्पस्वरू
पतामित्यादिदृशास्यएवात्माक्षातात्कारलक्षणम्
[illegible] विकल्पात्मकंप्रत्यपेर्यपादिति अप्रत्ननासंवेद्य
त्वाद्दरूपस्पृहाभिहितः भेवोपायात्मापञ्चमः एव
मपनोपिभावनावलात्परांकाष्ठामपिनिएत्वात्पि
पिंडेसदसदादिसकलकलनाकलंकोन्मुक्तसंवि
न्मात्रमयीस्थितिमासादयन्नरःस्फाररूपमपिभावा
मंडलंतेषामिदंसमाभातिसर्वतोभावमंडलम् ५·

वा॰ रस्यमेव संवित्तिभैरवाग्निविलापितमित्याशुक्तस्वरू
तं॰ पपरमार्थमयतामाश्रितः सर्वतएवानन्दापेत्तम
९२ वभासते इति व्याख्यातायाः स्थितेरूपदिवर्तित्वात्
तस्यातिशायनयाचापरमतत्त्वार्थशाद्वपरामृष्टः यह
इति ॥ यदागमः ॥ अतस्तर्थोहिभावार्थः केवलः प
रमेश्वरि संप्रदायोमहावीर्यरूपोगुरुमुखेस्थितः ॥
निगमोपिमहादेविशिवगुर्वात्मगोचरः कौलिकः
स्वात्मसंवित्तिरात्मसंवित्तिपूर्वकः रहस्यार्थोमहाग
मः सयः प्रत्ययकारकः महापरमतत्त्वार्थः परमा
त्मपदास्थितः शिवगुर्वात्मसंवादरूपेणार्थावभा
सकः निरस्तसर्वसंकल्पविकल्पस्थितिपूर्वकः वि
द्यापीठनिवे[श]संस्थितः पिंडसिद्धिदइति एषांचप्रा
यशः सर्वत्रैवसंभवेपि एकएववहिर्वार्थोवाह्य
शास्त्रेषुलभ्यते शास्त्रालंकारसारोक्तिसंस्काररचना
त्मकः भावार्थः संप्रदायस्त्वधिकशास्त्रेषुलभ्यते भावा
र्थः संप्रदायार्थोनिगमार्थश्चकौलिकः तथासर्वरह
स्यार्थस्तत्त्वानांपंचरूपिणाम् भावार्थः संप्रदायार्थो निगमार्थश्च कौलिकः
तथासर्वरहस्यार्थो महातत्त्वार्थएवच महात्मानामेवेह षड्कुं तंत्रेत्रपार्व
तीत्यादिना श्लोकाभ्यामभिप्रायेणतत्रतत्रैकपर्यायेनावस्था
नमुक्तमित्युक्ते अत्रुन्मीलितमात्रोन्मीलनतापर्णेन
तदेवमेतदभ्यासंभवंतत्रतत्रस्वयमेवानम् य
मनरत्तैस्तत्त्समस्तवर्णकलाजन्यायेनतत्रभावार्थ

शिवबाह्यार्थसंवादेमहागुरुमुखस्थितः भावार्थः संप्रदायार्थो निगमार्थोनामित्तः
व्याख्यातंत्रिविधंदेशित्रिकशास्त्रेषुलभ्यते ॥

संप्रदायार्थनिगर्भो योऽस्मान्तनिकेभ्यः प्रदर्श्यते, ते।
ऽपि च भावार्थो व्याख्या अस्मत्समानकालीनाश्च बहु
वो विस्तरतः कृतप्रमादस्याप्येसमुचितप्रक्रियान्तर
मात्रदिशा लेशेन प्रकाश्यते इत्यस्मद्देशानुग्रहेण प्रा
न्तिस्नायकोलिकार्थरहस्यार्थतत्त्वार्थो तत्त्वसामरस्य
मय यः स्वात्मसंवित्तिनिर्वेधनतया स्वयः प्रत्ययकारा
कतया विकल्पविलयायापि त्वेवं भगवता प्रति।
पादिता इत्यंशेन शास्त्रैरेव शास्त्रान्याख्यायैवमहाप्र।
भुभिः केषांचिदप्यश्रिमूजन्मनां पुरत एव परमेश्वरह।
सि प्रकाशनीया इति सूत्रलिपिनिवेशमहाप्रत्य।
वायेप्रवर्तते इति कश्चित्तद्दत्ता निर्निबंधनमेतत्ता
ममायं चाभिहितं तत्त्वं मनव्वोधप्रक्षादनपरं।
गुरुपुरेयरस्य मांकारमात्रमेवेत्युपरम्यत इति शि
वम् ॥ पंचमः पटलः ५ ॥ उद्भूतोद्भवनिय
ते ऊनतश्च न ऊनतश्च न यथागुरूपदेशं किंचिदेतद्व्याह।
तमल्पकम् सर्वतः कष्टश्रिष्टशास्त्रार्थवर्त्मना के
नतावन्निमित्तेन कैरप्येतद्दिवेचितम् पितृपिता
महकल्पितकल्पनारसमहोदधिमात्रकदाशया।
विहितमप्यपरैर्नयथार्थतां शृतवद्भिश्छन्नबुद्धिता।
या गतम् ॥ अतः ॥ श्रीमद्गुरुवरादेतदवधार्य यथा
र्थतः मयाऽत्रपरस्थेनैवं किंचिदेतत्प्रपंचितम् तत्त
ण्यस्याववधानमनुमसद्भिरेवाऽतया अविचार्येववर्ता

वा॰ क्वोन दोषो न गुणः पुनः ॥ इति श्रीजयरथकृते श्री
नं॰ वामकेश्वरमतविवरणे संपूर्णं सिद्धिरस्तु ॥
९३

63